

**KLAIPĖDOS UNIVERSITETO
MENŲ FAKULTETO
MUZIKOS TEORIJOS IR ISTORIJOS KATEDRA**

SAULIUS STUMBRA

**ŠERMENINĖS GIESMĖS TELŠIŲ VYSKUPIJOJE:
TARP TRADICIJOS IR NAUJOVIŲ**

Baigiamasis magistro darbas

Mokslinio darbo vadovas
prof. habil. dr. Alfonsas Motuzas

Klaipėda, 2008

TURINYS

IVADAS	4
I. TRADICINĖ ŠERMENŲ MUZIKA TELŠIŲ VYSKUPIJOJE	10
1. ISTORIOGRAFINIS ASPEKTAS	10
2. APEIGINIAI PAPROČIAI	19
3. MUZIKINĖ KULTŪRA	25
II. NŪDIENOS (DABARTIES) ŠERMENŲ MUZIKA TELŠIŲ VYSKUPIJOJE	27
1. APEIGINĖ KULTŪRA	28
1.1. ŠIAURĖS REGIONAS (SKUODAS, LENKIMAI, YLAKIAI)	28
1.2. VAKARŲ REGIONAS. PALANGA, DARBĖNAI, LAUKŽEMĖ	32
1.3. PIETŲ REGIONO PARAPIJOS (TAURAGĖ, SKAUDVILĖ, BATAKIAI)	37
1.4. RYTŲ REGIONAS (PARAPIJOS: TELŠIAI, VIEŠVĖNAI, NEVARĖNAI)	41
1.5. KLAIPĖDOS KRAŠTO REGIONAS (PARAPIJOS: KLAIPĖDA, ŠILUTĖ, PRIEKULĖ)	45
2. MUZIKA	50
III. TARP TRADICIJOS IR NAUJOVIŲ	52
1. SAŠAJOS	52
2. SKIRTUMAI	54
IV. ŠERMENŲ MUZIKOS KAITOS PRIEŽASTYS TELŠIŲ VYSKUPIJOJE	59
1. ISTORIOGRAFINĖS IR KULTŪRINĖS PRIEŽASTYS	59
2. TEOLOGINIS ĮVERTINIMAS	61
IŠVADOS	67
ŠALTINIAI IR LITERATŪRA	69
PRIEDAI	72
1 PRIEDAS. SKUODO PARAPIJA	73
2 PRIEDAS. LENKIMŲ PARAPIJA	78
3 PRIEDAS. YLAKIŲ PARAPIJA	82
4 PRIEDAS. PALANGOS PARAPIJA	87
5 PRIEDAS. DARBĖNŲ PARAPIJA	90
6 PRIEDAS. LAUKŽEMĖS PARAPIJA	94
7 PRIEDAS. TAURAGĖS PARAPIJA	98
8 PRIEDAS. SKAUDVILĖS PARAPIJA	102
9 PRIEDAS. BATAKIŲ PARAPIJA	106
10 PRIEDAS. TELŠIŲ PARAPIJA	110

11 PRIEDAS.	VIEŠVĖNŲ PARAPIJA.....	114
12 PRIEDAS.	NEVARĖNŲ PARAPIJA	118
13 PRIEDAS.	ŠILUTĖS PARAPIJA	122
14 PRIEDAS.	PRIEKULĖS PARAPIJA.....	126
15 PRIEDAS.	GIEDOJIMO BŪDAS	130
16 PRIEDAS.	GIEDOJIMO VIETA IR BŪDAS	134
17 PRIEDAS.	NAUJOS ŠERMININĖS GIESMĖS	137
18 PRIEDAS.	MALDŲ VAINIKĖLIS MIRUSIEMS	151
19 PRIEDAS.	ŠARVOJIMO, GIEDOJIMO VIETOS, LAIDOTUVIŲ ATRIBUTAI.....	153
20 PRIEDAS.	ANKETA „APEIGINIS GIEDOJIMAS“	156
SUMMARY		174

IVADAS

Lietuva jau daugiau nei 600 metų – katalikiškas kraštas. Tautinio charakterio ir gyvenimo būdo dėka šalyje susiformavo savos katalikiškos liaudies maldingumo formos, kurios ir šiandien dar gyvos, atliekamos bažnyčiose, atlaiduose, šermenyse bei kituose įvairiuose religiniuose susiėjimuose bei piligriminių kelionių metu.

Katalikiškosios liaudies pamaldumo formos. Kas tai? Šią sąvoką paaiškina Vatikano Dievo kulto ir sakramentų kongregacija: „Sąvoka „liaudiškasis pamaldumas“ nusakomos įvairios privataus ar bendruomeninio pobūdžio kultinės apraiškos, kurios, atsižvelgiant į krikščioniškojo tikėjimo kontekstą, reiškiasi visų pirma ne šventosios liturgijos formomis, bet ypatingais aspektais, pasiskolintais iš kokios nors tautos, etninės grupės ar jų kultūros“¹.

Labai svarbią dalį katalikiškose liaudies pamaldumo praktikose užima šermenų giesmės, maldos ir apeigos. Anot „Liturginio maldyno“, „Šermenys, arba budynės, – tai budėjimas prie numirėlio iki laidotuvių“². Laidojimo laikotarpiu etnografiniuose Lietuvos regionuose yra apstu įvairių giesmių, maldų ir apeigų. Tai ir Kryžiaus kelias, Žemaičių Kalvarijos kalnai, Švč. ėzaus Vardo rožinis, Gedulinės valandos už mirusiųsiuos. Dzūkijoje šalia raudų giedami „Graudūs verksmai“ ir gedulinės valandos; Suvalkijoje – Švč. Jėzaus Vardo rožinis; Aukštaitijoje – 14-os stočių Kryžiaus kelias, o Žemaitijoje – Žemaičių Kalvarijos kalnai. Taip pat regionuose, kurie ribojasi su protestantų ar stačiatikių kraštais, dažnai giedamos Gedulinės valandos. Visus Lietuvos etnografinius regionus vienija šermenų apeigiškumas ir šermeninių giesmių giedojimas.

Šermenų, arba budynės metu visuose Lietuvos etnografiniuose regionuose atėjus į šermenis atsiklaupama, sukalbami poteriai ir malda „Viešpaties Angelas“. Atsistojus katalikiškai pasisveikinama „Garbė Jėzui Kristui“. Padedamos gėlės, pareiškama užuojauta artimiesiems, o vakarop susirinkus daugiau žmonių kviečiama kartu pasimelsti. Baigiantis šermenims kalbami poteriai už mirusįjį bei už kitus giminės mirusiųsiuos ir šermenys baigiami sugiedojus giesmę-maldą „Viešpaties Angelas“ ir triskart „Amžinąjį atilsį duok mirusiems, Viešpatie“.

¹*Bažnyčios žinios*, 2003. Nr. 11, p. 17.

²*Liturginis maldynas*, Vilnius: Katalikų pasaulis, 2007, p. 461.

Pagal Lietuvoje gyvas tradicijas, prie mirusiojo yra budima net ir nakties metu. Patys artimieji – broliai, seserys, vyrai, žmona, vaikai, tėvai – pakaitomis budi dieną ir naktį. Pagal tradiciją velionis laidojamas trečiąją dieną po mirties ir kiekvieną budynės-šermenų vakarą renkasi giedoriai melstis už mirusį.

Turtingiausios šermenų tradicijos sutinkamos Žemaitijos etnografiniame regione. Žemaitijoje pirmosios krikščioniškos laidotuvės su giesmėmis minimos XVI amžiuje. Žemaičių vyskupas Merkelis Giedraitis, pats labai mėgęs giedojimą, įteisino giedojimą šermenyse. Vyskupas Stanislovas Kiška, baimindamasis, kad vis gajos pagoniškos tradicijos, laidojimas be bažnytinių apeigų, 1626 metais įsakė nepamiršti mirusiųjų ir praktikuoti jų minėjimus. Rūpindamsis krikščionišku laidojimu 1630 metais iš Vilniaus į Varnius pasivadino jėzuitus, kurie 1630 metais įsteigė Kristaus laidotuvių šv. Juozapo Arimatiečio ir šv. Nikodemo broliją. Didžiausias jos įnašas, kad per laidotuves pirmąkart pradėta giedoti giesmes. Didelės įtakos krikščioniškomis laidojimo tradicijoms turėjo vyskupo Jurgio Tiškevičiaus sprendimas 1637–1639 metais prie Gardų bažnyčios įsteigti 19-os stočių arba 20-ies vietų kryžiaus kelią, kurį šiandien žinome kaip Žemaičių Kalvarijos Kalnus. Žemaičių Kalvarijos Kalnai yra vienas Europos katalikiškosios religijos istorijos, etnologijos ir etnomuzikologijos mokslų objektų ir tradicinė šermenų dalis Žemaitijoje. Čia ypač svarbūs yra šermenų bei Žemaičių Kalvarijų Kalnų etnologiniai ir etnomuzikologiniai aspektai, kuriuos sudaro liturginio kulto elementai: veiksmų ir gestų atlikimas, šventų vietų lankymas, maldų kalbėjimas bei giesmių giedojimas. Šių etnologinių ir etnomuzikologinių aspektų analizė rodo, kuomi jie atskiruose Žemaitijos etnografijos regionuose skiriasi ir yra panašūs.

Didžiąją dalį Žemaitijos etnografinio regiono šiandien užima Telšių vyskupija. Telšių vyskupija yra sukurta iš Žemaičių vyskupijos, kurios istorijos pradmenys siejamos su jos įkūrimu 1417 metais: „1417 m. rugsėjo mėn. Vytauto pasiuntiniai atvyko į Medininkus, arba Varnius, ir čia įkūrė Medininkų vyskupiją, kurios vyskupu konsekrovo Motiejų Trakiškį. (...). Naują Medininkų vyskupiją popiežius Martynas V patvirtino 1421 metų spalio mėn. 23 dieną“³. Taip gimė Žemaičių vyskupija. 1926 m. balandžio 4 d. Popiežiaus Pijaus XI-ojo apaštališkąją konstituciją „Lituanorum gente“ įsteigta Lietuvos bažnytinė provincija, kuria iš Žemaičių vyskupijos buvo naujai suformuota Telšių vyskupija, apėmusi dalį buvusios Žemaičių vyskupijos teritorijos ir didžiąją Žemaitijos dalį. Pirmuoju Telšių vyskupu buvo paskirtas Lietuvos Nepriklausomybės Akto signataras, žymus

³B. Kviklys, *Lietuvos bažnyčios. Telšių vyskupija*, t. 1, Chicago: Amerikos Lietuvių Bibliotekos leidykla, 1980, p. 12–13.

Lietuvos politikos ir kultūros veikėjas Justinas Staugaitis. Vyskupijos centru, vyskupo rezidencija, 1926 m. tapo Telšiai, miestas simboliškai, pagal tradiciją vadinamas Žemaitijos sostine⁴.

1927 metais vyskupas J. Staugaitis įkūrė diecezinę kunigų seminariją ir jos pirmuoju rektoriumi paskyrė kan. V. Borisevičių (vėliau vyskupas ir kankinys – S. S.).

1975 m. rugsėjo 29 dieną mirus vyskupui J. Pletkui, nuo tų pačių metų spalio 3 dienos Telšių vyskupiją ir Klaipėdos prelatūrą kapitulinio vikaro teisėmis valdė kun. A. Vaičius, kuris vyskupu buvo konsekruotas 1982 metų liepos 29 dieną⁵. Prasidėjus tautiniam atgimimui buvo atkurta Telšių kunigų seminarija, kuri veikia iki šios dienos. Popiežius Jonas Paulius II 1991 metų gruodžio 24 dieną savo bule atkūrė Lietuvos bažnytinę provinciją ir Klaipėdos prelatūrą inkorporavo į Telšių vyskupiją, o Telšių vyskupu paskirtas vyskupas Antanas Vaičius, kuris vyskupiją valdė iki 2002 metų sausio 5 dienos, kada popiežius Jonas Paulius II patenkino jo prašymą atleisti iš vyskupo ordinaro pareigų⁶ ir naujuoju Telšių vyskupu paskyrė vyskupą dr. Joną Borutą, SJ. Šiandien Telšių vyskupiją sudaro 10 dekanatų (Akmenės, Klaipėdos, Mažeikių, Palangos, Plungės, Skuodo, Šilalės, Šilutės, Tauragės, Telšių), veikia 136 parapijų bei darbuojasi 136 dieceziniai kunigai⁷.

Temos aktualumas. Šiandien Lietuvoje yra labai mažai žinoma apie šermenų maldų ir giesmių kaitą atskiruose Žemaitijos etnografiniuose regionuose. Siekdami šiame kontekste atskleisti šermeninių giesmių, maldų ir apeigų kaitą, Telšių vyskupiją padalinome į penkis regionus ir iš kiekvieno išskyrėmė tris parapijas: Šiaurės Žemaitijos regionas (parapijos: Skuodas, Lenkimai, Ylakiai); Vidurio Žemaitijos regionas (parapijos: Telšiai, Viešvėnai, Nevarėnai); Pietų Žemaitijos regionas (parapijos: Tauragė, Skaudvilė, Batakliai) ir Vakarų Žemaitijos regionas (parapijos: Palanga, Darbėnai, Laukžemė), Klaipėdos kraštas (parapijos: Šilutė, Priekulė, Klaipėda).

Norint atskleisti šio religinio fenomeno etnologinę ir etnomuzikologinę raidą, pirmiausia buvo aprašyta šermenų giesmių bei maldų istorinė praeitis, aprašant 1966 metais išleistą „Romos katalikų apeigynas Lietuvos vyskupijoms. II dalis: procesijos, litanijos, laidotuvės.“⁸ ir 2004 metais išleistą

⁴plg. <http://postilla.mch.mii.lt/Tevuzeme/zemvyskupija.htm#faktai> 2008 01 12.

⁵<http://postilla.mch.mii.lt/Tevuzeme/zemvyskupija.htm#faktai> 2008 01 12.

⁶Code of Canon Law latin-english edition. Washington: Canon Law Society of America, 1995, p.148.

⁷Katalikų žinynas 2008. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2007. p. 334.

⁸Romos katalikų apeigynas Lietuvos vyskupijoms. II dalis: procesijos, litanijos, laidotuvės, Vilnius-Kaunas, 1966, p. 255.

„Laidotuvių apeigos: pagal Ordo Exsequiarum 1969 metų pavyzdinį leidinį“⁹. Kartu aprašytos šermenyse atliekamos apeigos, maldos ir giesmės.

Šermenų apeigos, maldos ir giesmės retokai patekdavo į tyrinėtojų akiratį. Šia tema įvairią medžiagą imta skelbti tik XX amžiuje. 1936 m. kun. Julius Sinius paruošė ir išleido giesmyną „Į amžinatvę lydint“¹⁰; 1936 m. kun. Jonas Totoraitis leidinyje „Lietuvos Jeruzalė“¹¹; 1958 m. kun. Jonas Vaišnora monografijoje „Marijos garbinimas Lietuvoje“¹²; 1978 m. istorikas Grigas Valančius dviejų dalių istoriografiniuose pasakojimuose „Žemaičių Didysis“¹³.

1993 m. pasirodė giesmynas „Žemaičių Kalvarijos Kalnai. Šermeninės giesmės“, kurį sudarė ir parengė A. Motuzas¹⁴. Vilija Balčytytė–Dačinskienė 1997 metais LKMA Metraštyje publikavo studiją „Katalikų laidotuvių giesmių giedojimo tradicijos Lietuvoje“¹⁵. 1997 metais žurnale „Liaudies kultūra“ V. Kašinskas publikavo studiją „Laidojimo apeigos“¹⁶, o 1998 metais tame pačiame leidinyje straipsnį „Meldžiu lankytoją sukalbėti tris „Amžiną atilsį“¹⁷. Didelius darbus šioje mokslo srityje nuveikė religijos menotyras ir etnologijos tyrinėtojas, prof. habil. dr. Alfonsas Motuzas. Šia tema atliktus tyrimus jis paskelbė 1991 m. „Liaudies kultūros“ žurnale moksliniame straipsnyje „Tautiniai instrumentai ir Kalnų giesmės Žemaičių Kalvarijoje“¹⁸; 1993 m. studijoje „Žemaičių Kalvarijos Kalnai ir Kryžiaus kelias“¹⁹; 1997–1999 m. moksliniuose straipsniuose „Žemaičių Kalvarijos Kalnų giesmių kilmė“²⁰, „Žemaičių Kalvarijos Kryžiaus kelių apvaikščiojimo ir šermenų apeigose giedamų Kalnų giesmių kilmė: sąsajos ir skirtumai“²¹, „Žemaičių ir Zebrzydovskos (Lenkija) Kalvarių Kryžiaus kelių (Kalnų) muzika: sąsajos ir skirtumai“²², 2000 metais žurnale „Liaudies kultūra“ publikavo straipsnį „Katalikiškos pridėamosios pamaldos

⁹Laidotuvių apeigos: pagal Ordo Exsequiarum 1969 metų pavyzdinį leidinį, Vilnius, 2004.

¹⁰Į amžinatvę lydint. Giesmės ir maldos prie ligonių ir mirusiųjų / paruošė ir išleido Julius Sinius, Vilnius, 1936.

¹¹J. Totoraitis, Žemaičių Kalvarija, Marijampolė: Marijonų spaustuvė Marijampolėje, 1936.

¹²J. Vaišnora, Marijos garbinimas Lietuvoje, Roma, 1958.

¹³G. Valančius, Žemaičių Didysis, Brooklyn, 1978, D.2.

¹⁴A. Motuzas, Žemaičių Kalvarijos Kalnai. Šermeninės giesmės, Vilnius, 1993.

¹⁵V. Balčytytė–Dačinskienė, Katalikų laidotuvių giesmių giedojimo tradicijos Lietuvoje // LKMA Metraštis. T. 11. Vilnius, 1997.

¹⁶V. Kašinskas, Laidojimo apeigos, Liaudies kultūra, 1997, Nr. 5. Vilnius.

¹⁷V. Kašinskas, Meldžiu lankytoją sukalbėti tris „Amžiną atilsį, Liaudies kultūra, 1998, Nr. 5. Vilnius.

¹⁸A. Motuzas, Tautiniai instrumentai ir Kalnų giesmės Žemaičių Kalvarijoje, Liaudies kultūra, 1991, Nr. 6. Vilnius.

¹⁹A. Motuzas, Žemaičių Kalvarijos Kalnai ir Kryžiaus kelias, Kretinga, 1993.

²⁰A. Motuzas, Žemaičių Kalvarijos kalnų giesmių kilmė, Tiltai, Klaipėda: Klaipėdos universitetas, 1997, Nr. 2.

²¹A. Motuzas, Žemaičių Kalvarijos Kryžiaus kelių (Kalnų) apvaikščiojimo ir šermenų apeigose giedamų Žemaičių Kalvarijos Kryžiaus kelių (Kalnų) giesmių kilmė: sąsajos ir skirtumai, Tiltai, Klaipėda: Klaipėdos universitetas, 1998, Nr. 1 (3).

²²A. Motuzas, Žemaičių ir Zebrzydovskos (Lenkija) Kalvarių Kryžiaus kelių (Kalnų) muzika: sąsajos ir skirtumai, Tiltai, Klaipėda: Klaipėdos universitetas, 1998, 2–3 (4–5).

Lietuvoje. Švč. M. Marijos kalbamasis ir giedamasis rožinis. Vėlinės. Šermenys ir mirusiųjų minėjimai²³ 2001 m. habilitaciniame darbe „Lietuvos kalvarijų Kryžiaus kelių apeiginiai papročiai: vietiniai savitumai ir kitų tautų lygiagretės“²⁴; 2003 m. monografijoje „Lietuvos kalvarijų Kryžiaus kelių istorija, apeiginiai papročiai ir muzika“²⁵, 2004 m. vadovėlyje „Žemaičių Kalvarijos Kalnai: istorija, apeigos ir muzika“²⁶ bei 2005 metais aukštosioms mokykloms skirtame vadovėlyje „Katalikų liaudies pamaldumo praktikos Lietuvoje“²⁷.

Ši konkreti Telšių vyskupiją liečianti šermeninių giesmių etnologinė ir etnomuzikologinė medžiaga pristatoma pirmą kartą, tad yra nauja ir unikali. Atliekamas tyrimas svarbus visai Lietuvai, raktas į panašius tyrimus kitoms vyskupijoms, kunigų seminarijoms, VDU teologijos fakultetui, Lietuvos teatro ir muzikos akademijai bei Klaipėdos universitetui.

Paminėti autoriai ir jų darbai bei autoriaus asmeninis vasaros lauko ekspedicijų metu surinktas archyvas leido darbo autoriui nusistatyti darbo objektą: pasirinkta šermenų apeigos, giesmės ir muzika Telšių vyskupijoje.

Tyrimo problema: Telšių vyskupijos šermeninių giesmių ir jų apeiginių papročių išsaugojimas.

Darbo tikslas – atskleisti šermeninių giesmių Telšių vyskupijoje raidos ir kaitos priežastis.

Darbo uždaviniai:

pirma, – remiantis publikuota istorine, etnologine, etnomuzikologine bei asmeninių vasaros lauko ekspedicijų metu surinkta medžiaga išanalizuoti ir pateikti šermeninių giesmių ir muzikos kilmę;

antra, – parodyti šios muzikos istorinę raidos kaitą katalikiškosios etnomuzikologijos kontekste;

²³ A. Motuzas, Katalikiškos pridedamosios pamaldos Lietuvoje. Švč. M. Marijos kalbamasis ir giedamasis rožinis. Vėlinės. Šermenys ir mirusiųjų minėjimai, *Liaudies kultūra*, 2000, Nr. 5 (74). Vilnius.

²⁴ A. Motuzas, *Lietuvos kalvarijų Kryžiaus kelių apeiginiai papročiai: vietiniai savitumai ir kitų tautų lygiagretės*, Vytauto Didžiojo universitetas, Kaunas, 2001.

²⁵ A. Motuzas, *Lietuvos kalvarijų kryžiaus kelių istorija, apeiginiai papročiai ir muzika*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla, 2003.

²⁶ A. Motuzas, *Žemaičių Kalvarijos Kalnai: istorija, apeigos ir muzika*. Religijos mokslo žurnalo „SOTER“ priedas Nr.3. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla, 2004.

²⁷ A. Motuzas, *Katalikų liaudies pamaldumo praktikos Lietuvoje*, Vadovėlis aukštosioms mokykloms, Vytauto Didžiojo universitetas, Kaunas, 2005.

trečia, – lyginant su atskirų Žemaitijos etnografinių regionų analogiška medžiaga, nustatyti šios muzikos ir apeigų savitumus, atskleidžiant tarpusavio sąsajas ir skirtumus.

ketvirta, – remiantis surinkta medžiaga ir pateiktomis išvadomis pristatyti šių giesmių kaitos priežastis.

Tyrimo metodai: apklausos, interviu, analizės, sintezės bei retrospekcijos.

Hipotezė – šermenų apeigos, maldos ir giesmės Telšių vyskupijoje pakito dėl istorinių ir kultūrinių įvykių.

I. TRADICINĖ ŠERMENŲ MUZIKA TELŠIŲ VYSKUPIJOJE

Šioje darbo dalyje istoriografiniu aspektu pristatysime lietuviškus katalikiškus giesmynus-maldynus, tradicinių šermeninių giesmių kilmę. Remiantis istoriografiniais šaltiniais apžvelgsime šermenų tradicijas, apeigas, papročius – kaip buvo giedama, giedojimo vieta. Plačiau panagrinėsime garsinę, muzikinę išraišką, maldų-giesmių giedojimą, atliepus, responsorijas, psalmes, pristatysime instrumentus, naudotus šermenų apeigose.

1. Istoriografinis aspektas

Pirmosios giesmės lietuvių kalba imtos spausdinti XVI a. Didžiulę paskatą davė reformacijos judėjimas. Pirmieji lietuviški giesmynai buvo skirti Lietuvos protestantų bendruomenei. Dera pastebėti, jog protestantai pirmiau už katalikus ėmė spausdinti lietuviškas giesmes, bet imdami jas iš to paties krikščioniškosios poezijos palikimo. XVI a. antrojoje pusėje M. Daukša išvertė dvi pirmąsias lietuviškas giesmes, skirtas vien katalikams – „Adoro te Devote“ („Kloniojuos žemai, tiesa uždengtoji“) ir „Salve Regina“ („Sveika Karalyčia“)²⁸. Šios dvi verstinės giesmės randamos 1595 metais M. Daukšos verstame J. Ledesmos „Katekizme“. Giesmės nebuvo pasirinktos atsitiktinai – ir viena, ir kita aiškiai prieštaravo protestantų doktrinai. Pirmasis tikrai katalikiškas giesmynas gali būti 1638 metais išleistas J. Jaknavičiaus katechetinės giesmės, bet rašytinio egzemplioriaus išlikusio nėra, todėl kyla įvairių abejonių.

Minimas giesmynas svarbus jau vien dėl to, kad tai pirmas lietuviškas katalikiškas giesmynas, tikrai įtakojęs vėlesnę giesmynų raidą. Taip gal ir būtų kankinusi abejonė dėl giesmyno autorystės, bet aiškumo duoda rastas dar vienas giesmyno egzempliorius, kuris lyg ir patvirtina J. Kosakovskio autorystę. Jis atrastas Vroclave (Lenkija). Egzemplioriuje esti dvi prakalbos – lotyniška dedikacija vyskupui J. Tiškevičiui ir lenkiška „Prakalba į malonųjį skaitytoją“. Iš pastarosios pratarmės ir

²⁸Ž. Stonytė, *Lietuviški katalikų giesmynai ir melodiniai-poetiniai giesmių tipai (XV-XIX a.)*, Vilnius: Lietuvos muzikos akademija, 1994, p. 20.

paiškinėja giesmyno autorius²⁹. Abejones išsklaido dedikacijos žodžiai vyskupui J. Tiškevičiui: „Malonia širdžia priimk jas ir įsitikinsi, kad tai ne vieno žmogaus dovana“. Tad galime daryti prielaidą, jog sudaryti giesmyną galėjo padėti ir kiti to meto raštinijos darbuotojai.

Pirmasis apie giesmes, skirtas Žemaičių Kalvarijai, o tuo pačiu ir šermenims, prabyla 1681 m. Jurgio Kosakovskio (1650–1723) sudarytas giesmynas: „Rożancius Szwęciasios Maryos Pannos yr saldziausia warda Jezusa teypogi spasabas apwyksciojima kalnų Kalwaryos Ziamajciu su modlitwomis yr giesmėmis anto sluzijawiomis“³⁰. Ten pirmą kartą lietuvių literatūros istorijoje randame Kalnų maldas; poterius „Tève mūsų“, „Sveika Marija“ bei „Tikiu į Dievą Tėvą“; giesmes: „Atmink, krikščioni“, „Dieve, svieto valdytojau“, „O dūšia žmogaus kiekvieno“, „Kurs už mus kaltus kentėjai“, „Saldžiausias Jėzau“, „Pirmoj valandoj“, „Sveika Marija“ (ir kalbama, ir giedama), „Didi Patronka“, „Atmink sau tu, dūšia mana“, „Jėzau Kristau maloniausias“, „Šviesybė svietop viso“. Autorius taip pat nurodo kur, kalbėti trejus, o kur penkerius poterius.

Ne visos kunigo J. Kosakovskio pateiktos giesmės buvo naujos, dalis jų jau buvo ankstėliau spausdintos kituose maldynuose. „Atmink, krikščioni“, „Stovi Motina verkdamą“, „Dieve Tėve galingiausias“, „O dūšia žmogaus kiekvieno“, „Pirmoj valandoj“, „Šviesybe svieto viso“, „Jėzau Kristau maloniausias“ – šios giesmės randamos 1646 m. išleistame Saliamono Mozerkos Slavočinskio (1624–1670) giesmyne „Giesmes Tikieimuy Katholickam pridiarancias“. Remiantis J. Lebedžio tyrimu „visos giesmės (...) verstos iš lotynų ir lenkų kalbų, o ne kartą panaudoti ir abu, lotyniškasis ir lenkiškasis, tekstai“³¹.

1679 m. pasirodo naujas giesmynas „Balsas Szirdies pas Wieszpati Diewa, Panna Szsencziausia ir Jo szwentus Danguy Karaūiaunczus szaukanczios par giesmes“. Autorius ir vėl paslaptingas, save vadina: „wienu kunigu Societatis Jesu“, bet literatūros istorikai autorystę priskiria jėzuitui Pranciškui Šrubauskiui (1616–1680)³². Šis antrasis katalikiškas giesmynas vyskupo M. Valančiaus laikais virto „kantičkomis“ ir jame randame visas mus dominančias giesmes. „Balse širdies“ net 80 giesmių ir 14 psalmių paimta iš S. M. Slavočinskio giesmyno.

²⁹Ž. Stonytė, *Lietuviški katalikų giesmynai ir melodiniai-poetiniai giesmių tipai (XVI-XIX a.)*, Vilnius: Lietuvos muzikos akademija, 1994, p. 23.

³⁰A. Motuzas, *Žemaičių Kalvarijos kalnų giesmių kilmė*, Tiltai, Klaipėda: Klaipėdos Universiteto leidykla, 1997, Nr. 2, p. 49.

³¹S. M. Slavočinskis, *Giesmės tikėjimui katalickam priderančios. 1646*, fotografuotinis leidimas, paruošė Jurgis Lebedys, Vilnius: Valstybinės politinės ir mokslinės literatūros leidykla, 1958, p. 18.

³²J. Vaišnora, *Marijos garbinimas Lietuvoje*, Roma, 1958, p. 183.

1765 m. pasirodė naujas giesmynas Švč. M. Marijos garbei. „Giesmes ape szwęciasy Panna Marya par storony wiena kuniga N. W. (aitkevičius?) zokona szwęta Dominika Kalwaryjos Ziamayciu Kłosztoriaus izdrukawotas 1765“³³. Tai bene pirmas specialus giesmynas Dievo Motinos garbei, bet tarp tų giesmių randame ir Kalnuose, šermenyse naudojamų giesmių: „O dūšia žmogaus kiekvieno“, „Stovi Motina“ ir kitos.

Ieškant Kalnų ir šermenų giesmių kilmės yra būtina taip pat pažvelgti į „Aukso Altorius, arba šaltinis dangiškų skarbų“. Tai bene didžiausia ir seniausia, net iki XX a. išsilaikiusi giesmių-maldų knyga. Pirmą kartą ji pasirodė pavadinimu „Altorius duchaunas“ 1740 m. Tai vertimas lenkiškos maldaknygės „Oltarzyk duchowny“. Iki 1773 m., kai ji pervadinta „Aukso Altoriumi“, Žemaičių Kalvarijos Kryžiaus keliams skirtų giesmių nebuvo. Tik nuo 1793 m. šiame maldyne randamas ir visas J. Kasakovskio „Rožančius“ kartu su giedamais rožančiais ir Kalnų giedojimais. Maldaknygėse atsiranda dar dvi naujos giesmės: „Karalienė maloninga“ ir „Karaliaus dangaus Motina švenčiausia“. Nuo 1872 m., kada leidinio pavadinimas pasikeitė į „Aukso Altorius arba Šaltinis dangiškų skarbų“, prie naujųjų giesmių atsiranda „Giesmė apie maloniausią poną Jėzų“.

Labai populiarūs buvo nedideli specifiniai giesmynėliai-karunkos, Kalvarijų giesmės, gaudūs verksmai, kaip antai „Kalvarija, arba Keliai kryžiaus“, išleista prieš 1797 metus, arba „Apmislijimas mūkos ir smerties Jėzaus Kristaus“, išleistas apie 1873 metus.

Nuo XIX a. antros pusės prasideda laikotarpis, labai reikšmingas liaudies giedojimui, palikęs giedojimo istorijai daug giesmynų. Svarbus vaidmuo tenka Žemaičių vyskupui Motiejui Valančiui. Jam rūpėjo Lietuvos istorija, kultūra, etnografija, jo rūpečiu ruošiami ir nauji giesmynai. Šis giesmynų-maldynų palikimas yra svarbi tąsa, jungianti istoriją su dabartine giedojimo tradicija, kuri vis dar gyva liaudyje. Galime daryti prielaidą, jog šiandienis giedojimas yra išlikęs būtent vyskupo M. Valančiaus sudarytų, taisytų ir aprobuotų giesmynų tekstų dėka.

1860 metais pasirodo garsiosios vysk. M. Valančiaus „Kantičkos, arba Knyga giesmių“. Šiame giesmyne daugiausia randame kun. V. Valmiko giesmyno giesmių, tik labiau pataisyta kalba. Šalia S. Slavočinskio giesmyno struktūros jau randame ir giesmių apie apvaizdą, mirtį, tikėjimą³⁴. 1878 metų leidime atsiranda skyrelis „Naujos giesmės“, o nuo 1890 metų skyrius „Pridėjimas surinktų giesmių iš maldaknygių“. Dera pastebėti, jog pateikiamos ir vyskupo A. Baranausko „Artojų

³³J. Vaišnora, *Marijos garbinimas Lietuvoje*, Roma, 1958, p.186.

³⁴Ž. Stonytė, *Lietuviški katalikų giesmynai ir melodiniai-poetiniai giesmių tipai (XVI-XIX a.)*, Vilnius: Lietuvos muzikos akademija, 1994, p. 28.

giesmės šventos“ turinčios net atskirą bažnytinę aprobatą. Garsiosios „Kantičkos“ buvo leistos 40 kartų, su jomis baigiasi liaudiškų giesmynų leidyba, XX a. pasirodę giesmynai jau atstovauja profesionaliai kūrybai.

Apžvelgę giesmynus-maldynus galime atidžiau pažvelgti į konkrečių mus dominančių giesmių ir maldų kilmę.

1. Kreipinys-aklamacija „Garbiname Tave, Viešpatie Jėzau Kristau“
2. Atsakymas-aklamacija „Pasigailėk mūsų, Viešpatie...“ Ši aklamacija yra vertimas graikiško šūkio „Kyrie, eleison!“ Šį šūkį randame litanijose ir jis siekia ankstyvuosius krikščionybės amžius. Ši aklamacija nebuvo specialiai sukurta Kalnams, bet paimta ir pritaikyta.
3. Paraginimas „Melskimės“. Šis kreipinys atėjęs iš Bažnyčios liturgijos, neturintis nieko bendro su autorine kūryba. Nuo seno šiuo kreipiniu koncentruojamas susirinkusiųjų dėmesys ir kviečia prisidėti prie maldos³⁵.
4. Atsakymas-aklamacija „Amen“. Tai hebrajų kalbos žodis, kuris reiškia „taip, pritariu“, bet taip jau įprasta, kad jis neverčiamas į jokiais kalbas³⁶.
5. Malda „Tėve mūsų“. Tai paties Viešpaties Jėzaus Kristaus išmokyta malda, kurios tekstą randame Evangelijose (Mt 5, 9–13; Lk 11, 2–4)³⁷. Istorikų teigimu, Lietuvoje ši malda pradėta vartoti nuo 1387 metų ir Žemaitijoje nuo 1413 metų³⁸.
6. Malda „Sveika, Marija“. Ši malda yra viena iš kasdienių tikinčio kataliko maldų - poterių. Malda susideda iš dviejų dalių. Pirma dalis paimta iš Šventojo Rašto, tai arkangelo Gabrieliaus ir Elzbietos pasveikinimo žodžiai: „Sveika, malonėmis apdovanotoji! Viešpats su tavimi!“ (Lk 1, 28)³⁹ ir „Tu labiausiai palaiminta iš visų moterų, ir palaimintas tavo iščių vaisius!“ (Lk 1, 42)⁴⁰. Bet vėliau, kad būtų labiau išryškinta maldos prasmė buvo įterpti Marijos (Sveika, Marija) ir Jėzaus vardai⁴¹. Antroji maldos dalis atsirado tik apie XIV a., ilgą laiką nebuvo nusistovėjusio vieno antros dalies modelio. Tik popiežius šv. Pijus V 1568 m. įvedė dabartinę maldos formą⁴². Lietuvoje ši malda tikrai pradėta vartoti tik nuo 1430 metų⁴³.

³⁵A. Kajackas, *Bažnyčia liturgijoje*. Kaunas: Lietuvos katechetikos centras, 1997, p. 97.

³⁶Ten pat. p. 96.

³⁷*Biblija arba Šventasis Raštas*, Vilnius: Lietuvos biblijos draugija, 2001, p. 9; 92.

³⁸J. Vaišnora, *Marijos garbinimas Lietuvoje*, Roma, 1958, p. 155.

³⁹*Biblija arba Šventasis Raštas*, Vilnius: Lietuvos biblijos draugija, 2001, p. 73.

⁴⁰Ten pat. p. 73

⁴¹J. Vaišnora, *Marijos garbinimas Lietuvoje*, Roma, 1958, p. 154.

⁴²Ten pat. p. 155.

⁴³Ten pat. p. 156.

7. Malda „Garbė Dievui Tėvui“. Tai doksologija – Švč. Trejybės pagarbinimo malda. Jos pavyzdžių randame jau Naujajame Testamente, o nuo IV a. Nikėjos visuotiniame susirinkime priimama kaip malda prieš Arijaus klaidatikybę⁴⁴.

8. Malda „Tikiu į Dievą Tėvą“. Tai Tikėjimo išpažinimas – Credo. Naujasis teologijos žodynas Tikėjimo išpažinimą mato kaip, „religijos tikėjimo turinio santrauką, formulės pobūdžio sakiniiais siekiant perteikti bent tai, kas esminga“⁴⁵

9. Malda „Amžinąjį atilsį duok mirusiems, Viešpatie“.

10. Malda-giesmė „Viešpaties Angelas“. Nuo senų laikų Lietuvoje gyva tradicija kaimuose ir miesteliuose tris kartus per dieną skambinti bažnyčių varpais. Išgirdę varpų gausmą žmonės kalbėdavo „Viešpaties Angelą“. Tuos papročius Žemaitijoje įvedė vyskupas Jurgis Tiškevičius. Jis įvedė „įstatymą Grigaliaus XIII, kad visose katalikų bažnyčiose auštant, per pietus ir brėkstant poteriams zvanytų, priėmė ir žmonėms apskelbė antras kunigų susirinkimas. Dar užsakė kiekvieną žmogų, tris atvejus dienos būvy kalbantį Aniolo pasveikinimą, gaunat 40 dienų atlydų“⁴⁶. Iš Lenkijos į Lietuvą atėjo paprotys po vakarinio „Viešpaties Angelo“ skambinimo dar per vieną „Sveika, Marija“ maldos laiko tarpą suskambinti devynis kartus (3x3) už mirusius ir žuvusius per karus žmones⁴⁷. Nuo XX a. pradžios, „Viešpaties Angelas“ pradedamas naudoti kaip malda už mirusiuosius. Šią pamaldumo praktiką greit perėmė liaudis, melddamasi už mirusius per šermenis ir kitus mirusiųjų minėjimus.

11. Giesmė „Broliai, atminkim“ („Atmink, krikščioni“) randama jau Saliamono Mozerkos Slavočinskio 1646 m. išleistame giesmyne „Giesmės tikėjimui katalickam priderančios“⁴⁸. Ši giesmė atėjusi iš lenkų pranciškonų kultūros. Tekstas parašytas bernardino Jokūbo Vujecko XVI a.⁴⁹. Minima giesmė yra iš Gavėnios laikui skirtų giesmių. Originalus tekstas yra gana ilgas, turbūt dėl tos priežasties praeityje redaktoriai buvo padalinę giesmę į tris dalis: „Valandą pirmą“, „Valandą šeštą“ ir „Broliai, atminkim“.

12. Giesmė „Dieve, mūsų Sutvėrėjau“ („Dieve, svieto valdytojau“) priklauso gavėnios laiko repertuarui. Tai taip pat pranciškoniškosios kultūros palikimas, kurio žodinis tekstas siekia XVI a.

⁴⁴A. Kajackas, *Bažnyčia liturgijoje*. Kaunas: Lietuvos katechetikos centras, 1997, p. 95.

⁴⁵H. Vorgrimler, *Naujasis Teologijos žodynas*. Kaunas: katalikų interneto tarnyba, 2003. p. 550.

⁴⁶M. Valančius, *Raštai*, t. 2., Vilnius: Vaga, 1972, p. 373.

⁴⁷J. Vaišnora, *Marijos garbinimas Lietuvoje*, Roma, 1958, p. 157.

⁴⁸S. M. Slavočinskis, *Giesmės tikėjimui katalickam priderančios. 1646*, fotografinis leidimas, paruošė Jurgis Lebedys, Vilnius: Valstybinės politinės ir mokslinės literatūros leidykla, 1958. p. 133-163.

⁴⁹A. Motuzas, *Žemaičių Kalvarijos kalnų giesmių kilmė*, Tiltai. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 1997, Nr. 2. p. 50.

13. Giesmė „Mokė ilgai“ aptinkama tik Kalnuose, nei S. M. Slavočinskio giesmyne, nei lenkiškuose maldynuose jos nerandame. Pirmą kartą ji užrašyta domininkono Jurgio Kosakovskio maldaknygėje „Rożancius Szwęciausios Maryos Pannos yr saldziausia warda Jezusa teypogi spasabas apwyksciojima kalnų Kalwaryos Ziamajciu su modlitwomis yr giesmėmis anto sluzijąviomis“. Kadangi giesmė kituose šaltiniuose neminima, tai, ko gero, bus jo paties kūrinys.

14. Giesmė „O, žmogaus siela“ randama J. Kosakovskio minėtoje maldaknygėje ir Žemaičių Kalvarijos dominikonų išleistame giesmyne „Giesmes ape szwęciausy Panna Marya par storony wiena kuniga N. W. (aitkevičius?) zokona szwęta Dominika Kalwaryjos Ziamayciu Klosztoriaus iszdrukawotas 1765“⁵⁰. Lenkų šaltiniai ją datuoja XVI a.⁵¹.

15. Giesmė „Jėzau Kristau maloniausias“ yra viena iš seniausių gavėninių giesmių ir iki šiol viena iš populiariausių. Jos tekstą sukūrė pranciškonas Rożniatowski 1610 metais.⁵²

16. Giesmės „Atmink sau, o siela“ ir „Šviesa pasaulio viso“ yra sukurtos jėzuitų. Kaip ir anksčiau minėta, ši vienuolija ypatingą dėmesį skyrė muzikalumo ugdymui nuo mažų dienų, skatino liaudį giedoti lietuviškas giesmes, ir patys kūrė jas. Autorius galėtų būti jėzuitas Jonas Gruževskis, kuris sudėjo tikėjimo tiesas į giesmes ir jų mokė liaudį⁵³. Kitas jėzuitas, Jokūbas Paškevičius, daug metų dirbęs Žemaitijos krašte, taip pat kūrė giesmes ir mokė jas giedoti liaudį⁵⁴. Jie abu gali būti šių giesmių autoriais.

17. Giesmė „Marijos vardas“ – jau nuo seno giedama Žemaitijoje. Tai, ko gero, originali giesmė, kurios pirminis variantas randamas „Kantičkose“⁵⁵. Autorius lieka nežinomas, bet galbūt ji priklausė Marijos vardo brolijai. Vyskupai Jurgis Tiškevičius ir Antanas Tiškevičius, rašydami pranešimus Apaštalo Sostui, tarp vyskupijoje veikiančių brolijų pamini ir Marijos vardo broliją⁵⁶. Gali būti, kad minimos giesmės autorius yra žemaitis, kuris norėjo pagerbti stebuklingą Žemaičių Kalvarijos Dievo Motinos paveikslą. Ta giesmė giedama Kalnų pabaigoje, jau sugrįžus į baziliką ar šventorių.

⁵⁰J. Vaišnora, *Marijos garbinimas Lietuvoje*, Roma, 1958, p. 186.

⁵¹A. Motuzas, *Žemaičių Kalvarijos Kryžiaus kelių (Kalnų) apvaikščiojimo ir šermenų apeigose giedamų Žemaičių Kalvarijos Kryžiaus kelių (Kalnų) giesmių kilmė: sąsajos ir skirtumai*, Tiltai. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 1998, Nr. 1 (3), p. 69.

⁵²Ten pat. p. 69.

⁵³J. Vaišnora, *Marijos garbinimas Lietuvoje*, Roma, 1958, p. 181.

⁵⁴Ten pat. p. 181.

⁵⁵Ten pat. p. 192.

⁵⁶A. Motuzas, *Žemaičių Kalvarijos Kryžiaus kelių (Kalnų) apvaikščiojimo ir šermenų apeigose giedamų Žemaičių Kalvarijos Kryžiaus kelių (Kalnų) giesmių kilmė: sąsajos ir skirtumai*, Tiltai. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 1998, Nr. 1 (3), p. 70.

18. Giesmė „Marija Magdalena“ žinoma jau nuo XVII amžiaus. „Liturginis maldynas“ ją priskiria prie šermeninių giesmių apie Jėzų ir Mariją⁵⁷. Procesijiniuose Kalnuose šios giesmės nerandame, bet šermeniniuose Kalnuose ji giedama beveik visoje Žemaitijoje.

19. Giesmė „Mieliausias Jėzau“ randama tik J. Kosakovskio maldyne ir vėlesniuose leidiniuose. Ji pavadinta „Rožancius Saldžiausio Wardo Wieszpaties Jezaus. Giedamas, ypatingai už mirusius“⁵⁸. Randama nuoroda leidžia manyti, kad pirmiausia giesmė buvo skirta šermeniniams Kalnams, tik ilgainiui prigijo ir procesijiniuose Kalnuose. Ši giesmė gali priklausyti Šventojo Pranciškaus trečiajam ordinui. Ji randama taip vadinamame „Szaltinyje“, kuris ir buvo pirmiausia skirtas minimam ordinui. Jame aptariama tretininkų regula, aprašomos laidojimo apeigos, spausdinama daug giesmių ir maldų. Tarp giesmių randame ir „Mieliausias Jėzau“, kuri priskiriama Žemaičių Kalvarijai. Minimas giesmynas ilgus metus buvo ne tik trečiojo ordino maldynas, bet ir visos liaudies, nes spaudžiant caro valdžiai buvo uždrausta bet kokia lietuviškų knygų leidyba, tuo pačiu ir maldynų. „To laikmečio politinė situacija sudarė sąlygas klestėti privačiai giedojimo praktikai – namuose ir bažnyčioje, o vienuolynų (ne tik pranciškonų ir dominikonų) muzikinė veikla, kartu su liturgine praktika, buvo sustabdyta“⁵⁹.

20. Giesmė „Karunka“ arba „Vainikėlis“. Tai lenkų kilmės giesmė. Jos autorystė taip pat priskiriama palaimintajam Vladislavui iš Gielniovo. Iš to galime daryti išvadą, kad ši giesmė atėjo per pranciškonų bažnyčias ir paplito visoje Lietuvoje. Kas išvertė šią giesmę į lietuvių kalbą, nėra žinoma. Ji pirmą kartą randama 1726 m. išleistame P. Šrubauskio giesmyne „Balsas širdies“⁶⁰.

21. Giesmė „Garbinkime Švenčiausiąjį Sakramentą“. Ši giesmė atėjusi iš Švenčiausiojo Sakramento garbinimo tradicijos. Ji galėjo atkelti į Lietuvą kartu su pranciškonų ar dominikonų vienuolynais, nes jie pirmieji įvedė katalikišką pamaldumo praktiką – procesijas su Švč. Sakramentu. Todėl ši giesmė ir negiedama šermeniniuose Kalnuose, o tik procesijiniuose.

22. „Visų šventųjų“ litanija. Litanių pradžia randame jau Milano liturgijoje, popiežiaus Gelazijaus apeigynė⁶¹. Ten tos maldos vadinamos „Oratione sollemnes“ ir gali būti pradžia „Visų šventųjų“ litanijos, o jos pavyzdžiu buvo sukurtos ir kitos litanijos.

⁵⁷ *Liturginis maldynas*, Vilnius: Katalikų pasaulis, 2007, p. 479.

⁵⁸ A. Motuza, *Žemaičių Kalvarijos Kryžiaus kelių (Kalnų) apvaikščiavimo ir šermenų apeigose giedamų Žemaičių Kalvarijos Kryžiaus kelių (Kalnų) giesmių kilmė: sąsajos ir skirtumai*, Tiltai. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 1998, Nr. 1 (3). p.70.

⁵⁹ Ten pat. p. 71.

⁶⁰ J. Vaišnora, *Marijos garbinimas Lietuvoje*, Roma, 1958, p. 183.

⁶¹ A. Kajackas, *Bažnyčia liturgijoje*. Kaunas: Lietuvos katechetikos centras, 1997, p. 98.

23. Giesmė „Sveika, Karaliene“ yra viena iš seniausių giesmių lietuvių kalba. Tai vertimas lotyniškos giesmės „Salve, Regina“, jos vertimą jau spausdina M. Daukša savo 1595 m. katekizme. Kaip liudija kun. J. Vaišnora, maždaug po dešimties metų nežinomas autorius apie 1605 metus iš naujo vertė šią giesmę. Giesmė buvo populiari, nes domininkonai ją naudodavo ir per gedulingas pamaldas, ir laidotuvių metu⁶².

24. Giesmės „Jėzų Kristų Judošius“ ir „Kurs už mus kaltus“ yra parašytos palaimintojo Vladislavo iš Gielniovo⁶³. Šias giesmes išpopuliarino vienuoliai bernardinai kaip Gavėnios laiko giesmes.

25. Giesmė „O Angele, man skirtas“. Giesmės autorius yra prelatas Aleksandras Dambrauskas-Jakštas. „Liturginis maldynas“ šią giesmę priskiria prie „Giesmių šventiesiems“⁶⁴.

26. Giesmės „Karalienė maloninga“ ir „Dangaus Karaliaus“ yra dvi iš trijų baigiamųjų Žemaičių Kalvarijos kalnų giesmių. Tas giesmes turbūt sukūrė vietiniai dominikonų vienuoliai, norėdami ypatingai pagerbti stebuklingą Dievo Motinos paveikslą⁶⁵. Abi šios giesmės pirmą kartą pasirodė 1856 m. kunigo Kazimiero Prialgausko redaguotoje maldaknygėje „Naujas Aukso Altorius“⁶⁶.

Žemaičių Kalvarijos Kalnų bei šermenų giesmes tarp žmonių populiarino vietos vienuoliai domininkonai. Jie mokydavo giedoti šių giesmių špitolninkus, kurie būdavo siunčiami į kaimus ne tik aukų pasirinkti, bet ir giedoti. Be to, šias giesmes giedodavo elgetos, gyvenę „maldanumiuose“. Taip pat prie šių giesmių platinimo prisidėjo ir Žemaitijoje veikusios draugijos: Žemaičių Kalvarijos dominikoniškoji rožančiaus, šv. Juozapo Arimatiečio ir šv. Nikodemo brolijos, šv. Pranciškaus tretininkai⁶⁷. Kaip matome, Žemaičių Kalvarijos kalnų ir šermenų giesmes platino įvairios draugijos, brolijos ir pavieniai žmonės. Tai lėmė šių giesmių paplitimą visoje Žemaitijoje.

Remiantis atlikta S. M. Slavočinskio, kunigo J. Kosakovskio ir kitų giesmynų bei maldynų analize sudaryta lentelė, atslėidžianti Žemaičių Kalvarijos Kalnų ir šermenų maldynų-giesmynų sandara.

⁶²J. Vaišnora, *Marijos garbinimas Lietuvoje*, Roma, 1958. p. 158.

⁶³Ten pat. p. 173

⁶⁴*Liturginis maldynas*, Vilnius: Katalikų pasaulis, 2007. p. 585.

⁶⁵J. Vaišnora, *Marijos garbinimas Lietuvoje*, Roma, 1958. p. 377.

⁶⁶Ten pat. p. 192–193.

⁶⁷Žr. A. Motuza, *Žemaičių Kalvarijos Kryžiaus kelių (Kalnų) apvaikščiojimo ir šermenų apeigose giedamų Žemaičių Kalvarijos Kryžiaus kelių (Kalnų) giesmių kilmė: sąsajos ir skirtumai*, Tiltai. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 1998, Nr. 1 (3). p. 64–67.

Žemaičių Kalvarijos Kalnų maldynų-giesmynų sandara

Eil. Nr.	Maldų pavadinimai	Giesmių ir jų melodijų pavadinimai
1.	Aklamacija-kreipinys „Garbiname Tave Viešpatie Jėzau Kristau ir šloviname Tave...“	„Broliai, atminkim“ (mel. „Atmink, krikščioni“)
2.	Aklamacija-atsakymas „Pasigailėk mūsų Viešpatie...“	„Dieve, mūsų sutvėrėjau“ (mel. „Mokė ilgai“)
3.	Paraginimas „Melskimės“	„Jėzau brangiausias“ (mel. „Atmink, krikščioni“)
4.	Atsakymas-aklamacija „Amen“	„Viešpats labai nuliūdęs“ (mel. „Jėzų Kristų Judošius“)
5.	„Tėve mūsų“	„Surištas virvėm Jėzus“ (mel. „Jėzų Kristų Judošius“)
6.	„Sveika, Marija“	„Jėzų atvedė pas Aną“ (mel. „Stovi Motina“)
7.	„Garbė Dievui Tėvui“	„Jau susirinko taryba“ (mel. „O žmogaus siela“)
8.	„Visų šventųjų“ litanija	„Kurs už mus kaltus“ (mel. „Kurs už mus kaltus“)
9.		„Teismo taryba“ (mel. „Atmink, krikščioni“)
10.		„Kai jau Pilotas“ (mel. „Atmink, krikščioni“)
11.		„Valandą trečią“ (mel. „Atmink, krikščioni“)
12.		„Kryžių sunkiausia“ (mel. „Atmink, krikščioni“)
13.		„Kai Viešpats Jėzus“ (mel. „Didi Globėja“)
14.		„Neša sau kryžių“ (mel. „Atmink, krikščioni“)
15.		„Valandą šeštą“ (mel. „Atmink, krikščioni“)
16.		„Jėzus vaitojo“ (mel. „Atmink sau, o siela mano“)
17.		„Viešpatie Jėzau mieliausias“ (mel. „O žmogaus siela“) arba „Jėzau Kristau maloniausias“ (mel. „Jėzau Kristau maloniausias“)
18.		„Liekim ašaras visi“ (mel. „Šviesa pasaulio viso“)
19.		„Kniūpščia žemėn pulkime“ (mel. „Šviesa pasaulio viso“) arba „Mirdamas Tėvui save paaukojo“ (mel. „Atmink, krikščioni“), arba „Krikščionio siela kiekvieno“ (mel. „Krikščionio siela kiekvieno“)
20.		„Karaliene maloninga“ (mel. „Karaliene maloninga“)
21.		„Dangaus Karaliaus“ (mel. „Dangaus Karaliaus“)

22.		„Mieliausias Jėzau“ (mel. „Mieliausias Jėzau“)
-----	--	--

Sudaryta lentelė rodo, kad Žemaičių Kalvarijos Kalnų ir šermenų maldynus-giesmynus sudaro 8 maldos bei 22 giesmės, atliekamos 13 melodijų.

2. Apeiginiai papročiai

Laidojimo apeigos Lietuvoje glaudžiai susijusios su papročių ar ritualų laikymusi, su tradicija. Ši tradicija dažnai perimama nesąmoningai, ji palaipsniui išmokstama, įgyjama. Ji perimama arba perduodama įtraukiant žmones į jos vykdymą. Turtingas savo tradicijomis yra *nekrokultas*, kuriame vis dėlto esti išlikę nemažai archaiškų bruožų ir mitologinių elementų. Miršančiuoju artimieji rūpinasi, ruošiasi jo mirčiai. Pasirūpina, kad karšinamasis nenumirtų be sakramentų, tam pakviečiamas prie ligonio kunigas, kad suteiktų „paskutinį“ (liaudyje taip vadinamas „Ligonio sakramentas“ – S. S.) patepimą. Žmogui, artinantis prie mirties slenksčio, uždegama žvakė. Tam tikslui naudojama per Kristaus paaaukojimo šventę pašventinta žvakė – *grabnyčia*, jos neturint, paprasta šventinta žvakė. Prie mirusiojo stengiamasi elgtis tyliai, nejuokaujama, svarbu išlaikyti rimtį ir gedulingą aplinką. Šiandien žmonės tai aiškina kaip pagarbą mirusiajam, nors neretai pasitaiko tokių, kurie ir po šiai dienai triukšmą ir garsų raudojimą laiko dideliu trukdymu mirusiojo vėlei atsiskirti nuo kūno. Didelis dėmesys kreipiamas į apsirengimą – turi dominuoti gedulo spalvos. Tiek vyrai, tiek moterys per laidotuvių laikotarpį stengiasi rengtis juodais (ar bent tamsios spalvos) rūbais. Mirusieji, tėvai, sutuoktiniui, yra išlikę paprotys ištisus metus rengtis gedulo rūbais: moterys – juoda suknele, juoda eilute, apsisiautus juoda skarele ar šaliu; vyrai – juodu kostiumu, ant švarko kairiojo atlapo prisiūta juoda juostelė. Gedulo laikotarpis – tai rimties išlaikymo tarpsnis, kurio metu vengiami pasilinksminimai, triukšmingi pobūviai. Tradiciškai žmogus palaidojamas trečią po mirties dieną. Prieš tai informuojamas zakristijonas ar varpininkas (jei toks yra), kad visam kaimui ar miesteliui bažnyčios varpų

skambėjimu būtų paskelbtas mirties atvejis. Apie mirtį pranešama ir giminėms, draugams, kaimynams, informuojama apie laidojimo laiką ir vietą⁶⁸.

Kreipiamasi į kunigą, kad būtų užsakytos laidotuvės: sutiriamas palaidojimo laikas, užsakomos Šv. Mišios už mirusįjį, neretai, tuo pačiu atėjimu, ir *keturnedėlis* (30-ta diena po mirties). Daugelyje parapijų, kurias sudaro palyginti nedidelis tikinčiųjų skaičius, yra reali galimybė laidotuves organizuoti su Šv. Mišiomis, pastoraciniu požiūriu, tai yra naudingiau, nes į laidotuvių Šv. Mišias susirenka ne tik mirusiojo artimieji, bet ir visa jį palydinti bendruomenė, už jį meldžiamasi ir įsijungiama į Šv. Mišių auką. Reikia pastebėti, jog laidotuvėse dalyvauja ir tokie tikintieji, kurie labai retai arba visai yra apleidę lankymąsi bažnyčioje. Tai puiki galimybė jiems skelbti Dievo Žodį ir tokiu būdu, per artimo žmogaus mirtį, skleisti teisingo gyvenimo kelią, kurį nurodė pats Jėzus Kristus.

Šarvojimas. Įkapės – tai mirusiojo rūbai, kuriais jis aprengiamas prieš paguldant į karstą. Senoliai dažnai tokius rūbus laiko paruoštus dar prieš mirtį, pasirūpina savo mirties atveju, kad, laikui atėjus, namiškiai jau turėtų išspręstą bent vieną problemą – kaip aprengti mirusįjį. Vyresnio amžiaus moterys aprengiamos tamsiomis įkapėmis, galva aprišama balta skarele arba šaliu. Jaunos merginos, mergaitės – baltomis suknutėmis ir papuošiamos šydais, dar gali būti segamas prie galvos rūtų vainikėlis, jaunuoliai – gali būti šarvojami šviesiais rūbais bei prisegama rūtų puokštelė su baltu žiedu prie krūtinės, kaip per jungtuves; kūdikiai – krikšto rūbeliais; vyrai – tamsiais kostiumais. Taip aprėdytas mirusysis guldomas karstan, rankos sukryžiuojamos ant krūtinės, pirštai suneriami arba plaštakos sudedamos viena ant kitos. Į rankas įdedamas šventas paveikslėlis arba jos apsukamos rožančiumi⁶⁹. Mirusiojo šarvojimo vieta dažniausiai paruošiama didžiausiame kambaryje. Iš anksto pramatoma, kaip bus išnešamas karstas. Pasitaiko tokių situacijų, kai mirusysis karste, pasibaigus šermenims, iškeliamas per langą. Iš šarvojimo kambario išnešami visi baldai ir pastatoma šarvojimo lenta. Tai specialiai paruoštas lentų skydas, kuris pastatomas ant stovų – sukryžiuotų atramų, vadinamų „ožiais“. Šarvojimo lenta statoma kambario viduryje, dažniausiai galvūgaliu prie galinės nuo įėjimo sienos arba dešiniajame kambario kampe. Iš principo, tokia lenta yra sukalama vienkartiniam naudojimui, tačiau pasitaiko atvejų, kai kaimo aktyviausias parapijietis šiam reikalui turi paruoštus šarvojimo reikmenis, tame tarpe ir šarvojimo lentą, kurie prireikus panaudojami mirties atveju, o kiekvienas kaimo gyventojas žinąs, kur kreiptis ištikus šeimoje

⁶⁸V. Kašinskas, Laidojimo apeigos, *Liaudies kultūra*, 1997, Nr. 5, Vilnius, p. 13–14.

⁶⁹*Liturginis maldynas*, Vilnius: Katalikų pasaulis, 2007, p. 460.

mirčiai. Šarvojimo lenta apdengiama austiniais užtiesalais, balta drobule. Tuomet dedamas karstas su mirusiuoju. Iš šonų prie karsto pastatomos keturios ar šešios žvakidės su degančiomis žvakėmis. Galvūgalyje ant sienos pakabinama austinė ornamentinė kapa (užtiesalas). Ant jos pakabinamas kryžius ir jo šonuose šventieji paveikslai. Kartais kryžius statomas karsto galvūgalyje ant tam specialiai paruošto paaukštinimo, greta – dvi žvakės⁷⁰. Dera pastebėti, jog miesto ir kaimo šarvojimo papročiai ir tapatūs ir skiriasi. Kaimo bendruomenėse šarvojimo apeigas atlieka šeimos nariai, kaimynai, o mieste viskuomi rūpinasi gedulo namų darbuotojai.

Šermenys. Pašarvojus mirusįjį, prasideda budėjimo laikas, kuris trunka iki palaidojimo. Dažniausiai tris paras. Šis laikotarpis pats turtingiausias savo tradicijomis, nes budėjimas prie mirusiojo – tai liaudies pamaldumo išraiška sąryšyje su pomirtiniu gyvenimu, jame gausu įvairių maldos praktikų, giesmių, giedojimo būdų, specifinio bendravimo su mirusiojo artimaisiais. Jau pirmąjį vakarą į šermenis ima rinktis kaimynai, vėliau suvažiuoja giminės ir draugai. Susirenka ir svarbiausias šermenų akcentas – giedotojai. Tai to paties kaimo gyventojai, kaimynai ar pažįstami, kurie nuo jaunų dienų, būdami balsingi, eidavę giedoti ne tik per šermenis, bet ir kitomis proginėmis dienomis, tiek per mirusiojo minėjimus, tiek bažnyčios chore ir panašiai⁷¹.

Žmogus, atėjęs į šermenis, pagal seną praktiką, atsiklaupia, sukalba poteries ir žmogus „Viešpaties Angelo“ maldą, atsistoję pasisveikina su susirinkusiais žodžiais „Garbė Jėzui Kristui“⁷². Atneštos gėlės, krepšelis ar vainikas perduodami artimiesiems, taip jiems išreiškiant užuojautą, arba pastatomi šalia karsto. Į laidotuves nešamos dažniausiai baltos gėlės. Kaip ir daugelyje žmogaus gyvenimo sričių, taip ir laidotuvių struktūroje yra sureikšminama skaičių ir augmenijos simbolika. Gėlių skaičius turįs būti porinis, o laidotuvių gėlių rūšys – kalijos, lelijos, chrizantemos, gvazdikai. Vainikai pinami iš egliaškių. Prie vainiko dažniausiai tvirtinama juosta, kurioje įrašoma gedinčiųjų vardai ir kreipimasis į mirusįjį⁷³. Susirinkę daugiau žmonių, drauge pasimeldžia už mirusįjį, gieda šermenines giesmes, Žemaičių Kalvarijos kalnus, „Viešpaties Angelas“, „Amžinąjį atilsį duok mirusiems, Viešpatie“⁷⁴. Artimieji pagal tradiciją budi prie velionio per naktį.

⁷⁰V. Kašinskas. Laidojimo apeigos, *Liaudies kultūra*, 1997, Nr. 5. Vilnius. p. 15.

⁷¹Ten pat. p. 18.

⁷²*Liturginis maldynas*, Vilnius: Katalikų pasaulis, 2007, p. 461.

⁷³V. Kašinskas. Laidojimo apeigos, *Liaudies kultūra*, 1997, Nr. 5. Vilnius. p. 15–16.

⁷⁴A. Motuza, . Katalikų liaudies pamaldumo praktikos Lietuvoje, Kaunas. 2004, p. 149.

Praėjus budėjimo prie mirusiojo laikui, dažniausiai trečiąją dieną, ruošiamas išnešti karstas. Žemaitijoje įprasta mirusįjį vežti bažnyčion, kur už jį aukojamos Šv. Mišios, po to mirusysis lydimas į kapines. Taip pat naudojama praktika, kai mirusiojo palaidojimas yra atliekamas šalia Šv. Mišių, kurios, tokiu atveju, aukojamos antrąją budėjimo dieną arba sutartu patogiausiu laiku. Anksti ryte renkasi giesmininkai ir dar apie valandą gieda šermenines giesmes. Giedojimai pradedami giesme „Sveika, Aušrine žvaigždele“⁷⁵. Žemaitijoje beveik visad giedama giesmė „Marija Magdalena“. Atėjus mirusiojo išlydėjimo akimirkai, į mirusiojo namus susirenka visi laidotuvių dalyviai. Artimieji, apsupę karstą, rauda ir atsisveikina su mirusiuoju. Prieš išlydint mirusįjį iš namų, kunigas ar vadovas meldžiasi su visais susirinkusiais laidotuvių dalyviais.

Nepriklausomai nuo laidojimo būdo, ar mirusįjį tenka lydėti į bažnyčią, kur bus aukojamos laidotuvių Šv. Mišios, ar kunigo atliktos išlydėjimo apeigos mirusiojo pašarvojimo vietoje, ruošiamasi karstą išnešti ta pačia tvarka. Po atsisveikinimo surenkamos išnešti gėlės, vainikai, uždengiamas karstas. Karsto išnešimui būna pasirenkę keturi ar šeši vyrai. Jiems per petį, ant kurio bus nešamas karstas, užrišamos ornamentinės juostos. Jei atstumas iki bažnyčios ar kapinių yra nedidelis, tai laidotuvių dalyviai lauke rikiuojasi procesijos būdu: priekyje nešantieji kryžių ir vėliavas, toliau vaikai, jaunimas, suaugusieji su puokštėmis bei vainikais, karstas, paskui karstą – mirusiojo artimieji. Priešingu atveju, kai laukia tolimesnė kelionė, karstas nešamas į specialiai jo pervežimui paruoštą transporto priemonę. Seniau tam pasitarnaudavo arkliais pakinkyti vežimai, vėliau sunkvežimiai, kurių bortai būdavo išpuošiami austiniais užtiesalais ir berželiais arba eglutėmis, priklausomai nuo metų laiko. Šiandien gi ne naujiena specialus transportas, kuris patogumu pervežant karstą pranoksta seniau naudotas transporto priemonės. Pakeliui į bažnyčią giedama 129 psalmė „Iš širdies gelmių“. Pagal senąsias laidotuvių apeigas bažnyčios šventoriuje, netoli vartų, būdavo pastatomas specialus stovas (kai kuriose bažnyčiose tam tikslui buvo naudojamas statiškas akmuo). Laidotuvių procesijai priartėjus prie bažnyčios, pasigirsta varpų skambesys. Atvykus procesijos dalyviai persiorganizuoja, karstas dedamas ant paruošto stovo, tuo tarpu žmonės su gėlėmis nuo bažnyčios durų iki karsto sustoja dviem eilėmis padarydami taką. Mirusiojo pasitikti išeina kunigas, kuris atlieka bažnytines laidotuvių apeigas ir karstą palydi bažnyčios vidun. Ten jis statomas ant *kontafoliaus* (specialus paaukštinimas, ant kurio dedamas karstas) priešais altorių. Karstą nešusieji vyrai pagarbiai sustoja karsto šonuose ir stovi per visas

⁷⁵A. Motuzas, *Katalikų liaudies pamaldumo praktikos Lietuvoje*, Kaunas. 2004, p. 149.

Šv. Mišias. Joms pasibaigus, visi dalyviai procesijos būdu palydi mirusįjį į kapines, su jais einąs ir kunigas. Ten tęsiamos laidojimo apeigos.

Procesijoje į kapus giedama 129 psalmė „Iš širdies gelmių“ pakaitom su malda-giesme „Amžinąjį atilsį duok mirusiam, Viešpatie“. Atvykus prie kapo duobės, kryžiaus nešėjas sustoja prie kapo duobės, galvūgalyje. Karstas padedamas šalia duobės ant specialių juostų. Kunigas pašventina duobę, nuleidžiamas karstas, atliekamos laidojimo apeigos. Pradėjus kasti duobę giedama „Viešpaties Angelas“, „Sveika, Karaliene“. Užkasus kapą, ant jo kastuvu išpaudžiamas kryžius, sudedamos žvakės, vainikai, meldžiamasi už mirusį ir už visus mirusiuosius. Tada laidotuvių dalyviai kviečiami gedulingiems pietums.

Namuose ar viešo maitinimo įstaigose paruošiamas valgių stalas, kurio centre pastatomas kryželis ir degančios žvakės. Kai kur yra paprotys ir mirusiajam paruošti vietą prie pietų stalo, tik jam skirta lėkštė dedama dugnu į viršų. Iš kapinių ar pamaldų grįžę dalyviai už stalo sukalba malda, giesmininkai pagieda keletą giesmių, kaip pavyzdžiui: „Sveika, Karaliene“ ar „Viešpaties Angelas“, baigus melstis, persižegnojama ir žodžiais „Garbė Jėzui Kristui“ pasveikinami susirinkusieji.

Peržvelgus tradicines šermenų ir laidotuvių apeigas dera giliau paanalizuoti, kaip atliekami Žemaičių Kalvarijos kalnai, nes jie yra pagrindinis Žemaitijos šermenų elementas.

Remdamiesi profesorius A. Motuzo atliktu tyrimu „Tradiciinis Kalnų giedojimas šermenų metu“ pateikiame šių Kalnų struktūrą.

Giedoriams susėdus prie stalo tradiciniai Kalnai per šermenis pradedami persižegnojimu bei giesme „Karunka“, arba lietuviškai „Vainikėlis“ (mel. – „Karunka“). Po to visi, sėdintieji prie stalo, atsistoja, atsistoja ir esantys prie mirusiojo(-osios) karsto, ir giedama malda – giesmė „Sveika, Karaliene“ (mel. – „Sveika, Karaliene“) bei „Marija Magdalena“ (mel. – „Marija Magdalena“), taip pagerbiant mirusiojo(-osios) gimines. Už mirusiuosius tris kartus giedama giesmė „Amžinąjį atilsį duok mirusiems, Viešpatie!“ (mel. – „Amžinąjį atilsį duok mirusiems, Viešpatie!“). Vėl atsistojama ir pradedama įžangos malda bei giesmė „Broliai, atminkim“ (mel. – „Atmink, krikščioni“). Viena giesmės posmą veda vyrai, antrą – moterys arba atvirkščiai. Jei yra „trūbočiai“, tai vieną giesmės posmą gieda vyrai, antrą – „trūbočiai“. Kito posmo pirmąją dalį vietoje vyrų gieda moterys, o antrą vėl groja „trūbočiai“. Toliau vėl vyrai ir „trūbočiai“, vėl moterys ir „trūbočiai“ ir t.t. Po maldos kiekvienoje vietoje kalbama „Tėve mūsų“, „Sveika, Marija“, o vietoje „Garbė Dievui Tėvui“

kalbama „Amžinąjį atilsį duok mirusiems, Viešpatie!“ pridedant maldą „Tikiu Dievą Tėvą“. Per šermenis vietoje žodžių „pasigailėk mūsų“ sakoma „pasigailėk mirusiųjų“.

Kalnai giedami susėdus prie šermeninio stalo iki Aštuonioliktos vietos „Jėzus kenčia ir miršta ant kryžiaus“. Pagal šermenų tradiciją ši vieta vadinama „Ilgosios maldos“ vieta ir ją sukalbėti turi vienas iš mirusiojo(-osios) giminių. Toje vietoje visi atsistoja. Po maldos kalbami treji arba penkeri poteriai už mirusiojo(-osios) giminės mirusiųosius, meldžiamasi ir už patį mirusįjį ar mirusiąją. Po to atsisėdama ir tęsiamas giedojimas, analogiškas procesijiniams Kalnams. Po Baigiamųjų giesmių pagal etnografinius Žemaitijos papročius pagiedama dar keletas giesmių. Būdingas variantas: pirma – „O Angele, man skirtas“ (mel. – „O Angele, man skirtas“); antra – mirusiojo(-osios) vardo, arba lenkiškai „patrono“ giesmė (pvz., šv. Jono, šv. Jurgio, šv. Onos ir t. t. mel. – atsižvelgiant į šventą vardą); trečia – paminimi mirusiojo(-osios) giminės mirusiųjų vardai (mel. – „Šv. Globėjų“). Kalnai baigiami giesmėmis – maldomis „Viešpaties Angelas“ (mel. – „Viešpaties Angelas“) ir tris kartus giedama „Amžinąjį atilsį duok mirusiems, Viešpatie!“ (mel. – „Amžinąjį atilsį duok mirusiems, Viešpatie!“) bei persižegnojimu⁷⁶.

Pateiktoje lentelėje nurodome maldas-giesmes, kurios papildo tradicinį Žemaičių Kalvarijos Kryžiaus kelio maldyną-giesmyną.

2 lentelė

Maldos-giesmės, papildančios tradicinius Žemaičių Kalvarijos Kryžiaus kelius

Eil. Nr.	Maldos	Giesmės
1.	„Tikiu į Dievą Tėvą“	„Karunka“ (mel. – „Karunkos“)
2.	„Viešpaties Angelas“	„Sveika, Karaliene“ (mel. – „Sveika, Karaliene“)
3.		„Marija Magdalena“ (mel. – „Marija Magdalena“)
4.		„O Angele“ (mel. – „O Angele“)
5.		„Šventieji Globėjai“ (mel. – „Šv. Globėjų“)

⁷⁶Plg. A. Motuzas, *Žemaičių Kalvarijos kalnai: istorija, apeigos ir muzika*, Religijos mokslo žurnalo „SOTER“ priedas Nr. 3, Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla, 2004, p. 52–53.

Šermeninių Žemaičių Kalvarijos Kryžiaus kelių maldų-giesmių lentelė rodo, kad tradicinius Kalnus per Šermenis papildė 2 maldos bei 5 giesmės su penkiomis melodijomis.

3. Muzikinė kultūra

2001 metų gruodžio mėnesį Vatikano Dievo kulto ir sakramentų kongregacija paskelbė „Liaudiškojo pamaldumo ir liturgijos vadovą“. Tame dokumente aptariamos liaudies pamaldumo formos, jų vertumas, kintamumas. Taip pat dokumentas nurodo muzikos svarbą liaudies pamaldumo formose: „Giesmė, būdama kiekvienos tautos sielos natūrali išraiška, liaudiškajam pamaldumui yra labai reikšminga. Pastangas išlaikyti tradicinių giesmių paveldą reikia derinti su bibliniu ir bažnytiniu supratimu“⁷⁷. Pateikta istorinė, etnomuzikologinė medžiaga leidžia teigti, jog liaudies pamaldumo praktikose, prie kurių priskiriamos ir šermenų apeigos, muzika labai svarbi. Tikintieji renkasi giedotinę formą, nors liturginės normos leidžia pateiktus tekstus skaityti (pvz.: Kryžiaus keliai, Žemaičių Kalvarijos kalnai – aut. past.). Kad tikintiesiems brangi malda giesmės išraiškoje, liudija ir gausus muzikos instrumentų naudojimas liaudies maldingumo formose. Žemaitijoje per laidotuves grojama senas tradicijas turinčiais instrumentais. Įvairus giedojimo ir grojimo derinimas – esant geram orui giesmininkai gieda troboje, o muzikantai pritaria iš lauko. Giesmės esant muzikantams „patrūbočiams“ dažniausiai atliekamos taip: 1–2 eilutės giesmininkai, 3–4 eilutės dūdos, nors pasitaiko, kad giesmininkai gieda 1 ir 3 eilutes, o muzikantai 2 ir 4 eilutes. Muzikos instrumentų ir giedojimo susipynimas suvokiamas kaip giedojimo analogas.

Varnių kanauninkas Motiejus Strijkovskis mini naudojamus medinius trimitus, jis teigia, jog žemaičiai giesmėms pritaria mediniais „trimitais-sutartiniais“⁷⁸. Apie muzikos instrumentus kalba ir Simonas Daukantas: „Šiandien dar didžiai retai tokių trūbų begal regėt, nes paprastai tirškina vario trūbelius <...> trimitų balsas yra graudžiai malonus, daugiau rūstas, nekaip linksmas, kelias klausantiems aitrą ir gailestį, kursai savo gausmu, graudingumu lyginos su šios variniais karės

⁷⁷Bažnyčios žinios, 2003, Nr. 11, p. 18.

⁷⁸A. Motuzas, *Žemaičių Kalvarijos Kalnai: istorija, apeigos ir muzika*. Religijos mokslo žurnalo „SOTER“ priedas Nr. 3. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla, 2004, p. 50.

trūbais“⁷⁹. XIX a. pradžioje Lietuvos bajorai į savo dvarus ėmė kviesti svetimšalius muzikus. 1874 metais Rietave kunigaikštis Bogdanas Oginskis prie savo dvaro įsteigė pučiamųjų muzikos instrumentų orkestrą, vėliau panašų orkestrą įsteigė jo brolis Mykolas Oginskis Plungėje. XVII–XVIII a. minima, kad laidotuvių metu naudojamos kanklės, kaip pritarimo instrumentas. Etnomuzikologas Romualdas Apanavičius yra rašęs apie kanklių, dūdelės, birbynių, žievės trimito ir keturių medinių trimitų ryšį su laidojimo apeigomis⁸⁰.

Giesmė, jos atlikimas taip pat yra labai svarbūs aptariant muzikinę kultūrą šermenyse. Šermenyse naudojamos įvairios giesmės, kurios kalba apie mirtį, Dievo teismą, atgailą, Dievo Apvaizdą, skaistykla ir dangų bei Jėzaus, Marijos ir šventųjų užtarimą⁸¹.

Nuo seno šermenyse giedodavo savi kaimo „giedoriai“, kaip liudija V. Kašinskas⁸². Žemaitijos giedoriai išsiskiria tarmišku giedojimu. „Giesmę veda moterys, o vėliau žemais balsais pagauna (pritaria) vyrai ir tarytum visa tai pakylėja nuo žemės“⁸³. Dera pastebėti, jog ne visuose Žemaitijos regionuose giesmes veda moterys. Dažnai pagrindiniai giedoriai, „pravadninkai“ ar „primatoriai“, yra vyrai. Dažname kaime tas pačias giesmes giedodavo skirtingomis, nors ir giminingomis melodijomis. Turtingas ir balsų pasiskirstymas giedant (pvz.: vyrų, moterų grupės, vyrų, moterų ir instrumentų pakaitomis ir t.t.) Iki šių dienų išlikusios gyvos giedojimo tradicijos apjungia grigališkosios psalmodijos ir liaudiškąjį giedojimą.

⁷⁹S. Daukantas. *Būdas senovės Lietuvių, Kalnėnų ir Žemaičių*, / parengė B. Vanagienė, Vilnius. 1993, p.66.

⁸⁰R. Apanavičius, *Baltų etoinstrumentologija*, „Vydijos“ priedas, Kaunas. 1992, p. 44–45.

⁸¹*Liturginis maldynas*, Vilnius: Katalikų pasaulis, 2007, p. 461–480.

⁸²V. Kašinskas, *Laidojimo apeigos, Liaudies kultūra*, 1997, Nr. 5. Vilnius. p. 16.

⁸³Ten pat. p. 16.

II. NŪDIENOS (DABARTIES) ŠERMENŲ MUZIKA TELŠIŲ VYSKUPIJOJE

Šioje darbo dalyje tyrinėsime šermenų ypatumus bei savitumus Telšių vyskupijos parapijose. Kad tai būtų lengviau padaryti, Vyskupiją padalijome į penkis regionus ir iš kiekvieno regiono išskyrėme tris parapijas: Šiaurės regionas (parapijos: Skuodas, Lenkimai, Ylakiai); Vakarų regionas (parapijos: Palanga, Darbėnai, Laukžemė); Pietų regionas (parapijos: Tauragė, Skaudvilė, Batačiai) ir Rytų regionas (parapijos: Telšiai, Viešvėnai, Nevarėnai) ir Klaipėdos krašto regionas (parapijos: Klaipėda, Šilutė, Priekulė). Pateikiame asmeninių vasaros lauko ekspedicijų metu surinktą medžiagą. Kiekvienoje parapijoje buvo apklausta po penkis geriausias vietos giesmininkus, kurių atsakymus į anketą „Apeiginis giedojimas“ čia ir pateikiame.

Visų pirma reikia išsiaiškinti, kas yra parapija. Bažnytinės Teisės Kodeksas 515 1§ taip apibūdina: „*paroecia est certa communitas christifidelium in Ecclesia particulari stabiliter constituta, cuius cura pastoralis, sub auctoritate Episcopi dioecesani, committitur parrocho, qua proprio eiusdem pastori.*“⁸⁴ („Parapija yra konkreti dalinėje Bažnyčioje pastoviai įsteigta tikinčiųjų bendruomenė, kurios dvasiniais poreikiais kaip savas ganytojas, paklusdamas diecezijos Vyskupo valdžiai, rūpinasi klebonas“ – laisvas vertimas S. S.). Kaip matome, parapija yra savitas pasaulis, kuriame verda gyvenimas, dažnai skirtingas nuo kitų parapijų. Katalikų Bažnyčios Katekizmas pastebi, jog „parapija padaro krikščionis liturginio gyvenimo dalyviais“⁸⁵. Tai patvirtinimas ir šio atliekamo tyrimo, nes būdami savų parapijų nariai, tikintieji, giedoriai, dalyvauja parapijos gyvenime įnešdami ir savą indėlį, populiarindami, palaikydami savos parapijos Kalnų giedojimo tradicijas, kalendorinių-religinių švenčių bei šermenų tradicijas.

⁸⁴ *Code of Canon Law latin-english edition*, Washington: Canon Law Society of America, 1995, p. 194.

⁸⁵ *Katalikų Bažnyčios Katekizmas*, Kaunas: tarpdiezezinė katechetikos komisijos leidykla, 1996, p. 448.

1. Apeiginė kultūra

1.1. Šiaurės regionas (Skuodas, Lenkimai, Ylakiai)

Skuodas. Pirmoji bažnyčia pastatyta 1614 m., o dabartinė bažnyčia pastatyta 1844–1847 m.⁸⁶ ir konsekruota Švč. Trejybės titulu.

Norėdami išsiaiškinti Skuodo parapijos šermenų tradicijas apklausėme penkis informatorius⁸⁷.

Iš pateiktos lentelės (žr. priedą nr. 1) matyti, jog visi informatoriai patvirtina buvus tradiciją rinktis kaimynams ir giedoti marinant žmogų. Visi mini tą pačią giesmę pasitinkant kunigą.

Mirties valandą apklaustieji giedoriai nemini konkrečių apeigų, kurias atlikdavo prie mirštančiojo, tik liudija, jog kalbėdavo maldas iš maldyno.

Liudytojų duomenys parodo, jog budynės trunka nuo 1 iki 3 dienų, vieningos tradicijos maldų atėjus į budynes (žr. priedą nr. 1), ta pačia giesme pradedamos budynės, abu šermenų vakarus giedojimo modelis nesikeičia, budynės užbaigiamos „Viešpaties Angelas“ giesme (žr. priedą nr. 1).

Prieš laidotuvių apeigas giesmininkai gieda įvairių šermenų giesmių, visad baigia giesme „Marija Magdalena“. Laidotuvėse, kur kunigas nedalyvauja, giesmininkai gieda pagal „Liturginio maldyno“ nuorodas. Išnešant karstą giedama „Sveika, Karaliene“, trys vyriausieji giedoriai liudija, jog į bažnyčią lydint giedant dvi giesmes: „Rūščių dieną“, „Iš širdies gelmių“, nors visi penki paliudija giedant „Iš širdies gelmių“. Procesijoje į kapus giedama „Iš širdies gelmių“, giedojimai taip pat beveik sutampa – visi giesmininkai gieda „Viešpaties Angelas“, kalba poterius ir keturi iš penkių mini Žemaitijos krašto giesmę iš gavėnios repertuaro „Jėzau mielas“.

⁸⁶B. Kviklys, *Lietuvos bažnyčios. Telšių vyskupija*, t. 1, Chicago: Amerikos Lietuvių Bibliotekos leidykla, 1980, p. 278.

⁸⁷Aloyzas Švenčionas, g. 1931-03-13, gyv. S. Daukanto g. 17, Skuodas; Aldona Švenčionienė-Baltinaitė, g. 1928-08-03, gyv. gyv. S. Daukanto g. 17, Skuodas; Ignas Perkauskas, g. 1926-08-21, gyv. Beržų g. 16, Skuodas; Vanda Kairienė-Augustauskaitė, g. 1930-12-26, gyv. Laisvės g. 122, Skuodas; Jūratė Šukienė-Jackutė, g. 1946-04-12, gyv. Pabrėžos g. 24, Skuodas // 2006–2008 metų lauko ekspedicijų medžiaga / *Asmeninis Sauliaus Stumbros archyvas*. 2008. Klaipėdos šv. Kazimiero parapija (Kretingos g. 40, Klaipėda).

Po laidotuvių tradiciškai seka gedulingi pietūs. Apklaustieji giesmininkai liudija esant tradiciją grįžus iš kapų, prieš pradėdant valgyti, dar pasimelsti. Giedama „O Dieve Tėve“, kalbami poteriai, baigiant pietus taip pat sukalba poterus.

Iš pateiktos lentelės (žr. priedą nr.1) matome, jog net keturi giedoriai pamena seną tradiciją mušant lentą kvieisti kaimynus prie mirštančio melstis. Giedoti į šermenis rinkdavosi 3–6 žmonės, prie kurių jungdavosi ir kiti šermenų dalyviai. Visi liudija, jog kaimuose buvo nuolatiniai giedoriai, kurių skaičius svyruoja nuo 6 iki 10. Tvirtina, jog giedojimui vadovauja vadovas, kuris seniau, o ir dabar dar vadinamas „pirmininku“, „primatoriumi“ ar „giedoriumi“. Vadovui keliamos savybės: gera klausa ir balsas, pamaldumas, mokėti daug giesmių, bendrauti su žmonėmis; jis veda giesmes, nors jam nesant veda, kas moka. Bažnyčioje per laidotuvių apeigas kartu su bažnyčios choristais ar tik vargonininku gieda tik pakviesti.

Apklaustieji giesmininkai liudija maldos svarbą šeimoje, daugumos jų šeimose buvo giedama gavėnioje, gegužės mėnesį, keletos ir sekmadieniais. Giedojimo laikas – vakaras ir vidurdienis. Giesmės – Žemaičių Kalvarijos kalnai, įvairios giesmės, M. Marijos ir Jėzaus Širdies litanijos. Visų giesmininkų namuose giedojimui vadovavo tėvai, giedodavo iš maldynų. Tuo tarpu apie šiandienę maldą liudijimas skurdesnis. Apklausta šeima liudijo, jog kalbėjo rožančių, kiti įvardijo Kalnų giedojimą per gavėnią, viena giesmininkė nenurodė iš viso konkrečių maldos formų šeimoje.

Lenkimai. Pirmoji bažnyčia pastatyta apie 1680 m., o 1848 m. pastatyta nauja (dabartinė) mūrinė bažnyčia⁸⁸.

Siekdami atsklesiti šios parapijos šermenų tradicines apeigas aklausėme penkis informatorius⁸⁹.

Apklaustųjų atsakymai liudija, jog buvo tradicija žmogų marinant rinktis maldai. Visi apklaustieji paliudija, jog susirinkę kaimynai giedodavo „Visų šventųjų“ litaniją, pasitinkant kunigą suklaupę giedodavo „Garbinkime Švenčiausiąjį Sakramentą“, o išpažinties bei komunijos metu liudija kalbėjus poterus. Išlydėjus kunigą ir pasilikus su ligoniu nieko organizuotai nebedarydavo (žr. priedą nr. 2).

⁸⁸B. Kviklys, *Lietuvos bažnyčios. Telšių vyskupija*, t. 1, Chicago: Amerikos Lietuvių Bibliotekos leidykla, 1980, p. 206.

⁸⁹Petras Varapnickas, g. 1940-03-10, gyv. Rojaus kelio 3, Lenkimai; Stanislava Varapnickienė-Bieliauskaitė, g. 1938-01-14, gyv. Rojaus kelio 3, Lenkimai; Stanislava Taučienė-Gedrimaitė, g. 1935-02-12, gyv. Padūnajaus 7, Lenkimai; Ona Rancienė-Narkutė, g. 1935-05-11, gyv. S. Daukanto 83, Lenkimai; Marija Kasparavičienė-Budreckytė, g. 1956-05-23, gyv. Mosėdžio 5-6, Lenkimai // 2006–2008 metų lauko ekspedicijų medžiaga / *Asmeninis Sauliaus Stumbros archyvas*. 2008. Klaipėdos šv. Kazimiero parapija (Kretingos g. 40, Klaipėda).

Mirties valandą liudija meldžiantis pagal maldynų nurodytas apeigas. Visi giesmininkai, išskyrus Marija Kasparavičienė-Budreckytė, liudija, jog būdavo skambinama į metalą kviečiant kaimynus maldai, taip pranešant, jog žmogus miršta. Mirties momentu žmogus pašlakstomas šventu vandeniu, kalbami poteriai. Vyresnieji giesmininkai liudija buvus varpelį „Laiminga mirtis“ („čiasliva smerte“) (žr. priedą nr. 19).

Giedoriai liudija vieningas šermenų tradicijas: 2–3 paros budynės, asmeniškai atėję į šermenis kalba poterius, budynės pradedamos giedant „Amžinąjį atilsį“. Labai turtingi šermenų vakariniai giedojimai – šalia šermeninių giesmių, Žemaičių Kalvarijos kalnų „Karunkos“, mini giedamą Švč. Jėzaus Vardo rožančiaus dalį, Švč. Jėzaus Vardo litaniją, psalmę „Iš širdies gelmių“, giesmę „Jėzau mielas“. Visus šermenų vakarus giedojimai mažai skiriasi, tik II ir III vakarą būna, kad nebegieda Švč. Jėzaus Vardo rožančiaus, pakeisdami ją papildomomis šermeninėmis giesmėmis. Budynės baigiamos „Viešpaties Angelu“.

Liudytojai teigia, jog laidojimo dienos rytmetį giedamos šermeninės giesmės, baigiama „Marija Magdalena“, išnešant karstą giedama „Sveika, Karaliene“. Apeigose, kai nedalyvauja kunigas, giedoriai vadovaujasi „Liturginiu maldynu“. Procesijos į bažnyčią metu giedama „Visų šventųjų“ litanija, o kartais net giesmė „Marijos Vardas“. Pakeliui į kapus – psalmė „Iš širdies gelmių“, užkasant duobę – „Viešpaties Angelas“, „Marija, Marija“ ir to krašto giesmė „Jėzau mielas, pasigailėk“.

Prieš gedulinius pietus dar pagiedama: „Stovi Motina“, „O Dieve Tėve“, vardai bei sukalbami poteriai. Pietus baigus sukalba poterius.

Iš apklausos duomenų matyti, jog žmogui mirštant renkasi giedoti kaimynai, o budynėse jau gieda kviestiniai giesmininkai su kaimynais. Giedančiųjų skaičius svyruoja nuo 4 iki 6. Šermenų dalyviai gieda kartu su giedoriais, bet giesmininkai yra kviečiami, juos kviečia patys artimieji ar jų įpareigoti asmenys. Giesmininkai liudija, jog nuolatinių giesmininkų skaičius svyravo seniau nuo 5 iki 6. Giedojimui vadovauja primatorius, giedorius, vietinė tarpe vadinamas „pramatorius“, jam keliamos savybės: gera klausa ir balsas, pamaldumas, bendravimas su žmonėmis, mokėjimas daug giesmių. Giesmes veda tik vadovas, jo nesant – geriau žinantis. Laidotuvių Mišių metu giesmininkai gieda kartu su bažnyčios vargonininku.

Iš pateiktų atsakymų matyti, jog daugumos namuose vaikystėje buvo giedama per gegužines pamaldas, per gavėnią, trijų apklaustųjų namuose ir sekmadieniais, dažniausiai meldžiamasi vidurdienį ar vakare. Būdavo giedama: M. Marijos rožančius, litanijos – M. Marijos ir Švč. Jėzaus Širdies, Žemaičių Kalvarijos kalnai. Šeimoje giedojimui vadovaudavo tėvai. Meldžiamasi būdavo dviejų giesmininkų namuose iš „kantičků“ ir maldynų, kitų tik iš maldynų. Bendros maldos praktikavimas šiandien jau jų šeimose silpnas: retai kalbamas rožančius ar poteriai kartu, bet net keturi liudija, jog gevėnioje gieda Žemaičių Kalvarijos kalnus ir tik viena giesmininkė liudija esant tik individualią maldą (žr. priedą nr. 2).

Ylakiai. Istoriniuose šaltiniuose pirmą kartą paminėti 1568 m., pirmoji bažnyčia pastatyta 1701 m., o 1894 metais iškilo nauja mūrinė bažnyčia, kapuose yra garsi šv. Roko koplyčia⁹⁰.

Apklausėme penkis Ylakių parapijos informatorius⁹¹.

Duomenys lentelėje (žr. priedą nr. 3) liudija, jog laukiant kunigo atvykstant pas ligonį susirinkus buvo giedama, pasitinkant kunigą giedama „Garbinkime Švenčiausiąjį Sakramentą“, išpažinties ir komunijos metu laikomasi tylos, išlydėdami tik atsisveikina ir likę su ligoniu kalba poterius.

Mirties valandą uždegama žvakė, peržegnojama šventintu vandeniu ir kalbami poteriai.

Giesmininkai liudija, jog šermenys trunka 2–3 dienas, atėję į budynes asmeniškai sukalba poterius, šermenys pradedami giedant „Amžinąjį atilsį“. Abu šermenų vakarus giedamos šermeninės giesmės, Karunka, Žemaičių Kalvarijos kalnai, Vardai, kalbami poteriai ir šermenys baigiami sugiedojus „Viešpaties Angelas“.

Laidotuvių dieną susirinkę giedoriai gieda šermenines giesmes, pabaigoje „Marija Magdalena“. Apeigose, kai nedalyvauja kunigas, vadovaujasi maldyno pateiktomis nuorodomis. Išnešant karstą kartu gieda „Sveika, Karaliene“, o pakeliui į bažnyčią psalmę „Iš širdies gelmių“. Procesijoje į kapus kartojama ta pati psalmė, kapuose gieda pagal apeigas, palaidojus giedama „Viešpaties Angelas“ bei „Marija, Marija“.

⁹⁰B. Kviklys, *Lietuvos bažnyčios. Telšių vyskupija*, t. 1, Chicago: Amerikos Lietuvių Bibliotekos leidykla, 1980, p. 132.

⁹¹Justina Litvinienė-Gadeikytė, g. 1927-01-21, gyv. Šačių 14, Ylakiai; Aleksandras Pronckus, g. 1929-09-14, gyv. Sedos 4, Ylakiai; Jonas Ličkūnas, g. 1930-05-08, gyv. Sodų 26, Ylakiai; Jadvyga Ličkūnienė-Petrevičiūtė, gyv. Sodų 26, Ylakiai; Petras Kristutis, g. 1931-04-04, gyv. Siauroji 3, Ylakiai // 2006–2008 metų lauko ekspedicijų medžiaga / *Asmeninis Sauliaus Stumbros archyvas*. 2008. Klaipėdos šv. Kazimiero parapija (Kretingos g. 40, Klaipėda).

Laidotuvių apeigas baigia gedulingi pietūs. Prieš juos dar pagiedama keletas šermininių giesmių, kalbami poteriai, taip pat sukalbami poteriai ir už kitus šeimos narius bei gimines.

Iš pateiktų duomenų (žr. priedą nr. 3) matyti, jog žmogui mirštant gieda namiškiai ir susirinkę artimiausi kaimynai, o budynėse giedoriai ir atėjusieji į budynes. Giedorių skaičius svyruoja nuo 8 iki 15 asmenų. Giesmininkai į budynes ateina kviesti namiškių ar jų įgalioto asmens. Liudija, jog seniau yra buvę nuolatinių giesmininkų nuo 3 iki 8 asmenų. Giedojimui vadovauja „pravadininkas“, giedorius, kurį šiandien vadina giedoriumi. Kaip būtinas savybes giedoriui įvardija gerą klausą ir balsą, pamaldumą, privalo mokėti daug giesmių. Giesmes veda tik giedorius, bet jo nesant bet kas iš giesmininkų užveda. Bažnyčioje laidotuvių apeigų metu gieda kartu su bažnyčios vargonininku ir vietos choristais.

Visi giesmininkai paliudija buvus bendrą maldą namuose gavėnioje ir sekmadieniais, du giesmininkai kalba apie maldą ir gegužės mėnesį. Meldžiamasi vakare ar vidurdienį. Visi liudija apie giedamus Žemaičių Kalvarijos kalnus per gavėnią, M. Marijos litaniją, dauguma giedodavo ir „Jėzaus Širdies“ litaniją, minima ir „Visų šventųjų“ litanija bei įvairios giesmės. Giesmes daugiausia vesdavo tėvai, mama, ar kiti šeimos nariai, turintys gerą balsą. Meldžiamasi buvo iš maldynų. Šiandienė bendros maldos tradicija silpnesnė – poteriai, rožančius liko labiau asmeninė malda, bet gavėnioje giedami Žemaičių Kalvarijos kalnai.

1.2. Vakarų regionas. Palanga, Darbėnai, Laukžemė

Palangos parapija. „Pirmoji koplyčia Palangoje pastatyta apie 1554 m. Onos Jogailaitės rūpesčiu“⁹². Nuo 1613 metų gyvuoja kaip savarankiška parapija, šiandieninė raudonų plytų neogotikinio stiliaus bažnyčia pastatyta 1907 metais⁹³.

Apklausti keturi šios parapijos informatoriai⁹⁴ (keturi todėl, kad jie eina keturiose giedodami – S. S.).

⁹²B. Kviklys, *Lietuvos bažnyčios. Telšių vyskupija*, t. 1, Chicago: Amerikos Lietuvių Bibliotekos leidykla, 1980, p. 237.

⁹³Ten pat. p. 237.

Apklaustos duomenys (žr. priedą nr. 4) rodo, jog iš keturių giesmininkų tik du pamena tradiciją rinktis prie sergančio žmogaus maldai. Liudija, jog sukviesti kaimynai kalbėdavo maldas laukdami atvykstant kunigo. Juozas Rupšys pamena, jog pasitinkant kunigą būdavo giedama, bet nepamena, ką giedodavo. Kitais apeigų momentais nieko neužfiksuota.

Mirties momentu atliekamas apeigas pamena tik Judita-Petronėlė Drungilienė ir Juozas Rupšys, liudija, kad būdavo giedama žmogui mirštant, bet konkrečių giesmių nepamena.

Giesmininkai liudija, jog šiandien šermenys dažniausiai trunka 1 ar 2 dienas. Atėję į šermenis meldžiasi asmeniškai sukalbėdami poterius, budynes pradeda giedodami „Amžinąjį atilsį“ ir vardą. Abu šermenų vakarus giedamos šermenų giesmės, „Karunka“, Žemaičių Kalvarijos kalnai, o baigiant budynes giedama „Marija Magdalena“, „Viešpaties Angelas“, „O Angele, man skirtas“.

Laidojimo dieną pagiedama keletas šermenų giesmių. Apeigose nedalyvaujant kunigui giesmininkai gieda vis tiek tą patį. Išnešant karstą giedama „Sveika, Karaliene“ ir tuoj pradeda giedoti „Iš širdies gelmių“. Jei yra procesija iš bažnyčios į kapus, gieda tą pačią psalmę. Kapuose gieda pagal apeigas, pabaigoje „Viešpaties Angelas“ ir „Marija, Marija“.

Prieš gedulingus pietus kalba poterius, tik kartais gieda kokią šermeninę giesmę.

Kaip matyti iš lentelės (žr. priedą nr. 4), nebuvo tradicijos žmogui mirštant rinktis giedoti. Budynėse gieda tik kvieisti giesmininkai, kuriuos kviečia namiškiai. Giesmininkų skaičius laviruoja tarp 4–5 asmenų, šermenų dalyviai kartais gieda su giedoriais. Liudijama buvus net dvi kompanijas po 5 žmones, kurie nuolat giedodavo, kiti giesmininkai teigia buvus 8–10 nuolatinių giesmininkų. Giedojimui vadovauja vadovė, seniau vedantysis būdavo vadinamas giedoriumi, o dabar vadovu. Giesmes veda tik vadovė, jos nesant net negieda. Vadovui keliamos savybės – gera klausa ir balsas, pamaldumas, mokėjimas bendrauti su žmonėmis, mokėjimas daug giesmių. Bažnyčioje laidotuvių Šv. Mišių metu gieda tik kai nėra vargonininko.

Šeimose daugiausia buvo giedama per gavėnią, sekmadieniais, advento metu, gegužyje vidurdienį ir vakarais. Vienas giesmininkas mini, jog sekmadienį neišėjusieji į bažnyčią kalbėdavo Jėzaus Vardo rožančių, kiti mini Žemaičių Kalvarijos kalnų giedojimą, M. Marijos litanijos bei

⁹⁴Jonas Litvinas, g. 1939-05-31, gyv. Artojų 6, Girkaliai; Nijolė Litvinienė-Valužytė, g. 1941-01-25, gyv. Artojų 6, Girkaliai; Judita-Petronėlė Drungilienė, g. 1936-05-16, gyv. Pievų 7, Girkaliai; Juozas Rupšys, g. 1944-04-18, gyv. Liepų 2, Girkaliai // 2006–2008 metų lauko ekspedicijų medžiaga / *Asmeninis Sauliaus Stumbros archyvas*. 2008. Klaipėdos šv. Kazimiero parapija (Kretingos g. 40, Klaipėda).

įvairių giesmių giedojimą. Šeimoje giesmes vesdavo tėvai – mama, tėvas. Buvo giedama iš kantičků ir maldynų. Šiandien šeima kartu meldžiasi kalbėdama poterius, giedodama Žemaičių Kalvarijos kalnus, gegužį M. Marijos litaniją.

Darbėnai. Pirmoji katalikų bažnyčia šioje vietoje pastatyta 1620 m., o dabartinė iškilo 1843 metais⁹⁵.

Siekdami iširti šermenų apeiginius papročius šioje parapijoje apklausėme penkias informatores⁹⁶.

Kaip matyti iš pateiktos lentelės (žr. priedą nr. 5), keturios iš penkių giesmininkių liudija buvus tradiciją giedoti, kai laukiama atvykstant kunigo prie ligonio. Pasitinkant kunigą buvo giedama „Garbinkime Švč. Sakramentą“, kitos giesmės bei paminėta eucharistinė giesmė „Jėzau, pas mane ateiki“. Išpažinties, komunijos metu, išlydint kunigą bei likę su ligoniu negiedodavo nieko.

Mirties valandą seniau giedodavo litaniją už mirštantįjį iš maldyno, dabar nebegieda nieko, o mirus sugieda „Amžinąjį atilsį“. Žmogui mirus dar pasimeldžia sukalbėdami „Tėve mūsų“ ar poterius.

Budynės trunka 2 dienas. Atėję į šermenis asmeniškai sukalba poterius. Šermenys pradedami giedant „Sveika, Karaliene“, „Viešpaties Angelą“ (kaip liudija Petronėlė Simonavičienė-Vičiulytė) ar net giedant giesmę „Išėjo siela į tėvynę“ ir kalbant poterius, (kaip liudija Bronislava Kniežaitė), o jos mama giedodavo patronų giesmes. Likusios dvi giesmininkės liudija, jog giedama „Amžinąjį atilsį“. Petronėlė Simonavičienė-Vičiulytė teigia, jog abu vakarus seniau pradžioj kalbėdavo M. Marijos rožančių, o dabar Švč. Jėzaus Vardo rožančių, gieda šermenų giesmes, Žemaičių Kalvarijos kalnus, likusios giesmininkės liudija giedant „Karunką už mirusius“ (žr. priedą nr. 18) iš senų maldynų (žr. priedą nr. 5). Petronėlė Simonavičienė-Vičiulytė teigia, jog seniau po Kalnų dar giedodavo Dovydo psalmes, nors dabar jau nebegieda.

Prieš laidotuvių apeigas susirinkę giesmininkai gieda šermenų giesmes ir „Marija Magdalena“. Giesmininkė Bronislava Kniežaitė liudija giedant „Sveika, Marija, Motin mieliausia“, šermenų

⁹⁵B. Kviklys, *Lietuvos bažnyčios. Telšių vyskupija*, t. 1, Chicago: Amerikos Lietuvių Bibliotekos leidykla, 1980, p. 108.

⁹⁶Petronėlė Simonavičienė-Vičiulytė, g. 1939-06-11, gyv. Salantų 20, Darbėnai; Bronislava Kniežaitė, g. 1924-09-23, gyv. Vytauto 3, Darbėnai; Kazimiera Simonaitienė-Mazalaitė, g. 1915-04-28, gyv. Skuodo 3, Darbėnai; Petronėlė Jurgutienė, g. 1942-04-11, gyv. Skuodo 6, Darbėnai; Emilija Mazalaitienė-Jockutė, g. 1926-09-25, gyv. Laisvės 22, Darbėnai // 2006–2008 metų lauko ekspedicijų medžiaga / *Asmeninis Sauliaus Stumbros archyvas*. 2008. Klaipėdos šv. Kazimiero parapija (Kretingos g. 40, Klaipėda).

giesmės. Laidotuvių apeigose kunigui nedalyvaujant nieko nekeičia, gieda tą patį. Išnešant karstą skamba „Sveika, Karaliene“. Pakeliui iš namų į bažnyčią giedama „Visų šventųjų“ litanija, nors, Petronėlė Simonavičienės-Vičiulytės teigimu, giedami ir vardai. Procesijoje į kapus giedama „Iš širdies gelmių“, kapuose „Viešpaties Angelas“ bei „Sveika, Karaliene“.

Prieš gedulingus pietus dar giedamas „Viešpaties Angelas“, „O Dieve Dieve maloningas“ bei „Amžinąjį atilsį“ – taip liudija Bronislava Kniežaitė. Kitų giesmininkų liudijimu – giedama „O Dieve Dieve maloningas“ bei vardas. Baigiant pietus sukalbami poteriai.

Kaip matome iš lentelėje (žr. priedą nr. 5) pateiktų duomenų daugumas giesmininkų tvirtina, jog mirties momentu daugiausia giedodavo kaimynai ir šeimos nariai. Bronislava Kniežaitė pamena, jog būdavo mušama į lentą ar tvorą, pranešant apie mirtį. Šermenyse gieda kviesti giesmininkai, kurių būna nuo 4 iki 6. Kartu su jais gieda visi galintys. Šiandien giedoti į šermenis eina tik kviesti namiškių, nors seniau eidavo patys. Daugumas liudija, jog buvo kaime apie 8–10 nuolatinų giesmininkų, o Petronėlė Simonavičienė-Vičiulytė teigia, jog net 4 grupės po 5 žmones yra. Giedojimui vadovauja giedorius, nors daugiausia užveda moterys. Seniau tas žmogus būdavo vadinamas pirmininku ir pravadninku. Vadovui būtinos savybės – gera klausa ir balsas, pamaldumas, mokėjimas bendrauti su žmonėmis, mokėti daug giesmių. Dažniausiai giesmes veda vadovas, nors jei yra balsingų, ir kiti. Vadovo nesant užvedas kas senesnis. Bažnyčioje laidotuvių apeigose gieda tik vargonininkas.

Maldos praktikos šeimoje skirtingos. Dauguma įvardija maldą sekmadieniais, gavėnioje ar be progos, kaip teigia Petronėlė Simonavičienė-Vičiulytė. Maldos laikas – vidurdienis arba vakaras. Būdavo giedami Žemaičių Kalvarijos kalnai, M. Marijos rožančius, litanija, įvairios giesmės. Giesmes vesdavo tėvas ar mama. Dauguma giedodavo iš maldynų, tik Petronėlės Simonavičienės-Vičiulytės mama giedodavo iš kantičkų. Šiandien šeimos maldoje liko Žemaičių Kalvarijos kalnai, M. Marijos rožančius, litanija ir poteriai, nors dažnai praktikuojami tik asmeniškai.

Laukžemė. Pirma bažnyčia pastatyta 1754 metais, o dabartinė medinė 1864 m.⁹⁷.

Apklausėme penkias šios parapijos informatores⁹⁸.

⁹⁷B. Kviklys, *Lietuvos bažnyčios. Telšių vyskupija*, t. 1, Chicago: Amerikos Lietuvių Bibliotekos leidykla, 1980, p. 200.

⁹⁸Petrė Gedrimienė-Jonušaitė, g. 1939-09-13, gyv. Laukžemė; Ona Alonderienė-Šideikytė, g. 1930-04-16, gyv. Impiltės kaimas, Laukžemės par.; Genovaitė Galdikienė-Želvytė, g. 1935-04-20, gyv. Laukžemė; Stanislava Saradinienė-

Iš pateiktos lentelės (žr. priedą nr. 6) matyti, jog laukdami atvykstant kunigo pas ligonį nieko negiedodavo, o pasitikdami – „Garbinkime Švč. Sakramentą“. Išpažinties ir komunijos metu dauguma liudija giedojus „Prieš taip didį“ ir „Jėzau, pas mane ateiki“. Išlydint kunigą ir likę su ligoniu nieko negieda. Mirties valandą skaitomos maldos iš maldyno.

Šermenys trunka 2 paras, atėjus į budynes asmeniškai sukalbami poteriai. Trys iš penkių giesmininkų teigia, jog budynių pradžios giesmė – „Amžinąjį atilsį“, o likusios dvi liudija giedant šermenines giesmes. Abu šermenų vakarus giedojimai nesikeičia – šermeninės giesmės, „Karunka“, Žemaičių Kalvarijos kalnai, „Viešpaties Angelas“, vardai, ir „Jėzau, sielų pasigailėk“. Budynės baigiamos sugiedojus „Viešpaties Angelą“.

Prieš prasidedant laidotuvių apeigoms, giedoriai pagieda šermeninių giesmių „Marija Magdalena“. Kai apeigoms nevadovauja kunigas, laidoja pagal maldyną. Išnešant karstą gieda „Sveika, Kraliene“ ir „Amžinąjį atilsį“, pakeliui į bažnyčią – „Iš širdies gelmių“. Procesijoje į kapus kartoja tą pačią psalmę, kapuose gieda pagal apeigas, „Viešpaties Angelas“, „Sveika, Karaliene“, poteriai, „Marija, Marija“.

Prieš gedulingus pietus dar giedama „O Dieve Tėve“, kalbami poteriai, vardas. Baigiant pietus bendrų maldų nėra.

Mirties momentu gieda namiškiai ir kaimynai. Budynėse gieda kviesti giedoriai. Gieda tik 3–6 žmonės, kas moka, jungiasi giedoti kartu iš šermenų dalyvių. Į budynes ateina tik kviesti namiškių. Parapijoje yra buvę 7 nuolatiniai giedoriai. Giesmes dažniau veda moterys, bet kartais ir vyras (todėl, kad vyrų balsingų vietoje nėra – S. S.). Seniau giesmių vadovę vadindavo „pramatorka“, o dabar „pirmininke“. Vadovui keliamos savybės – gera klausa ir balsas. Giesmes veda tik vadovas, o jo nesant bet kas iš giesmininkų. Bažnyčioje laidotuvių apeigų metu gieda vargonininkas, bažnyčios choristai ir atlydėję giesmininkai.

Seniau šeimoje būdavo meldžiamasi kartu per gavėnią ir sekmadieniais, vidurdienį ar vakare. Dažniausiai praktikuojamas M. Marijos rožančius, litanija, Žemaičių Kalvarijos kalnai. Giesmes vesdavo arba abu tėvai, arba vienas iš jų. Meldžiamasi būdavo iš kantičkų ir maldynų. Šiandienės maldos praktikos išlikusios panašios – M. Marijos rožančius, litanija, Kalnai per gavėnią.

Simaitytė, g. 1933-03-24, gyv. Laukžemė; Magdalena Butkienė-Gedrimaitė, g. 1925-10-04, gyv. Laukžemė // 2006–2008 metų lauko ekspedicijų medžiaga / *Asmeninis Sauliaus Stumbros archyvas*. 2008. Klaipėdos šv. Kazimiero parapija (Kretingos g. 40, Klaipėda).

1.3. Pietų regiono parapijos (Tauragė, Skaudvilė, Batakliai)

Tauragė. Pirmoji katalikų bažnyčia pastatyta dar 1507 metais, po to perėjusi reformatams, o dabartinė Švč. Trejybės titulo bažnyčia pastatyta 1900–1903 metais⁹⁹.

Apklausėme penkis šios parapijos informatorius¹⁰⁰.

Visi giesmininkai paliudija buvus tradiciją melstis prie ligonio. Laukimo momentu sukviesdavo kaimynus, tvarkydavo namus, sutikdami kunigą giedodavo „Garbinkime Švč. Sakramentą“ (net suklaupę), kunigą išlydėję gieda „Trumpas mūsų amžius“ ar kokią kitą giesmę.

Mirties momentu negieda nieko, tik kalba poterius ir duoda pabučiuoti mirštančiajam kryželį, kitokių apeiginių papročių nebuvo.

Kaip matome iš pateiktos lentelės (žr. priedą nr. 7), šermenys trunka 2–3 vakarus. Atėjus į budynes asmeniškai sukalbami poteriai. Šermenys pradedami sugiedojus „Viešpaties Angelas“, vardus. Pirmą vakarą giedami Žemaičių Kalvarijos kalnai, antrąjį – Dovydo psalmės, nors dažniausia – Kalnai, kaip liudija dauguma giedorių, jei yra trečias vakaras, vėl giedami Kalnai. Šermenys bagiami giedant „Sveika, Karaliene“.

Prieš laidotuvių apeigas susirinkę giesmininkai gieda šermenines giesmes, kurias baigia „Marija Magdalena“ bei „Viešpaties Angelu“. Apeigose nedalyvaujant kunigui vadovaujasi „Liturginiu maldynu“. Išnešant karstą giedama „Marija, Tau tebus garbė“ (giesmė iš giedamojo rožančiaus), pakeliui į bažnyčią giedama „Visų šventųjų“ litanija. Procesijoje į kapus „Iš širdies gelmių“, užkasant duobę „Viešpaties Angelas“ poteriai ir „Marija, Marija“.

Prieš gedulingus pietus giedamos kelios šermeninės giesmės, vardai, kalbami poteriai. Baigiant pietus būna, kad ir nieko negieda, bet dažnai gieda „Motin, guosk mus“.

⁹⁹B. Kviklys, *Lietuvos bažnyčios. Telšių vyskupija*, t. 1, Chicago: Amerikos Lietuvių Bibliotekos leidykla, 1980, p. 305.

¹⁰⁰Stanislovas Laurinaitis, g. 1933, gyv. Liepų takas 5-1, Tauragė; Stanislava Ivanauskienė-Balserytė, g. 1944, gyv. Žvejų 3, Tauragė; Salomėja Gedvilienė-Lukošiūtė, g. 1937, gyv. Topolių 66, Tauragė; Jonas Alasauskas, g. 1932, gyv. Dainavos 6-3, Tauragė; Antanas Petroševičius, g. 1937, gyv. Joniškės sodai, Sapnų 49, Tauragė // 2006–2008 metų lauko ekspedicijų medžiaga / *Asmeninis Sauliaus Stumbros archyvas*. 2008. Klaipėdos šv. Kazimiero parapija (Kretingos g. 40, Klaipėda).

Mirties momentu gieda šeimos nariai, giminės, kaimynai. Šermenyse giedodavo giminė, jei giedanti buvo, o jei ne, tai giesmininkai. Seniau į budynes nebūdavo kviečiama, dabar tik kviesti namiškių giesmininkai ateina. Nuolatinų giesmininkų buvę nuo 6 iki 10 asmenų. Giedojimui vadovauja du vadovai – vyrų ir moterų. Vadovui būtinos savybės – gera klausa ir balsas. Giesmes veda tik vadovas, jo nesant – bet kuris iš giesmininkų. Bažnyčioje laidotuvių apeigų metu gieda vargonininkas ir, jei tik kviečia, jungiasi ir giesmininkai.

Malda giesmininkų šeimose būdavo, bet jie neišskiria nei konkretaus meto, kada būdavo meldžiamasi, nei konkrečių giedojimų, išskyrus M. Marijos litaniją gegužės mėnesį ir Švč. Jėzaus Širdies litaniją birželio mėnesį. Dažniausiai šeimoje giedojimui vadovavo mama ar vienas iš tėvų. Meldžiamasi būdavo iš maldynų. Šiandien nėra bendros maldos praktikos.

Skaudvilė. Pirmoji bažnyčia šioje vietoje iškilo apie 1770 metus, vėliau buvo perstatyta, tik neaišku kada¹⁰¹.

Šioje parapijoje apklausėme penkis informatorius¹⁰².

Laukdami pas mirštantįjį atvykstant kunigo negiedodavo nieko. Pasitikdami giedodavo „Garbinkime Švč. Sakramentą“, o išpažnties ir komunijos metu – „Jėzau, pas mane ateiki“. Išlydint kunigą ir likus su ligoniu nieko negiedodavo.

Mirties momentu tyliai kalbėdavo rožančių ir sugiedodavo „Viešpaties Angelo“.

Budynės trunks dvi paras, atėję į šermenis daugumas sukalba poteries, ir viskas, o Jonas Karinauskas liudija minėjus ir vardus. Šermenys pradedami „Viešpaties Angelo“. Šermenų vakarų giedojimai skirtingi – pirmąjį vakarą, jei mažai žmonių giedamas Švč. Jėzaus Vardo rožančius, jei daugiau žmonių, abu vakarus – Žemaičių Kalvarijos kalnai. Šermenys baigiami „Viešpaties Angelo“ malda.

Laidotuvių dieną, prieš prasidedant apeigoms, giedamos šermeninė giesmės. Kai laidojama be kunigo, niekas nekeičiama apeigose. Išnešant karstą giedama „Marija, Tau tebus garbė“ (giesmė iš

¹⁰¹B. Kviklys, *Lietuvos bažnyčios. Telšių vyskupija*, t. 1, Chicago: Amerikos Lietuvių Bibliotekos leidykla, 1980, p. 277.

¹⁰²Jonas Karinauskas, g. 1925-03-25, gyv. Lauko 8, Skaudvilė; Juozapas Dabulskis, g. 1933-02-05, gyv. Pilsūdų kaimas, Tauragės r; Stasys Greičiūnas, g. 1929-06-03, gyv. Žalgirio 12, Skaudvilė; Albina Grabauskienė, g. 1933-11-21, gyv. Kundročio 16, Skaudvilė; Elena Šeputienė, g. 1941-06-25, gyv. Mokyklos 3, Skaudvilė // 2006–2008 metų lauko ekspedicijų medžiaga / *Asmeninis Sauliaus Stumbros archyvas*. 2008. Klaipėdos šv. Kazimiero parapija (Kretingos g. 40, Klaipėda).

giedamojo rožančiaus). Procesijoje į bažnyčią giedama „Visų šventųjų“ litanija, o eisenoje į kapus „Dievas mūsų prieglauda“, užkasant duobę „Viešpaties Angelas“.

Prieš gedulingus pietus giedama „Viešpaties Angelą“, kelios šermeninės giesmės, vardai. Baigus pietus, jei buvo alkoholinių gėrimų, negieda, o seniau giedodavo „Garbė Dievui Tėvui“.

Žmogaus mirties momentu gieda namiškiai, jei būdavo, ir kaimynai. Budynėse giedodavo kviesti giesmininkai. Giesmininkų būdavo tiek, kiek vietų, dabar 5–6 žmonės. Prie giedojimo jungiasi visi galintys. Į šermenis giesmininkus kviečia namiškiai. Parapijoje buvo ir yra nuolatiniai giesmininkai, skaičius svyruoja nuo 5 iki 10. Giedojimui vadovauja vyrai. Ir seniau, ir dabar vadovas buvo vadinamas giedoriumi. Giedoriui keliamos savybės – gera klausa ir balsas, pamaldumas, mokėjimas bendrauti su žmonėmis, mokėti daug giesmių. Giesmes vesti gali visi balsingi – dalijamasi. Visad stengiasi, kad būtų vadovas. Laidotuvių apeigų metu bažnyčioje gieda vargonininkas ir atlydėję giesmininkai.

Kaip liudija giesmininkai (žr. priedą nr. 8), seniau kartu šeimoje būdavo giedama per adventą ir gavėnią. Paros laikas – vidurdienis ir vakaras. Dauguma pamena kalbamą M. Marijos rožančių ir gegužės mėnesį giedamą M. Marijos litanią. Jonas Karinauskas mena, jog būdavo giedama giesmė „Marija Magdalena“. Daugumos šeimose giesmes vesdavo mama ar tėvas. Giedama būdavo iš senų maldynų, Jonas Karinauskas pamena, jog tai buvo „Aukso altorius“, „Šaltinis“. Šiandien bendra šeimos malda-giesmė išnykusi, bendrai meldžiasi tik bažnyčioje.

Batačiai. Pirmąją medinę bažnyčią šioje vietoje pastatė 1509 metais, o dabartinė šv. Onos bažnyčia atstatyta po gaisro 1970 metais. Ši parapija nuo seno garsi šv. Onos atlais¹⁰³.

Apklausėme penkis šios parapijos informatorius¹⁰⁴.

Budint prie ligonio buvo įprasta melstis, kalbėdavo poterus, išpažinties ir komunijos metu giedodavo „Garbinkime Švč. Sakramentą“, „Jėzau, pas mane ateiki“. Nei išlydėdami kunigą, nei likę su ligoniu negiedodavo.

¹⁰³B. Kviklys, *Lietuvos bažnyčios. Telšių vyskupija*, t. 1, Chicago: Amerikos Lietuvių Bibliotekos leidykla, 1980, p. 101.

¹⁰⁴Vladislovas Liekis, g. 1929-12-24, gyv. Slėnio 17, Batačiai; Danutė Liekienė-Baltiūtė, g. 1934-02-08, gyv. Slėnio 17, Batačiai; Stefanija Milickienė-Jankauskaitė, g. 1936-06-28, gyv. Ančios 9, Batačiai; Stanislava Vilienė-Armonaitė, g. 1931-01-17, gyv. Ateities 24, Batačiai; Stanislovas-Jonas Petraitis, g. 1936-01-03, gyv. Ateities 22, Batačiai // 2006–2008 metų lauko ekspedicijų medžiaga / *Asmeninis Sauliaus Stumbros archyvas*. 2008. Klaipėdos šv. Kazimiero parapija (Kretingos g. 40, Klaipėda).

Mirties valandą meldžiasi pagal maldyną.

Šermenys trunka 2 paras. Atėję į šermenis asmeniškai sukalba poteries. Budynės pradedamos „Viešpaties Angelu“. Pirmąjį šermenų vakarą giedamos šermeninės giesmės ir Dovydo psalmės, o antrąjį vakarą Žemaičių Kalvarijos kalnai ir vardai. Šermenys baigiami „Viešpaties Angelu“.

Prieš prasidedant laidotuvių apeigoms giedamos šermeninės giesmės ir „Marija Magdalena“. Jei apeigose nedalyvauja kunigas vadovaujamas „Liturginiu maldynu“. Išnešant karstą giedama „Marija, Tau tebus garbė“. Eisenoje į bažnyčią giedama „Visų šventųjų“ litanija, o procesijoje į kapus – „Iš širdies gelmių“, kasant duobę „Viešpaties Angelas“, vardas, poteriai, „Marija, Marija“, „Verki prie karsto, o siela“.

Gedulingi pietūs šioje vietovėje vadinami *sugranžtais* (žr. priedą nr. 9). Prieš gedulingus pietus giedama „Stovi Motina“, vardas, kalbami poteriai ir „O Dieve Tėve“. Baigiant pietus maldų ir giesmių nėra.

Žmogui mirštant giedodavo šeimos nariai ir kaimynai, budynėse – taip pat kaimynai. Giesmininkų būdavo maždaug 15. Susirinkusieji kartais gieda kartu. Šiandien giesmininkai ateina tik kviesti namiškių. Apklaustųjų liudijimu, nuolatinių giesmininkų yra buvę nuo 6 iki 10 asmenų. Giedojimui vadovauja 4 vyrai ir 4 moterys. Seniau – „vadyrius“, dabar – vadovas. Vadovui keliamos savybės – gera klausa ir balsas. Giesmes veda tik vadovas, jo nesant ieško kito vadovo. Bažnyčioje apeigų metu gieda bažnyčios vargonininkas ir choristai kartu su giesmininkais.

Šeimoje dažniausiai būdavo meldžiamasi sekmadieniais, per gavėnią ir gegužės mėnesį. Melsdavosi daugiausia vakarais ir vidurdienį. Pasitaikančios maldos praktikos – Žemaičių Kalvarijos kalnai, M. Marijos litanija, rožančius ir giesmės iš kantičkų. Giesmes vedavo tėvai. Dažniausiai buvo meldžiamasi iš kantičkų ir senų maldynų. Šiandien šeimoje meldžiasi kalbėdami M. Marijos rožančių, giedodami Kalnus ir M. Marijos litaniją.

1.4. Rytų regionas (parapijos: Telšiai, Viešvėnai, Nevarėnai)

Telšiai. Telšiuose yra dvi katalikiškos parapijos. Pimoji parapija buvo įsteigta 1536 metais. Mes pasirinkome Švč. M. Marijos ėmimo į dangų parapiją. Įsikūrusi ant vienos iš miesto kalvų. Ilgai neprižiūrėta bažnyčia buvo nusavinta rusų valdžios, o ant jos pamatų 1867 metais buvo pastatyta cerkvė. 1934 metais teismas priteisė grąžinti katalikų bendruomenei nusavintą bažnyčią¹⁰⁵.

Apklausėme penkis šios parapijos informatorius¹⁰⁶.

Liudijama (žr. priedą nr. 10) buvus tradiciją budėti su malda prie ligonio. Laukiant atvykstantčio kunigo buvo kalbamas M. Marijos rožančius, poteriai, M. Marijos litanija. Pasitikdami kunigą giedodavo „Garbinkime Švč. Sakramentą“. Išlydint kunigą ir likus su ligoniu nieko nebebuvo giedama.

Mirties valandą būdavo mušama į lentą ar geležį kviečiant kaimynus melstis.

Giesmininkai liudija (žr. priedą nr. 10), jog šermenys trunka 2–3 dienas. Atėję į budynes meldžiasi sukalbėdami dažniausiai trejus poterius. Budynės pradedamos giedant „Viešpaties Angelą“ ir vardą. Visus budynės vakarus giedama tas pats: šermeninės giesmės, „Karunka“, Žemaičių Kalvarijos kalnai, patronų giesmės, vardai. Šermenys baigiami šermeninėmis giesmėmis, poteriais ir „Viešpaties Angelu“.

Prieš prasidedant laidotuvių apeigoms giedamos šermeninės giesmės ir „Marija Magdalena“. Kai laidotuvių apeigoms kunigas nevadovauja (jei netikintis žmogus) negieda giesmių, kitu atveju – pagal maldyną. Išnešant karstą „Sveika, Kareliene“, ir „Iš širdies gelmių“. Pakeliui į bažnyčią giedama „Visų šventųjų“ litanija. Procesijoje į kapus giedama „Iš širdies gelmių“, nors seniau būdavo „Visų šventųjų“ litanija. Kapuose užkasant duobę – „Viešpaties Angelas“ ir „Marija, Marija“.

¹⁰⁵B. Kviklys, *Lietuvos bažnyčios. Telšių vyskupija*, t. 1, Chicago: Amerikos Lietuvių Bibliotekos leidykla, 1980, p. 308.

¹⁰⁶Barbora Šopienė-Mickutė, g. 1934-11-18, gyv. Taikos 6a, Telšiai; Algirdas Strakšas, g. 1931-05-11, gyv. Lygumų 4, Telšiai; Irena Petraitienė-Lukošiūtė, g. 1939-04-17, gyv. Lakštingalų 24, Telšiai; Zigmas Valatka, g. 1929-01-16, gyv. S. Daukanto 3-8, Telšiai.; Petras Petkus, g. 1933-08-05, gyv. Taikos 14, Telšiai // 2006–2008 metų lauko ekspedicijų medžiaga / *Asmeninis Sauliaus Stumbros archyvas*. 2008. Klaipėdos šv. Kazimiero parapija (Kretingos g. 40, Klaipėda).

Gedulingi pietūs. Prieš pradėdant valgyti giedama keletas šermeninių giesmių, vardas – mirusiojo ir giminių, keletas poterių. Baigiant pietus sukalbama kokia trumpa malda.

Mirties momentu giedodavo kaimynai ir šeimos nariai. Budynėse kaimo giedoriai, kaimynai ir giminės. Giedančiųjų skaičius maždaug 3–5 žmonės. Susirinkusieji jungiasi kartu giedoti. Giesmininkai ateina patys, tik namiškiei pakviečia vadovus. Buvo ir yra nuolatiniai giedoriai, kiekvienas vadovas turi savo komandą. Giedojimui vadovauja vyrų ir moterų vadovai. Giedorius vadinamas pravadininku. Vadovo savybės – gera klausa ir balsas, pamaldumas, mokėti daug giesmių. Giesmes veda tik vadovas, jo nesant – kas nors iš giesmininkų. Bažnyčioje apeigų metu gieda tik vargonininkas.

Seniau šeimoje būdavo meldžiamasi sekmadieniais ir per gavėnią. Apklaustųjų šeimose (žr. priedą nr. 10). Paros metas – vakaras, tik viena giesmininkė nurodo vidurdienį. Maldos praktikos – kalbamas M. Marijos rožančius, litanijos – M. Marijos (šv. Juozapo – Barbora Šopienė-Mickutė), daugumos šeimose giesmes vesdavo abu tėvai. Meldžiamasi buvo iš maldynų. Šiandien maldos gyvenimas nuskurdęs – poteriai tik asmeniškai, o bendra malda likus tik per šventes.

Viešvėnai. Pimoji bažnyčia šioje vietoje pastatyta 1758 metais, o 1924 metais suteiktos parapijos teisės¹⁰⁷.

Apklausėme penkis šios parapijos informatorius¹⁰⁸.

Kaip matome iš lentelėje pateiktų duomenų (žr. priedą nr. 11), laukdami atvykstant kunigo pas ligonį meldavosi, pasitikdami giedodavo „Garbinkime Švč. Sakramentą“. Komunijos metu, išlydėdami nieko negiedodavo, tik likę vieni su ligoniu kalbėdavo „Miršančiųjų“ litaniją.

Mirties valandą nieko negiedodavo. Tik žmogui mirus buvo giedamas „Viešpaties Angelas“. Jei būdavo laiko, skaitydavo maldas iš maldyno.

Giedoriai liudija (žr. priedą nr. 11), jog šiandien dvi paras budi tik turtingesni, dažniausiai laidojama antrąją dieną po mirties. Atėjus į šermenis seniau kalbėdavo net trejus poteries, dabar tik

¹⁰⁷B. Kviklys, *Lietuvos bažnyčios. Telšių vyskupija*, t. 1, Chicago: Amerikos Lietuvių Bibliotekos leidykla, 1980, p. 308.

¹⁰⁸Stefanija Liatukienė-Stulpinaitė, g. 1925-12-24, gyv. Getautės 12, Viešvėnai; Vladas Perminas, g. 1923-06--5, gyv. Ramybės 1, Viešvėnai; Ona Perminienė-Dapkutė, g. 1920-02-01, gyv. Ramybės 1, Viešvėnai; Kazimiera Vaitkevičienė-Jonušaitė, 1933-06-06, gyv. Šilinės 3, Viešvėnai; Emilija Jučinskienė-Virketytė, g. 1936-03-17, gyv. Burnių 24, Viešvėnai // 2006–2008 metų lauko ekspedicijų medžiaga / *Asmeninis Sauliaus Stumbros archyvas*. 2008. Klaipėdos šv. Kazimiero parapija (Kretingos g. 40, Klaipėda).

„Amžinąjį atilsį“. Budynės pradedamos sugiedojus „Viešpaties Angelą“ ir vardą. Abu vakarus (jei du vakarai) giedamos šermeninės giesmės, „Karunka“, Žemaičių Kalvarijos kalnai. Budynės baigiamos šermeninėmis giesmėmis.

Laidotuvių dienos rytą susirinkę giedoriai pagieda šermeninių giesmių ir „Marija Magdalena“. Laidotuvių apeigose nedalyvaujant kunigui vadovaujasi maldyno nuorodomis. Išnešant karstą giedama „Sveika, Karaliene“. Pakeliui į bažnyčią giedama „Iš širdies gelmių“ arba „Visų šventųjų“ litanija. Procesijoje į kapus giedama „Iš širdies gelmių“, užkasant duobę – „Viešpaties Angelas“ ir „Marija, Marija“.

Prieš gedulingus pietus dar giedama „Viešpaties Angelas“, vardas, kalbami poteriai. Pietūs baigiami trumpa malda.

Žmogui miršant gieda kaimynai ir namiškiai. Budynėse seniau giedodavo kaimynai. Giedorių skaičius maždaug 4–5. Susirinkusieji gieda kartu su giesmininkais. Seniau giedoriai ateidavo patys, dabar kviečiami namiškių ir ypač vadinami vadovai. Kaip liudijama, yra buvę nuolatiniai kaimo giedoriai – 3–4 asmenys. Giedojimui vadovauja vyrų ir moterų vadovai. Vadovas dažniausiai vadinamas pravadnyku. Vadovui keliami reikalavimai – gera klausa ir balsas, pamaldumas. Giesmės vesti gali tik vadovas, jo nesant, veda kas sugeba. Bažnyčioje laidotuvių apeigų metu gieda vargonininkas.

Malda seniau šeimoje buvo, liudija giesmininkai (žr. priedą nr. 11). Nenurodo konkretaus meto išskyrus gavėnią. Dauguma meldavosi šeimoje vakare ir pamena giedamus Žemaičių Kalvarijos kalnus, buvo kalbamas rožančius, atliekamos gegužinės ir birželinės pamaldos. Šeimoje giedojimui vadovaudavo tėvai (ir seneliai – Stefanija Liatukienė-Stulpinaitė). Giedama būdavo iš maldynų. Šiandien bendros maldos beveik nėra, tik Vladas Perminas ir Ona Perminienė-Dapkutė nurodo bendrą rožančiaus kalbėjimą.

Nevarėnai. Pirmoji bažnyčia pastatyta 1602 metais. Šiandieninė bažnyčia pastatyta apie 1911 metus¹⁰⁹.

Apklausėme penkis šios parapijos infromatorius¹¹⁰.

¹⁰⁹B. Kviklys, *Lietuvos bažnyčios. Telšių vyskupija*, t. 1, Chicago: Amerikos Lietuvių Bibliotekos leidykla, 1980, p. 227.

Kai laukiama atvykstant kunigo, nieko negiedama, pasitinkant giedama „Garbinkime Švč. Sakramentą“. Išpažinties ir komunijos metu – „Dievo Avinėli“, „Prieš taip didį“, „Jėzau, pas mane ateiki“. Atsisveikinant ir pasilikus su ligoniu nieko negiedama.

Mirties momentu renkasi kaimynai, pasmilkomas kadagiais, kalbami poteriai bei „Mirštančiųjų“ litanija.

Šermenys trunka 1–2 naktis. Atėję į budynes asmeniškai sukalba poterius. Budynės pradedamos „Viešpaties Angelu“. Abu budynės vakarus giedamos šermeninės giesmės, „Karunka“, Žemaičių Kalvarijos kalnai. Budėjimas baigiamas šermeninėmis giesmėmis ir „Viešpaties Angelu“.

Prieš prasidedant laidotuvių apeigoms susirinkę giesmininkai gieda šermenines giesmes, „Marija Magdalena“. Kunigui nedalyvaujant laidojama pagal maldyną. Išnešant karstą giedama „Sveika, Karaliene“. Einant į bažnyčią giedama „Visų šventųjų“ litanija. Procesijoje į kapus giedama „Iš širdies gelmių“, užkasant duobę – „Viešpaties Angelas“, kalbami poteriai ir baigiama giesme „Marija, Marija“.

Gedulingi prietūs. Prieš pietus pagiedamas vardas ir „Viešpaties Angelas“. Jei duoda alkoholio, tai meldžiamasi tik prieš pietus.

Žmogui mirštant gieda kaimynai ir namiškiai, budynėse – kviesti giedoriai. Paprastai gieda iki 10 asmenų. Susirinkusieji gieda kartu. Giesmininkai ateina kviesti namiškių. Kaip liudijama, seniau yra buvę nuolatiniai giedoriai, kurių buvo apie 10 žmonių. Šiandien giedojimui vadovauja vyrų ir moterų vadovai. Giedorius seniau ir dabar vadinamas pravadnyku. Vadovui keliamos savybės – gera klausa ir balsas, mokėti daug giesmių. Giesmes veda tik vadovas. Bažnyčioje apeigų metu gieda vargonininkas, atlydėję giesmininkai ir choristai.

Kaip matome (žr. priedą nr. 12), šeimose buvo giedama kartu. Dauguma tvirtina, jog buvo giedama sekmadieniais, per gavėnią, vidurdienį, dažniausiai vakarais. Populiariausios maldos formos – Žemaičių Kalvarijos kalnai, gegužinės pamaldos, kalbamasis rožančius; Justinas Sobutas liudija, jog advento ir gavėnios vakarais giedodavo giesmę „Jėzus buvo nuliūdęs“. Daugumos

¹¹⁰Justinas Sobutas, g. 1926-11-23, gyv. Liepų 46, Nevarėnai; Zuzana Strazdauskienė-Klevaitė, g. 1935-02-14, gyv. Artojų 3, Nevarėnai; Ieva Klevienė-Zubavičiūtė, g. 1939-01-15, gyv. Artojų 5, Nevarėnai; Pranas Montrimas, g. 1926-05-06, gyv. Žalioji 1, Nevarėnai; Adomas Kačinskis, g. 1930-03-26, gyv. Kaštonų 11, Nevarėnai // 2006–2008 metų lauko ekspedicijų medžiaga / *Asmeninis Sauliaus Stumbros archyvas*. 2008. Klaipėdos šv. Kazimiero parapija (Kretingos g. 40, Klaipėda).

namuose giesmes vesdavo mama, tėvai. Meldžiamasi iš maldynų, kaip pastebi Justinas Sobutas, tik vadovas temokėdavo skaityti. Šiandien šeimoje išlikusios maldos formos – Žemaičių Kalvarijos kalnai, kalbamasis rožančius, gegužinės pamaldos.

1.5. Klaipėdos krašto regionas (parapijos: Klaipėda, Šilutė, Priekulė)

Klaipėda. Klaipėdoje veikia penkios parapijos¹¹¹. Tyrimui atlikti buvo apklaustos trys grupės giesmininkų, kurie talkina giedodami šermenyse ir mirusiųjų minėjimuose.

I grupės giesmininkai¹¹² liudija, jog budynės trunka 1–2 dienas. Atėjus į šermenis asmeniškai sukalbami poteriai. Budynės pradedamos „Viešpaties Angelu“. Pirmąjį šermenų vakarą giedama mieste šermeninės ir nešermeninės giesmės (pvz.: bažnytinio repertuaro dalis; naudoja klasikinės muzikos kūrinius: J. S. Bach – C. F. Gounod „Ave Maria“, F. List „Ave Maria“, W. A. Mozart „Ave verum“ ir panašiai). Dar giedamas vardas bei „Viešpaties Angelas“. Antrąjį vakarą – šermeninės giesmės, „Karunka“, Kalnai, vardai, dar šermeninės giesmės, „Viešpaties Angelas“. Jei šermenys trunka tik vieną vakarą, tai tą vakarą gieda, kaip čia parodyta antrajame vakare. Šermenys baigiami „Viešpaties Angelu“ ir „Marija, Marija“. Laidotuvių dieną, prieš ateinant kunigui, gieda: „Marija Magdalena“, šermenų giesmes, „Dieve, arčiau Tavęs“, „Sudiev Sudiev“. Kai nedalyvauja kunigas, laidoja pagal maldyną. Išnešant karstą nieko negieda. Pakeliui į bažnyčią – „Pasigailėk manęs, Dieve“. Procesijoje į kapus giedama „Iš širdies gelmių“. Užkasant duobę – „Viešpaties Angelas“, vardas, „Sveika, Karaliene“ – retai, „Marija, Marija“. Prieš gedulingus pietus gieda „Bėga mūsų dienos“, „O Dieve Tėve“, vardas, kartais groja ir klasikinės muzikos kūrinius pietų metu.

Paprastai gieda 3–4 žmonės. Susirinkusieji jungiasi kaip kada. Ateina giedoti tik kviesti. Tuo rūpinasi artimieji arba laidojimo namų administracija. Gimtuosiuose kaimuose liudija buvus nuolatinis giedorius (maždaug 6). Giedojimui vadovauja visi. Seniau vadovas buvo vadinamas ir pirmininku, ir primatoriumi ir pravadnyku – dabar nebėra to. Vadovui-giesmininkui būtinos savybės

¹¹¹*Katalikų žinynas* 2008, Vilnius: Katalikų pasaulis, 2007, p. 84–86.

¹¹²Dainora Sugintienė-Vasiliauskaitė, g. 1961-12-21, gyv. Budelkiemio 8-21, Klaipėda; Antanas Sugintas, g. 1961-08-25, gyv. Taikos 45-13, Klaipėda; Vidmantas Liasis, g. 1966-11-03, gyv. Kooperacijos 7a-27, Klaipėda // 2006–2008 metų lauko ekspedicijų medžiaga / *Asmeninis Sauliaus Stumbros archyvas*. 2008. Klaipėdos šv. Kazimiero parapija (Kretingos g. 40, Klaipėda).

– gera klausa ir balsas, mokėti daug giesmių. Giesmes veda visi iš eilės, užvesti giesmes gali bet kuris grupės narys.

Giedojimas ir šeima. Pamena, jog būdavo meldžiamasi – giedama. Šventadieniais, kartais be progos, dažniausiai vidurdienį. Giedodavo „Pulkim ant kelių“, kalbėdavo M. Marijos rožančių. Giesmes vesdavo tėvas. Meldavosi iš maldynų. Šiandien liudija šeimoje esant bendrą maldą per Velykas ir Kūčias prie vaišių stalo.

II grupės giesmininkės¹¹³ liudija, jog šermenys trunka 1–2 dienas. Atėjus į šermenis kalbami poteriai asmeniškai. Šermenis pradeda giedodamos vardą ir „Amžinąjį atilsį“. Abu vakarus panašiai – „Išėjo siela amžinybėn“, „Karunka“, Kalnai, vardai, poteriai. Giedamos savos giesmės: „Sutema“, „Užliūliavo“. „Viešpaties Angelas“. Kartais skaitomas poezijos posmas, kartais baigiama „O Karaliene, visų šventųjų“ (paskutinis posmelis gegužinių pamaldų giesmės – aut. past.). Šermenys baigiami „Viešpaties Angelu“.

Laidotuvių dieną prieš ateinant kunigui gieda: „O siela nemari“, „Jėzau, alpdamas daržely“, „Linksmybė mano“, „Dangaus Tėvyne“, „Marija Magdalena“. Apeigose kunigui nedalyvaujant imituoja kunigo atliekamas apeigas. Išnešant karstą gieda „Iš širdies gelmių“. Procesijoje kapuose – „Iš širdies gelmių“. Užkasant duobę – „Viešpaties Angelas“, triskart „Amžinąjį atilsį“, „Marija, Motina brangi“, „Marija, Marija“. Prieš gedulingus pietus gieda vardą, kalba poteries ir giesmę „Dieve, arčiau Tave“.

Budynėse gieda kviešti giesmininkai. Dažniausiai 2–3 žmonės. Šermenų dalyviai retai jungiasi į giedojimą. Kviečia dažniausiai namiškiai. Gimtinėse liudija buvus nuolatinis giesmininkus (6–10 žmonių). Giedojimui vadovauja moterys. Specialių pavadinimų nėra, vadinami giesmininkais. Vadovui-giedoriui keliamos savybės – gera klausa ir balsas, mokėjimas bendrauti su žmonėmis, mokėti daug giesmių. Giesmes gali vesti visi.

Giesmininkės liudija buvus tradiciją namuose melstis per adventą, gavėnią, dažniausiai vakare. Buvo giedami Kalnai. Giesmes vesdavo kaimo giedoriai. Giedodavo iš kantičkų, iš maldynų. Šiandien malda išlikusi tik asmeniškai – poteriai, rožančius.

¹¹³ Albina-Danutė Salmanavičienė-Vaškytė, g. 1942-03-13, gyv. I Simonaitytės 8-84, Klaipėda; Sonata Palenskienė-Salmanavičiūtė, g. 1977-11-11, gyv. I. Simonaitytės 8-84, Klaipėda; Rimutė Mačernienė-Bogušaitė, g. 1963-04-30, gyv. Smiltelės 29-85, Klaipėda // 2006–2008 metų lauko ekspedicijų medžiaga / *Asmeninis Sauliaus Stumbros archyvas*. 2008. Klaipėdos šv. Kazimiero parapija (Kretingos g. 40, Klaipėda).

III grupės giesmininkai¹¹⁴ mažai ką pamena apie žmogaus marinimo papročius, tik Aldona Katinienė-Jokubauskaitė prisimena, jog marinant žmogų, kol atvykdavo kunigas, kalbėdavo poterius, litanijas giedodavo, o pasitikdami – „Garbinkime Švč. Sakramentą“. Žmogui mirštant skaitydavo „Mirštančiųjų“ litaniją pagal maldyno nurodytas maldas.

Giesmininkai liudija, jog šermenys trunka 1–2 dienas. Atėjus į budynes sukalbama „Tėve mūsų“, „Sveika, Marija“, „Amžinąjį atilsį“. Šermenys pradedami giedant vardą „Amžinąjį atilsį“ – mieste, o kaimiškoje vietoje „Viešpaties Angelas“. Pirmąjį šermenų vakarą giedamos šermeninės giesmės pasirinktinai, „Karunka“, Kalnai, vardai, poteriai, „Laimink savo žmones“ (giesmė keičiama) ir „Viešpaties Angelas“. Dar būna atvejų, kad pirmąjį vakarą gieda tik giesmes. Žiūrima žmonių pageidavimo. Šermenys užbaigiami „Viešpaties Angelu“.

Laidotuvių dieną prieš ateinant kunigui gieda: „Marija Magdalena“, vardas, šermeninių giesmių, bažnytinio-chorinio repertuaro (pvz.: „Leisk priartėti“, „Viešpatie Jėzau“). Kai laidojama be kunigo, vadovaujasi maldynu. Išnešant karstą giedama „Sveika, Karaliene“. Pakeliui į bažnyčią ir kapus – „Iš širdies gelmių“. Kapuose, užkasant duobę, – „Viešpaties Angelas“, vardas, „Marija, Marija“. Prieš gedulingus pietus gieda „Bėga mūsų dienos“, vardas, „Amžinąjį atilsį“, poteriai.

Kalbantieji liudija, jog seniau budynėse giedodavo kaimynai, giminės, giesmininkai iš pačių kaimo, tik būtinas vadovas. Giedodavo maždaug 20 žmonių, dabar 3 asmenys. Susirinkusieji gieda kartu su giesmininkais. Ateina kviesti, užsako laidojimo namuose, nors būna, kad patys namiškiai asmeniškai kviečia. Liudija buvus kaime nuolatinius giedorius – vienas vyrams, ir viena moterims. Seniau giedojimui vadovaudavo vyrų vadovas ir moterų vadovė, o dabar gieda visi kartu. Specialių terminų nebėra giedoriams pavadinti. Vadovui būtinos savybės – gera klausa ir balsas, pamaldumas, mokėjimas bendrauti su žmonėmis, mokėti daug giesmių. Giesmes veda visi trys grupės nariai. Bažnyčioje apeigų metu gieda vargonininkas ir atlydėję giesmininkai bei choristai.

Giedojimas ir šeima. Liudijama, kad meldžiamasi buvo. Kalbamas rožančius, M. Marijos litanija. Giesmes vesdavo močiutė. Giedama buvo iš kantičkų. Šiandien šeima kartu meldžiasi Kūčių vakarą ir prie šventinio Velykų stalo.

¹¹⁴Aldona Katinienė-Jokubauskaitė, g. 1957-09-03, gyv. I. Simonaitytės 3-10, Klaipėda; Ilona Juknevičienė-Kuzminskaitė, g. 1962-09-11, gyv. Sportininkų 25-4, Klaipėda; Antanas Auškalnis, g. 1949-04-26, gyv. Naikupės 12-16, Klaipėda // 2006–2008 metų lauko ekspedicijų medžiaga / *Asmeninis Sauliaus Stumbros archyvas*. 2008. Klaipėdos šv. Kazimiero parapija (Kretingos g. 40, Klaipėda).

Šilutė. Romos katalikų parapija įkurta 1850 m.¹¹⁵.

Aplausėme penkis šios parapijos informatorius¹¹⁶.

Kaip matome iš pateiktos lentelės (žr. priedą nr. 13), laukiant atvykstančio kunigo pas ligonį buvo kalbamos maldos, o pasitinkant giedama „Tegul būna garbinamas“. Komunijos ir išpažinties metu gieda „Jėzau, pas mane ateiki“ ir kalba poterius. Daugiau jokių giedojimų prie ligonio nebūna.

Mirties valandą gieda „Mirštančiojo“ litaniją, žmogui mirus kalbami poteriai ir „Viešpaties Angelas“.

Budynės trunka 2–3 dienas, atėjus į šermenis sukalbami vieneri ar penkeri poteriai. Budynės pradedamos psalme „Iš širdies gelmių“. Abu šermenų vakarus giedama tas pats – šermeninės giesmės, „O Angele, man skirtas“, „Karunka“, Kalnai, dar pagiedama šermeninių giesmių. Budynės baigiamos „Viešpaties Angelu“.

Laidotuvių dieną, prieš ateinant kunigui, dar giedamos šermeninės giesmės, kartais kalbamas M. Marijos rožančius, visad „Marija Magdalena“. Kai laidojama be kunigo, atlieka apeigas pagal maldyną. Išnešant karstą gieda „Sveika, Karaliene“. Pakeliui į bažnyčia ir į kapus – „Iš širdies gelmių“, kapuose, užkasant duobę, „Viešpaties Angelas“ ir poteriai.

Prieš gedulingus pietus giedama „Stovi Motina“, kalbami poteriai, „Garbė garbė Marijai“, prie stalo dar poteriai kalbami ir dar meldžiamasi (kalbami poteriai – aut. past.) už kitus šeimos narius.

Žmogui mirštant gieda giminės ir kaimynai, budynėse gieda kaimynai. Dažniausiai gieda būrys. Jungiasi prie giedojimo, kas moka. Giesmininkai ateina namiškių kviesti. Liudija, jog buvo nuolatiniai giesmininkai (10–15 žmonių). Giedojimui vadovauja vadovas ir vadovė. Vadindavo ir dar kartais vadina pramatoriumi, pravadnyku, vadovu. Vadovui būtinos savybės – gera klausa ir balsas, pamaldumas. Giesmes veda vadovas, bet būna, jog, kas meldė maldą tas ir giesmę intonuoja. Nesant vadovo užveda bet kas iš giesmininkų. Bažnyčioje laidotuvių apeigose gieda, jei kviečia.

¹¹⁵B. Kviklys, *Lietuvos bažnyčios. Telšių vyskupija*, t. 1, Chicago: Amerikos Lietuvių Bibliotekos leidykla, 1980, p. 298.

¹¹⁶Juozapas Kosas, g. 1936-03-01, gyv. Žalgirio 21, Šilutė; Zinaida Biesevičienė-Judžentytė, g. 1927-01-01, gyv. Vydūno 3, Šilutė; Ona-Danutė Povilianskienė-Kučinskaitė, g. 1932-09-20, gyv. Tilžės 3-1, Šilutė; Ksavera Paulienė-Bukauskaitė, g. 1938-07-04, gyv. Gegužės 13, Šilutė; Antanina Vasiliauskienė-Baltikauskytė, g. 1941-03-12, gyv. Vydūno 13, Šilutė // 2006–2008 metų lauko ekspedicijų medžiaga / *Asmeninis Saulius Stumbros archyvas*. 2008. Klaipėdos šv. Kazimiero parapija (Kretingos g. 40, Klaipėda).

Liudijama, kad šeimoje būdavo meldžiamasi, giedama (žr. priedą nr. 13). Gavėnioje, advento metu giedodavo. Vakaraus rinkdavosi maldai. Dauguma pamena giedamus Žemaičių Kalvarijos kalnus. Juozapas Kosas pamena, jog per gavėnią ir adventą, šeštadienio vakaraus, giedodavo giesmes iš kantičkų. Giedojimui vadovaudavo tėvai ar seneliai. Meldžiamasi iš maldynų. Jonas Kosas tvirtina, jog buvo meldžiamasi ir iš atminties. Šiandien kartu šeima gieda tik Kalnus per gavėnią.

Priekulė. Jau 1587 metais buvo įkurta šioje vietoje evangelikų liuteronų parapija. Katalikų parapija įsteigta tik 1937 metais, kai buvo pastatyta mūrinė šv. Antano bažnyčia¹¹⁷.

Apklausėme penkis šios parapijos informatorius¹¹⁸.

Giesmininkai liudija (žr. priedą nr. 14), jog laukiant atvykstančio kunigo kalbėdavo poterius, pasitikdami giedodavo „Garbinkime Švč. Sakramentą“. Daugiau jokių giedojimų prie ligonio nėra.

Mirties valandą muša į lentą ir kviečia kaimynus. Giedodavo „Juozapai šventas, pribūk prie mirštančio“. Kalbėdavo poterius.

Šermenys trunka 1 arba 2 naktis. Atėjus į budynes kalbami poteriai, šermenys pradedami „Viešpaties Angelu“. Abu šermenų vakarus giedama: šermeninės giesmės, „Karunka“ Žemaičių Kalvarijos kalnai, „Viešpaties Angelas“, vardai. Šermenys baigiami „Viešpaties Angelu“.

Laidotuvių dieną prieš ateinant kunigui giedamos šermeninės giesmės ir „Marija Magdalena“. Kai nedalyvauja kunigas, laidoja pagal maldyną. Išnešant karstą – „Sveika, Karaliene“, pakeliui į bažnyčią – „Iš širdies gelmių“, kartais – „Dievas mūsų prieglauda“. Procesijoje į kapus – „Iš širdies gelmių“, užkasant duobę – „Viešpaties Angelas“, vardai, „Marija, Marija“.

Prieš gedulingus pietus kalbami poteriai, vardas, „Sielai vis neaišku būna“ arba „Stovi Motina“.

Žmogui mirštant gieda kaimynai ir namiškiai. Budynėse giedoriai. Gieda maždaug 6 žmonės. Kas gali iš susirinkusiųjų, gieda kartu. Giesmininkai ateina kviesti namiškių. Kaime yra buvę

¹¹⁷B. Kviklys, *Lietuvos bažnyčios. Telšių vyskupija*, t. 1, Chicago: Amerikos Lietuvių Bibliotekos leidykla, 1980, p. 262.

¹¹⁸Kazimieras Norvilas, g. 1937-05-05, gyv. Pleškučių km. Priekulė; Elvyra-Justina Jašmontaitė, g. 1944-01-02, gyv. Pamarių 3-1, Priekulė; Rūta Stirbienė-Žadeikytė, g. 1936-07-16, Priekulės I-as kaimas; Petras Idzelis, g. 1943-01-11, gyv. Jokšų km., Priekulė; Romualdas Marozas, g. 1939-04-26, gyv. Sodai „Dituva“, Priekulė // 2006–2008 metų lauko ekspedicijų medžiaga / *Asmeninis Saulius Stumbros archyvas*. 2008. Klaipėdos šv. Kazimiero parapija (Kretingos g. 40, Klaipėda).

nuolatiniai giesmininkai (10–15 žmonių). Giedojimui vadovauja vyrų vadovas ir moterų vadovė. Išskirtinio pavadinimo giedoriams nėra. Vadovui keliamos savybės – gera klausa ir balsas. Giesmes gali vesti ir kiti, turintys gerą balsą. Bažnyčioje apeigų metu gieda vargonininkas ir bažnyčios choristai bei atlydėję giedoriai.

Giedoriai liudija buvus tradiciją šeimoje giedoti (žr. priedą nr. 14). Giedama buvo sekmadieniais ir gavėnioje, vidurdienį ar vakare. Giedodavo Kalnus per gavėnią – tai dauguma pamena. Giedojimui vadovavo tėvai. Melsdavosi iš kantičkų ir maldynų. Šiandien bendros maldos nėra, tik poteries liudija kalbant asmeniškai.

2. Muzika

Remdamiesi vasaros lauko ekspedicijos medžiaga iš Telšių vyskupijos parapijų pateiksime apklausos rezultatus, liudijančius apie giedojimo būdą, vietą bei stambių formų kūrinį – Žemaičių Kalvarijos kalnų, Kryžiaus kelių bei Švč. Jėzaus Vardo rožančiaus – atlikimo būdus.

Iš pateiktos lentelės (žr. priedą nr. 15) gerai atsiskleidžia giedojimo būdas šiandienėje Telšių vyskupijoje. Net septyniose parapijose giedama 2 balsais (Skuodas, Lenkimai, Telšiai, Nevarėnai, Batakliai, Palanga, Laukžemė). Keturiuose parapijose giedama 2–4 balsais (Ylakiai, Viešvėnai, Tauragė, Skaudvilė). Klaipėdos kolektyvai liudija giedantys trim balsais, nes ir gieda po tris žmones. Darbėnų giesmininkai liudija esant 2–3 balsų giedojimą, o Šilutės giesmininkai net 6 balsų. Net dvylikoje parapijų giedama pakaitomis: vyrai, moterys, Laukžemės giesmininkai liudija taip pat giedojimą pakaitomis, bet jų modelyje giesmę pradeda moterys. Giesmes kartu gieda 4 vietovėse. Giedojimo eigą dvylikoje parapijų nustato vadovai, nusistovėjusi giesmių eilė yra keturiuose parapijose, Klaipėdoje du kolektyvai liudija, jog giedojimo repertuaras renkamas laisvai, ir sprendžiant pagal mirusiojo amžių ar susirinkusiųjų nuotaikas. Visose parapijose išskyrus Šilutę (iš vis nebuvo grojama) seniau šermenų apeigose buvo grojama dūdomis, Nevarėnų giesmininkai akcentavo, jog seniau grojo tik lauke. Šiandien šalia dūdų atsiranda nauji muzikiniai instrumentai: elektriniai vargonėliai, kanklės, smuikas, fleita. Muzikantai (turima omenyje dūdoriai) gieda, giedojimas pakaitinis. Kanklėmis grojant giedama kartu. Visur naudojamas „Liturginis maldynas“,

Skuode minimas kun. J. Tilvyčio „Giesmynas“, Klaipėdoje „Giedokime visi“, net vienuolikoje parapijų rastas savas giesmynėlis, kuriame, be tradicinių, randama neaiškos autorystės giesmių. Nors visi akcentuoja, jog melodijų pagrindinis šaltinis yra tradicija, tik septyniose vietose griežtai laikomasi tradicinės melodijos, kitur keičiama pagal vadovą, pagal lengvumą, dėl įvairumo, kad gražiau būtų ir t.t. net vienuolikoje vietų išlikusi tradicija daryti pertrauką tarp giedojimų šermenų metu: devyniose parapijose pertrauka daroma po šermeninių giesmių ir „Karunkos“ (Skuodas, Lenkimai, Ylakiai, Viešvėnai, Nevarėnai, Darbėnai, Priekulė, ir dvi Klaipėdos grupės). Tuo tarpu Batakiuose pertrauka daroma po „Visų šventųjų“ litanijos, o Palangos giesmininkai liudija esant pertrauką po baigiamųjų Kalnų giesmių. Likusiose parapijose pertrauka nedaroma.

Pateikta lentelė (žr. priedą nr. 16) liudija, jog dvylikoje vietų giedama gretimame kambaryje prie specialiai padengto stalo, likę giesmininkai liudija, jog giedama ir tame pačiame kambaryje, kur karstas, ir gretimame, pagal vietos sąlygas. Giesmininkai teigia, jog prie stalo kartu su giesmininkais sėda visi galintys giedoti, nebent dėl vietos stokos galėtų sėdėti tik giedoriai. Visose parapijose ant stalo apdengto balta staltiese dedamas kryžius ir 1–2 žvakės (Lenkimuose ir Laukžemėje žvakių nededa), dar būna padėta vandens, mėtinių saldainių, viena Klaipėdiečių grupė liudija dedant dar ir sausainių, tauragiškai pabrėžia, jog jei būna padėta valgių, prašo nunešti, o Lenkimuose liudija seniau dėjus cukraus ir karčiųjų pipirų. Nė vienoje parapijoje neužfiksuotas paprotys siųsti bučiuoti kryžių baigus giedoti Kalnus, nors šilutiškai prisimena tokią tradiciją buvus.

Žemaičių Kalvarijos kalnų maldavimus ir giesmes pakaitomis (vyrai, moterys) gieda vienuolikoje vietų, Laukžemėje pakaitomis, bet pradeda moterys. Batakiuose Kalnų giedojime vadovas gieda „Garbiname Tave“, o maldavimus gieda tik moterys. Likusiose parapijose giedama kartu. Giedant daugumoje vietų keičiamasi kas posmelis ir kas pusę posmelio, Batakiuose keičiamasi kas eilutę su muzikantais, Palangoje ir vienoje Klaipėdos grupėje viskas giedama kartu.

Kryžiaus kelyje dešimtyje vietų skaitinius skaito bet kas iš giesmininkų, penkiose būtinai vadovas, o Batakiuose tik vargonininkas. Kartu giesmes gieda devyniose vietovėse, o pakaitomis (vyrai, moterys) likusiose (Laukžemėje pakaitomis: moterys, vyrai).

Švenčiausiojo Jėzaus Vardo rožančių šiandien gieda tik šešiose vietose (Lenkimai, Tauragė, Skaudvilė, Darbėnai, Laukžemė, Klaipėda I). Giesmininkai liudija, jog dažniausiai giedama viena dalis, pagal namiškių pageidavimą. Visur maldavimai, maldos, giesmės giedamos pakaitomis. Skaudvilėje giesmes gieda moterys pakaitomis.

III. TARP TRADICIJOS IR NAUJOVIŲ

1. Sąsajos

Remdamiesi istoriografiniais šaltiniais bei vasaros lauko ekspedicijos medžiaga galime palyginti, kas bendra tarp tradicinių šermenų apeigų bei giedojimų ir šiandienos.

Žmogaus marinimas. Tradicija liudija, jog buvo maldos budėjimas prie mirštančio žmogaus. Buvus tokią tradiciją patvirtina informatoriai išskyrus Klaipėdos miesto giesmininkus, tik Aldona Katinienė-Jokubauskaitė pamena buvus tokią tradiciją. Šiandien ši tradicija beveik nebesutinkama.

Mirties momentas tradicijoje buvo pašventintas malda. Visi informatoriai (išskyrus klaipėdiškius) liudija buvus tradiciją mirties momentu melstis prie mirštančiojo, buvo atliekami įvairūs apeiginiai veiksmai: pašlakstoma šventintu vandeniu, pasmilkoma kadagiu, uždegama grabnyčių žvakė, o Telšių, Priekulės ir Lenkimų informatoriai liudija buvus paprotį mušti į lentą ar geležį pranešant kaimynams apie mirtį ir kviečiant ateiti. Lenkimuose liudijama buvus net specialų varpelį „Laiminga mirtis“ („čiasliva smerte“).

Anketiniai duomenys leidžia teigti, jog tradicinis budėjimas prie mirusiojo – budynės yra išlikęs iki šios dienos. Patvirtintas paprotys susirinkus giedoti šermenines giesmes, „Karunką“, Žemaičių Kalvarijos kalnus. Šermenyse tradiciškai seniau giedodavo nekviesti kaimynai, artimieji, tai patvirtina ir mūsų apklausti respondentai.

Laidotuvių dieną išlikusi tradicija giedoti šermenines giesmes ir „Marija Magdalena“. Procesijoje į bažnyčią tradiciškai giedama 129 psalmė „Iš širdies gelmių“, išlikus šią tradiciją liudija Ylakių, Palangos, Laukžemės, Viešvėnų, Klaipėdos dvi grupės, Šilutės ir Priekulės giesmininkai. Procesijoje į kapus visi (išskyrus Skaudvilės informatorius) tvirtina tradiciškai giedant psalmę „Iš širdies gelmių“. Kapuose giedama pagal apeigas, kai vadovauja kunigas, o jei laidojama be kunigo, vadovaujasi „Liturginiu maldynu“. Užkasant duobę tradiciškai yra giedamas „Viešpaties Angelas“ ir „Sveika, Karaliene“. Ši tradicija išlikusi tik Darbėnuose, Laukžemėje ir vienoje Klaipėdos giedorių grupėje.

Gedulingi pietūs. Tradiciškai laidotuvių dalyviai kviečiami į gedulingus pietus, o prieš juos dar būdavo giedama „Viešpaties Angelas“, „Sveika, Karaliene“, keletas šermenų giesmių. Šiandien visoje vyskupijos teritorijoje sutinkamas paprotys prieš gedulingus pietus giedoti keletą giesmių, kalbėti poteries, tik skiriasi repertuaras.

Tradicijoje įvairiai buvo vadinamas giesmių vadovas: „pirmininku, pravadnyku, primatoriumi“. Pažvelkime, ar šiandien dar taikomi šie pavadinimai giedojimo vadovams. Skuode ir Lenkimuose vadinamas „pirmininku ar pramatoriumi“; „pravadninkas“ – Ylakiuose, Telšiuose, Viešvėnuose, Nevarėnuose; „pirmininkas, pravadninkas“ – Darbėnuose; „pramatora“ – Laukžemė (ten vadovauja giedojimui moterys – S. S.); „vadyrius“ – Batakiuose; „pirmininkas, pravadninkas“ buvo Klaipėdoje (vienos grupės liudijimas) ir Šilutėje.

Grojimas šermenyse. Kaip liudija tradicija, seniau šermenyse ir laidotuvių apeigose buvo grojama dūdomis, tai patvirtina visi, išskyrus Šilutės giesmininkus, o Nevarėnų informatoriai pabrėžia, jog grodavo tik lauke. Šiandien grojimą dūdomis liudija dvylikos parapijų atstovai, nors kai kurie pastebi, jog dūdimis grojama vis rečiau. Giedojimo būdas grojant dūdomis išlieka tradicinis – pakaitomis su giedoriais, keičiamasi kas posmelis ar kas pusę posmelio priklausomai nuo giesmės ir pakaitomis su dūdomis.

Žemaičių Kalvarijos kalnai – tradicinis šermenų giedojimas Žemaitijoje. Vienuolikoje parapijų sutiktas tradicinis Kalnų giedojimo modelis, kai maldavimai giedami, o giedama pakaitomis: vyrai, moterys. Batakių informatoriai liudija išskirtinį giedojimo modelį (žr. priedą nr. 9). Laukžemės parapijoje sutinkamas giedojimas pakaitomis, bet giesmės veda moterys (moterys, vyrai), o Palangos ir Klaipėdos giesmininkai liudija giedant kartu.

Tradiciškai šermenų apeigose būdavo daroma pertrauka. Šiandienėje Telšių vyskupijos teritorijoje pertrauka išlikusi net vienuolikoje vietų, tradiciškai po šermeninių giesmių ir „Karunkos“, o Batakiuose – po „Visų šventųjų“ litanijos, Palangos giesmininkai liudija esant pertrauką po baigiamųjų Kalnų giesmių.

Mirusiųjų minėjimuose apmąstomas Kryžiaus kelias. Šiandien ši maldos forma taip pat populiari. Dešimtyje vietų skaitinius skaito bet kas iš giesmininkų, penkiose būtinai vadovas, o Batakiuose tik vargonininkas. Giesmės kartu gieda devyniose vietose, o pakaitomis: vyrai, moterys likusiose (Laukžemėje pakaitomis: moterys, vyrai).

Švč. Jėzaus Vardo rožančius – taip pat šermenų apeigų dalis. Šiandien vyskupijoje jis giedamas tik šešiose vietose (Lenkimai, Tauragė, Skaudvilė, Darbėnai, Laukžemė, Klaipėda). Visur maldavimai, giesmės, maldos giedamos pakaitomis, tik Skaudvilėje giesmes gieda moterys pakaitomis.

Per šermenis tradiciškai būdavo giedama atskirame kambaryje prie specialiai paruošto stalo. Šis paprotys ir šiandien sutinkamas net dvylikoje apklaustų vietų, likusieji tvirtina giedantys pagal vietos sąlygas: ir tame pačiame kambaryje, kur stovi karstas, ir gretimame. Visose parapijose tradiciškai stalas dengiamas balta staltiese, dedamas kryžius, statomos 1 ar 2 žvakės (Lenkimuose ir Laukžemėje žvakių nededa). Taip pat būna padėta vandens, mėtinių saldainių, o lenkimiškiai liudija, jog seniau dėdavo cukraus ir karčiųjų pipirų.

Tradiciškai šermenyse seniau giedodavo kaimynai, artimieji, pasitaikydavo, jog būdavo kviečiamas „pravadininkas“ vyrams ir kartais moterims. Šiandien prie stalo giedoti sėdasi visi, kas gali, nors miesto informatoriai liudija, kad sėda tik giedoriai, nes trūksta vietos.

Pagrindinis giesmių šaltinis įvardintas „Liturginis maldynas“ visose Vyskupijos apklaustose parapijose.

2. Skirtumai

Anketinė ir istoriografinė medžiaga atskleidžia keletą skirtumų tarp tradicinių šermenų apeigų ir šiandienės tradicijos.

Žmogaus mirtis visad buvo gerbiama, todėl apipinta įvariais papročiais. Žmogui sergant, jį marinant buvo paprotys laukiant atvykstančio kunigo giedoti giesmes, melstis. Šiandien nė vienas iš respondentų nebepatvirtino šio papročio. Mirties valandą taip pat nebėra tradicijos susirinkus melstis, nors liudijama, kad taip būdavo.

Šermenys. Tradiciškai atėjus į šermenis asmeniškai sukalbami poteriai ir malda „Viešpaties Angelas“. Šiandien randame šias tradicijas: Telšiuose kalbami asmeniškai treji poteriai, Šilutėje

vieneri ar net penkeri, Viešvėnuose tik „Amžinąjį atilsį“, o likusiose parapijose asmeniškai sukalbami vieneri poteriai.

Budynės vakarais renkamasi tradiciškai budėti prie mirusiojo, giedoti. Tradiciškai Žemaitijoje giedamos šermeninės giesmės, „Karunka“, Žemaičių Kalvarijos kalnai, patronų giesmės, vardas, „Viešpaties Angelas“, „Amžinąjį atilsį“. Pažvelkime, kokius giedojimus sutinkame dabar šermenų vakarais. Skuode, Ylakiuose, Palangoje, Laukžemėje, Telšiuose, Viešvėnuose, Nevarėnuose, Priekulėje šermenų vakarais giedamos šermeninės giesmės, „Karunka“, Žemaičių Kalvarijos kalnai, vardai. Lenkimuose atrandame kiek kitą repertuarą – Švč. Jėzaus vardo rožančius, Švč. Jėzaus Vardo litanija, „Iš širdies gelmių“, „Jėzau mielas“ – šalia tradicinių giedojimų. Dabėnuose – Švč. Jėzaus Vardo rožančius, „Karunka už mirusius“ – šalia tradicinių giedojimų. Skaudvilėje pirmąjį vakarą Švč. Jėzaus Vardo rožančius, jei daugiau žmonių, abu vakarus – Žemaičių Kalvarijos kalnus. Batakiuose pirmąjį vakarą – šermeninės giesmės ir Dovydo psalmės, o antrąjį vakarą – Žemaičių Kalvarijos kalnai. Klaipėdoje viena grupė liudija, jei du vakarai, gieda šermenines ir ne šermenines giesmes (pvz.: J. S. Bach – C. F. Gounod „Ave Maria“, F. List „Ave Maria“, W. A. Mozart „Ave verum“ ir panašiai). Jei giedama tik vieną vakarą, tada giedamos šermeninės giesmės, „Karunka“, Žemaičių Kalvarijos kalnai, vardai, šermeninės giesmės. Kita klaipėdiškių grupė nurodo giedant „Išėjo siela į Tėvynę“, „Karunka“, Žemaičių Kalvarijos kalnai, vardai, savos, neliturginės giesmės: „Sutema“, „Užliūliavo“. Trečioji klaipėdiškių grupė liudija giedant šermenines giesmes, „Karunka“, Žemaičių Kalvarijos kalnus, vardus, būna, kad pirmąjį vakarą gieda tik giesmes. Šilutėje giedama „O Angele, man skirtas“, „Karunka“, Žemaičių Kalvarijos kalnai, šermeninės giesmės. Tauragė – pirmąjį vakarą – Žemaičių Kalvarijos kalnai, o antrąjį – Dovydo psalmės, nors dažniau gieda Kalnus.

Tradiciškai šermenys baigiami sugiedojus „Viešpaties Angelą“ ir triskart „Amžinąjį atilsį“. Iš anketinių duomenų paaiškėja, jog šiandien šermenys baigiasi šiomis giesmėmis: Skuode, Lenkimuose, Laukžemėje, Skaudvilėje, Batakiuose, Telšiuose, Nevarėnuose, Klaipėdos dviejose grupėse, Šilutėje, Priekulėje – baigiama „Viešpaties Angelu“; Palangoje giedama „Marija Magdalena“, „Viešpaties Angelas“, „O Angele, man skirtas“; Tauragėje – „Sveika, Karaliene“; Viešvėnuose – šermeninėmis giesmėmis; vienoje Klaipėdos grupėje baigiama „Viešpaties Angelu“ ir „Marija, Marija“.

„Sveika, Aušrine žvaigždele“ – giesmė, kuria tradiciškai pradedami giedojimai laidotuvių dienos rytą – šio papročio nebepaliudijo nė vienas respondentas. Laidotuvių dieną, prieš išnešant karstą, buvo tradicija dar susirinkus pasimelsti, pagiedoti šermeninių giesmių, dažnai buvo giedama „Marija Magdalena“. Apklausų rezultatai liudija, jog laidotuvių dieną šermenines giesmes ir „Marija Magdalena“ gieda Skuode, Lenkimuose, Ylakiuose, Tauragėje, Batakiuose, Telšiuose, Viešvėnuose, Nevarėnuose, Priekulėje. Palangoje ir Skaudvilėje giedamos tik šermeninės giesmės. Darbėnuose – šermeninės giesmės ir „Marija Magdalena“ arba „Sveika, Marija, Motin mieliausia“. Šilutėje giedamos šermeninės giesmės, „Marija Magdalena“, kartais kalbamas M. Marijos rožančius. Klaipėdos giedorių grupės pateikė skirtingus variantus: I grupė – „Marija Magdalena“, šermeninės giesmės, „Dieve, arčiau Tavęs“, „Sudiev sudiev“; II grupė – „O siela nemari“, „Jėzau, alpdamas daržely“, „Linksmlybe mano“, „Dangaus Tėvyne“, „Marija Magdalena“; III grupė – „Marija Magdalena“, vardas, šermeninės giesmės, bažnytinio repertuaro giesmės („Leisk priartėti“, „Viešpatie Jėzau“ ir kt.).

Tradiciškai žmogus būdavo laidojamas trečiąją dieną po mirties. Šiandien šermenų ir laidotuvių laikas 2–3 paras trunka tik Skuode, Lenkimuose, Ylakiuose, Tauragėje, Telšiuose, Šilutėje. Likusiose parapijose, Palangoje, Darbėnuose, Laukžemėje, Skaudvilėje, Batakiuose, Viešvėnuose, Nevarėnuose, Klaipėdoje ir Priekulėje šermenų ir laidotuvių apeigos sutrumpėjo iki 1–2 dienų.

Tradicija nemini, jokių papildomų giedojimų išnešant karstą, bet informatoriai liudija susiformavus tradiciją: Skuode, Lenkimuose, Ylakiuose, Palangoje, Darbėnuose, Laukžemėje, Telšiuose, Viešvėnuose, Nevarėnuose, Šilutėje, Priekulėje, vienoje Klaipėdos grupėje giedama „Sveika, Karaliene“, o Tauragėje, Skaudvilėje ir Batakiuose „Marija, Tau tebus garbė“.

Laidotuvių dieną, karstą lydint į bažnyčią, tradiciškai yra giedama 129 psalmė „Iš širdies gelmių“. Apklausos duomenyse užfiksuoti keletas skirtumų: Lenkimuose, Darbėnuose, Tauragėje, Skaudvilėje, Batakiuose, Nevarėnuose giedama „Visų šventųjų“ litanija, Skuode kartais giedama „Rūščių dieną“, o Šilutėje ir Priekulėje (kartais) „Dievas mūsų prieglauda“, Lenkimuose kartais giedama „Marijos Vardas“. Procesijoje į kapus Skaudvilėje giedama „Dievas mūsų prieglauda“.

Užkasant duobę tradiciškai giedama „Viešpaties Angelas“ ir „Sveika, Karaliene“. Šis modelis šiandien užfiksuotas tik trijose apklaustų giesmininkų grupėse, o likusiose atsiranda naujos tradicijos: net devyniose parapijose užkasant duobę šiandien giedama „Viešpaties Angelas“ ir „Marija, Marija“ (Ylakiai, Palanga, Tauragė, Telšiai, Viešvėnai, Nevarėnai, Klaipėdos dvi grupės,

Priekulė). Batakiuose be „Viešpaties Angelo“ ir „Marija, Marija“ dar giedama giesmė „Verki prie karsto, o siela“; Skuode giedama „Viešpaties Angelas“ ir giesmė „Jėzau mielas, pasigailėk“; Lenkimuose „Viešpaties Angelas“, „Marija, Marija“ ir „Jėzau mielas, pasigailėk“; Laukžemėje „Viešpaties Angelas“, „Sveika, Karaliene“ ir „Marija, Marija“, o Skaudvilėje ir Šilutėje – tik „Viešpaties Angelas“.

Prieš gedulingus pietus tradiciškai dar pasimeldžiama giedant „Viešpaties Angelą“, „Sveika, Karaliene“, šermenines giesmes. Maldos, giesmės visoje vyskupijos teritorijoje yra, bet įvairuoja repertuaras. Štai Skuode ir Laukžemėje šalia tradicinių poterių ir vardo, giedama giesmė „O Dieve Tėve“, Lenkimuose ir Batakiuose „Stovi Motina“ ir „O Dieve Tėve“, Viešvėnai ir Nevarėnai – „Viešpaties Angelą“, Darbėnai – „O Dieve Tėve“ ir „Viešpaties Angelas“, Šilutė – „Stovi Motina“ ir „Garbė garbė Marijai“, Priekulė – „Sielai vis neaišku būna“ arba „Stovi Motina“, Klaipėdoje dvi grupės gieda „Bėga mūsų dienos“, dar pridėdamos „O Dieve Tėve“ ar tik „Dieve, arčiau Tavęs“, Skaudvilėje – tik „Viešpaties Angelas“, bet baigiant buvo giedama „Grabė Dievui Tėvui“, o Tauragėje baigiant gedulinius pietus giedama „Motin, guosk mus“.

Giesmininkai į šermenis tradiciškai rinkdavosi nekviesti. Tai liudija ir dažnas respondentas, bet šiandien turime kitą situaciją. Į šermenis giedoti ateina tik kviesti giesmininkai visoje vyskupijos teritorijoje, tiesa, kai kur yra kviečiami tik vyrų ir moterų vadovai (Tauragė, Telšiai, Viešvėnai, Nevarėnai, Šilutė, Priekulė).

Tradicijoje įvairiai buvo vadinamas giesmių vadovas: „pirmininku, pravadnyku, primatoriumi“. Pažvelkime, ar šiandien dar taikomi šie pavadinimai giedojimo vadovams. Daugelyje parapijų dar buvo galima sutikti panašių ar kitų pavadinimų, tik Palangos ir Skaudvilės parapijose giesmių vadovas yra vadinamas paprastai „giedoriumi“.

Pagrindiniu giesmių šaltiniu visose apklaustose parapijose įvardytas „Liturginis maldynas“, bet šalia to pamini ir savus giesmynus, neiaškos autorystės. Savi giesmynėliai minimi Telšiuose, Viešvėnuose, Nevarėnuose, Tauragėje, Skaudvilėje, Batakiuose, Palangoje (viena giesmininkė net pati kuria giesmes – S. S.), Darbėnai, Priekulė, Klaipėdos dvi grupės mini.

Tradiciškai šermenų apeigose dalyvauja ir muzikantai – seniau tai buvo dūdos. Tai patvirtina visi išskyrus Šilutės giesmininkus, kurie teigia, jog seniau čia iš viso negrojo. Šiandien šalia tradicinių šermenų palydovų – dūdų atsiranda ir kiti muzikos instrumentai. Grojimą dūdomis

šiandien mini – Skuode, Lenkimuose, Telšiuose, Viešvėnuose, Nevarėnuose, Tauragėje, Darbėnuose, Laukžemėje, Priekulėje, dviejose Klaipėdos grupėse, Šilutėje tik palydėjimui į kapus. Kanklėmis grojama: Ylakiuose, Telšiuose, Viešvėnuose, Nevarėnuose, Tauragėje, Skaudvilėje, Palangoje, Darbėnuose, Laukžemėje, Šilutėje, Priekulėje, visose Klaipėdos grupėse. Vargonėliais grojama – Skuode, Lenkimuose, Telšiuose, Viešvėnuose, Nevarėnuose, Tauragėje, Skaudvilėje, Batakiuose, Palangoje, Darbėnuose, Šilutėje, visose Klaipėdos grupėse. Smuiku pritariama – Tauragėje, Palangoje, Darbėnuose, dviejose Klaipėdos grupėse. Fleita grojama tik Klaipėdos grupėse.

IV. ŠERMENŲ MUZIKOS KAITOS PRIEŽASTYS TELŠIŲ VYSKUPIJOJE

1. Istoriografinės ir kultūrinės priežastys

Visose pasaulio kultūrinėse tradicijose miręs žmogus buvo laikomas pagarboje ir stengiamasi deramai palaidoti. Palaidojimas buvo sąlygojamas mirties ir pomirtinio gyvenimo sampratos, pagal tą sampratą ir buvo išryškinamos vienokios ar kitokios laidojimo apeigos (ritualai), formavosi papročiai ir tradicija. Šermenyse persipina tradicinės elgesio su mirusiais nuostatos, ateinančios iš šeimos ir religinės bendruomenės, svarbus vaidmuo tenka asmeninei patirčiai įgytai dalyvaujant laidotuvėse ar su artimųjų mirtimi išgyventa asmeninė patirtis. Šiame tyrime siekiame parodyti konkrečios vietos įvykius – vietinės kultūros realijas tam tikru laiku, prisodrintu istorijos vyksmo sukeltų aplinkybių. Kiekvienos kartos sąmonėje skirtingais istorijos tarpsniais klostėsi žmogaus gyvenimo baigties, pasaulio pabaigos ir amžinojo gyvenimo esmės supratimas. Tai bendro, palietusio visus pasaulio visuomenės sluoksnius, dalis proceso, kurio pagrindinės idėjos pirmiausia atsiskleisdavo religijos filosofijoje. Didelės įtakos laidotuvių muzikinės kultūros kaitai turėjo ir geopolitiniai reiškiniai. Rusijos carų politika Lietuvoje turėjo didelės įtakos tautiniam charakteriui, religinio identiteto išlikimui, nes „caro pareigūnai, varžydami Bažnyčią, tuo pačiu slopino ir lietuviškąją religijos išraišką ir tautybę“¹¹⁹. Tuo laikotarpiu svarbų tautinio, liaudies pamaldumo gaivintojo ir palaikytojo vaidmenį atliko vyskupas Motiejus Valančius, leisdamas maldynus-giesmynus, skatindamas blaivybę. Ypatingai skaudus smūgis tautiniam-religiniam charakteriui buvo sovietinė visuomenės sekuliarizacija, ateizacija. Kokią didelę įtaką turėjo tikėjimas žmonių gyvenimui ir neprilausomos Lietuvos egzistavimui, liudija sovietinės valdžios mestos didžiulės pajėgos apvaldyti Bažnyčią. „Prieš oficialiai pranešdama Vatikanui apie santykių nutraukimą, komunistinė Lietuvos valdžia užvertė kraštą dekretais, skirtais ne tik Bažnyčios ir valstybės ryšiams nukirsti, bet taip pat ir apskritai apriboti religijos teises. Šių priemonių sąrašas rodo, kaip giliai katalikų tikėjimas ir iš viso religija buvo persunkęs viešąjį Lietuvos gyvenimą“¹²⁰.

¹¹⁹V. Vardys. *Lietuvos Katalikų Bažnyčia ir tautybė XIX amžiuje*, Krikščionybė Lietuvoje. Čikaga, 1997, p. 229.

¹²⁰V. Vardys. *Katalikai ir komisarai: pirmoji pažintis*, Krikščionybė Lietuvoje, Čikaga, 1997, p. 370.

Kokią įtaką darė visuomenei politiniai pasikeitimai XX a., charakterizavo Jozefas Ratzingeris (Šiandien popiežius Benediktas XVI – S. S.): „Šita žūties samprata, kurią tragiškai patvirtino Pirmasis pasaulinis karas, pamažu sunaikino iki tol vyravusiąją teologiją, optimistinę kultūrinę krikščionybę. Teologija pasuko egzistencializmo, ryžto ir apsisprendimo filosofijos link, kuri sykiu parodė esanti filosofinė išraiška to, ką Kristaus misijoje simbolizuoja galutiniai dalykai. Be to, teologiją palietė ir antra, stipresnė srovė, kuriai būdingas didesnis realizmas, – tai marksizmas“¹²¹. Nuo 7-ojo XX a. dešimtmečio postmodernistinėje Lietuvos kultūroje įsivyravo įvairių minčių apie pomirtinį gyvenimą ir atsirado naujų etinių normų gyvųjų elgesio su mirusiais. Saulius Kasmauskas teigia, kad maravimo ir laidotuvių apeigos pažymi moralinį brandos lygį, nes tradiciniai papročiai įprasmina žmogaus mirtį ir palaidojimą¹²². Naujas idėjas buvo stengiamasi perduoti jaunam žmogui, tuo pat užkertant kelią perimti tradicines apeigas bei krikščionišką požiūrį į mirtį. Materialistinės pasaulėžiūros įtakos neišvengė ir vyresnieji – tradicinių religinių apeigų šalininkai.

Vis labiau visuomenei skirstantis į tikinčius ir netikinančius, kito ir gyvenimo virsmų apeigos – krikštynų, vestuvių, šermenų papročiai. Krikščioniškos apeigos trumpėjo ir tapo privataus pobūdžio, o jų vieton stojo ateistinės ideologijos pasiūlytos civilinės apeigos. Mirusiojo artimųjų pereiga – palaidoti velionį pagal jo įsitikinimus, bet civilinė valdžia dėjo pastangas, kad tradicinės – krikščioniškos apeigos nebūtų viešos ar jų išvis nebūtų. Taip laidotuvės suskildavo tarsi į dvi dalis – viena buvo privati ir slapta, įkvėpta religinių jausmų, kita išorinė civilinė ceremonija. Ir, kaip pastebi etnologė I. R. Merkienė, „vieni vietiniai papročiai praktikuoti tik šeimoje, kiti išliko kaip esminė naujai sukurto iškilmingo ceremonialo dalis. Taip visuomenėje buvo suformuota regimybė, kad kaimo ir miestelių inteligentija yra visiškai atšlijusi nuo tikėjimo“¹²³. Tokioje situacijoje tikintis žmogus atsidurdavo dviprasmiškoje situacijoje: religinės ir vietinės tradicijos reikalavo krikščioniškų veiksmų, kurie buvo viešai smerkiami, todėl jie tapdavo privačiai atliktais veiksmais.

XX a. antrojoje pusėje sėkmingai kuriantis kolūkiams, į juos būrėsi žmonės iš įvairių vietovių, sparčiai nyko bendruomenę jungę saitai – bendras darbas ir pagalba, suartinanti kelių kartų žmones. Taip mažėjo ir pagarbos, atjautos jausmai mažai žinomiems žmonėms. Iki pat XX a. vidurio kaime buvo tradicijos prie mirštančiojo melstis. Prie mirštančiųjų rinkdavosi giminės, kaimynai, vedavo ir

¹²¹J. Ratzinger, *Eschatologija. Mirtis ir amžinasis gyvenimas*, Kaišiadorys, 1996, p. 12.

¹²²S. Kasmauskas, *Laidojimo apeigų praktika, moralinė jų dimensija bei įtaka visuomenės ir kariškos bendruomenės žmogui* // Soter. Nr. 8 (36). Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla, 2002. p. 117.

¹²³I. R. Merkienė, *Mirties etika Lietuvos kaimo kultūroje*, *Lituanica*, 2005, T. 63. Nr. 3. p. 34.

vaikus, kad ir jie pažintų mirtį¹²⁴. Bendruomenėms svetimėjant, nyko tradicijos rinktis maldai prie mirštančio, mažėjo pagarba mirusiems: jauniems žmonėms seno žmogaus mirtis nekėlė jokių liūdnu minčių, visos krikščioniškos tradicijos šermenyse (kaip ir pačios laidotuvės) atrodė nepatraukliai.

Asmeninės etinės pažiūros ir religiniai įsitikinimai ne visuomet atitiko vietinės bendruomenės modelį, jau nekalbant apie atskirus visuomenės sluoksnius. Tačiau kaimiškoje bendruomenėje šios tradicijos, kad ir menkai tikint išliko.

Pareiga pasirūpinti miruosiuoju pagal krikščioniškus ir vietinius papročius buvo įvelkamos į besikeičiančias tradicijas. Tradicija reikalavo, kad šeimos nariai, kad ir kokie būtų jų asmeniniai įsitikinimai, privalo atsižvelgti į mirusiojo tikėjimą. XX a. susilpnino bendruomeninius ryšius, o tai lėmė ir naują santykį gyvųjų ir mirusiųjų – perkeldami visus rūpesčius ant šeimos pečių.

Šiandien žvelgdami į šermenų papročius Telšių vyskupijoje matome pasikeitimus, sąlygotus aukščiau įvardintų istorinių ir kultūrinių priežasčių.

2. Teologinis įvertinimas

Vatikano II Susirinkimas apie krikščionišką mirtį kalba: „Laidotuvių apeigos aiškiau teišreiškia krikščionio mirties velykinį pobūdį“¹²⁵. Krikščioniškos laidotuvės mirusiajam nesuteikia nei sakramento, nei sakramentalijos, nes jau jo nesiekia sakramentinė malonės tvarka, bet vis dėlto jos yra Bažnyčios liturginės apeigos. Savo patarnavimu Bažnyčia nori pabrėžti veiksmingą vienybę su mirusiuoju, ir įtraukti į tą vienybę susirinkusią bendruomenę, skelbdama jai amžinąjį gyvenimą¹²⁶.

Žvelgdami į atlikto tyrimo rezultatus galime konstatuoti faktą, jog Telšių vyskupijoje yra gyvos krikščioniškos šermenų ir laidotuvių tradicijos. Tuo pačiu pripažinti ir tai, jog kintančios šermenų tradicijos, atsirandančios naujos giesmės ne visada išreiškia krikščionišką mirties sampratą.

Po II Vatikano Susirinkimo, Šventoji Dievo garbinimo kongregacija 1969 metų rugpjūčio 15 dieną išleido dekretą, skelbiantį naujų laidojimo apeigų įsigaliojimą. Dokumente rašoma:

¹²⁴R. Račiūnaitė, *Krikščioniškos vertybės lietuvių šeimos papročiuose*, Soter, 2004, Nr. 13 (41), p. 218.

¹²⁵Vatikano II Susirinkimo Nutarimai, Vilnius: Aidai, 2001. p. 112.

¹²⁶Plg. *Katalikų Bažnyčios katekizmas*, Kaunas. 1996. p. 357.

„Laidotuvių apeigomis Šventoji Motina Bažnyčia ne tik paveda mirusiuosius Dievui, bet ir stiprina savo vaikų viltį, skelbdama tikėjimą būsimuoju pakrikštytųjų prisikėlimu su prisikėlusiu Kristumi. Todėl Šventasis Visuotinis Vatikano II Susirinkimas konstitucijoje apie Šventąją Liturgiją laidotuvių apeigas nurodė taip pertvarkyti, kad jos aiškiau atskleistų velykinį krikščionių mirties pobūdį“¹²⁷. Šis Bažnyčios dokumentas aiškiai kalba apie krikščionišką mirties sampratą, nurodydamas, kad laidotuvių apeigos liudytų prisikėlimo viltį. 2004 metais pasirodė naujas, pagal tipišką lotyniškąjį „Ordo Exsequiarum“ leidimą parengtas „Laidotuvių apeigų“ lietuviškas tekstas. Šio apeigyno įvade kalbama: „Mirusių savo brolių ir seserų laidotuvių apeigomis krikščionis tesiekia stiprinti amžinojo gyvenimo viltį, tačiau atsižvelgiant ir į savo laiko bei savo krašto žmonių požiūrį į mirusiuosius. Todėl visa, kas yra vertinga šeimų tradicijose, krašto papročiuose ir civilinėse ceremonijose, tebūna pritaikyta, o kas priešinga Evangelijos minčiai, tebūna taip pertvarkyta, kad krikščionių laidotuvėmis būtų išreiškiamas velykinis tikėjimas ir atskleidžiama tikroji Evangelijos dvasia“¹²⁸. Žvelgiant toliau į apeigyno pateiktas laidotuvių apeigas, vis labiau ryškėja Bažnyčios kvietimas per Eucharistijos šventimą¹²⁹, Dievo Žodžio skaitymą¹³⁰, paskutinio užtarimo ir atsisveikinimo apeigas¹³¹ išgyventi tikėjimą amžinuoju gyvenimu. Iš pateikto teksto matyti, jog Bažnyčia brangina šeimos, krašto tradicijas, bet tuo pačiu budi, kad jos neprieštarautų tikėjimo minčiai, ir primena, jog šermenys, laidotuvės turi būti tikėjimo išraiška.

Pažvelkime į atlikto tyrimo rezultatus, kiek jie atitinka Bažnyčios nuostatomis. Tas pats apeigynas „Laidotuvių apeigos“ primena, jog „svarbesni šermenų momentai pagal įvairių kraštų papročius, gali būti šie: budėjimas mirusiojo namuose, mirusiojo išnešimas iš namų ir palydėjimas į kapines“¹³². Remdamiesi atlikto tyrimo duomenimis galime teigti, jog visi trys šermenų momentai sutinkami apklaustose Telšių vyskupijos parapijose. Aprašytos giedojimo tradicijos budėjimo vakarais (Žemaičių Kalvarijos kalnai, šermeninės giesmės, vardas, patronų giesmės ir t. t. – S. S.) yra tikėjimo išraiška, gražiai pristatanti velykinę mirties baigtį. Taip pat gyvas gražus paprotys – laidotuvių dienos rytą giedoti giesmę „Marija Magdalena“, kuri kalba apie Velykų rytą rastą tuščią

¹²⁷ *Laidotuvių apeigos*: pagal *Ordo Exsequiarum* 1969 metų pavyzdinį leidinį, Vilnius, 2004.

¹²⁸ Ten pat. p. 7.

¹²⁹ Ten pat. p. 8.

¹³⁰ Ten pat. p. 10.

¹³¹ Ten pat. p. 10.

¹³² Ten pat. p. 8.

kapą ir prisikėlusį Kristų. Ši giesmė nuo seno Žemaitijoje giedama šv. Velykų rytą, prieš šv. Mišias, o šiandien Telšių vyskupo aplinkraščiu¹³³ įtraukta į šv. Velykų ryto liturgiją.

Tyrimas parodė, jog Marijos kultas gyvas visoje Vyskupijos teritorijoje, bet ypatingą dėmesį galima atkreipti į parapijas, kurios ribojasi su kraštais, kur gyvos protestantiškos ir stačiatikių tradicijos, matomi kai kurie skirtumai. Paminėti reiktų Skuodą, Ylakius, Tauragę, Skaudvilę, Batakus. Skuodo ir Ylakių parapijos ribojasi su Latvijos respublika, kur vyrauja protestantiškoji tradicija, turbūt įtakoje religinės tradicijos, kur nėra Marijos kulto, ir šiose parapijose yra išlikusios tik tradicinės šermenų giesmės, naujų giesmių-maldų Marijos garbei, kurios papildytų šermenų apeigas, nėra.

Įdomi situacija Pietiniame regione. Tauragės, Skaudvilės, Bakių parapijos yra kaiminystėje protestantiškos tradicijos ir Kaliningrado srities, kur vyrauja stačiatikių tradicijos, bet giesmių, šiandien papildančių šermenų apaigas ir skirtų M. Marijos garbei, randame daugiau. Tai galėjo įtakoti keletas veiksnių. Katalikai, siekdami pabrėžti savo išskirtinumą prieš liuteroniškos tradicijos tikinčiuosius, įtraukė į šermenis papildomų giemių M. Marijai. Giesmės, papildančios šermenų apeigas, nėra šermeninės. Giesmės paimtos iš giedamojo M. Marijos rožančiaus (I dalies baigiamoji giesmė „Marija, Tau tebus garbė“), taip pat iš giesmių, skirtų Švč. M. Marijai („Motin, guosk mus“ ir „Marija, Marija“).

Taip pat galima išvelgti ir vietinės tradicijos nykimą – samdomas giedorius gieda tai, kas jam labiau patinka, kas lengviau ar geriau žinoma kitiems giedoriams. Būtent todėl beveik visoje Vyskupijos teritorijoje sutinkame šermenyse giedant autorinę giesmę „Marija, Marija“ (M. Č. Sasnausko ir Maironio), kuri tapo ypač populiari kovos už nepriklausomybę metais ir dažnai giedama didesniuose žmonių susibūrimo vietose (mitinguose, iškilminguose minėjimuose ir t.t.), taip įsitvirtino ir šermenų apeigose. Taip pat Klaipėdos informatorių liudijimu, šalia tradicinių šermenų giedojimų atsiranda populiarius klasikos kūriniai (pvz.: J. S. Bach – C. F. Gounod „Ave Maria“, F. List „Ave Maria“, W. A. Mozart „Ave verum“ ir panašiai – S. S.) bei bažnytinis chorinis repertuaras. Klaipėdoje užfiksuotas didžiausias muzikinių instrumentų skaičius – dūdos, smuikas, fleita, kanklės, elektriniai vargonėliai. Krašto tradicijų silpnėjimas mieste gali būti įtakotas keletos priežasčių: šeimos tradicijų stoka – tėvai nebeperduoda savų žinių vaikams, urbanizacija, šiandienis miestelėnas dažnai jau ir nebežino tradicinių apeigų (todėl lengvai jų atsisako) ir nori komforto, be

¹³³J. Boruta, SJ, *Aplinkraštis dėl Velykų tridienio pamaldų tvarkos*, Telšiai, 2003 01 16. Nr. 117.

didelio vargo, greitai ir gražiai pagerbti velionį (Žemaičių Kalvarijos kalnai su šermeninėmis giesmėmis trunka apie 3 val. – S. S.).

Tradicinės šermenų apeigos yra katalikų liaudies pamaldumo praktikų dalis. Vatikano Dievo ir sakramentų kongregacijos dokumentas kalba: „Pastangas išlaikyti tradicinių giesmių paveldą reikia derinti su bibliniu ir bažnytiniu supratimu“¹³⁴. „Liaudiškojo pamaldumo ir liturgijos vadovas“ įspėja, jog liaudies kūryba negali prieštarauti Šventojo Rašto ir Bažnyčios minčiai. Lietuvos Vyskupų Konferencija „Laidotuvių apeigose“ nustatė papildomas liturgines ir pastoracines gaires: „Šarvojant ir budint prie mirusiojo vengtina visko, kas nesiderina su krikščionių tikėjimu. Maldų ir giesmių tekstai privalo būti imami iš Bažnyčios aprobuotų leidinių“¹³⁵. Tyrimo metu paaiškėjo, jog šiandien Vyskupijos teritorijoje šalia „Liturginio maldyno“ dažnai naudojami neaiškių autorių sudaryti maldynai, kuriuose šalia tradicinių giesmių randame ir neaiškos autorystės kūrybos, kuri naudojama šermenų apeigose. Jei Bažnyčios mintis yra skatinti viltį ir guosti skausme, tai šių kūrinių tikslas pravirkdyti. Pažvelkime vien į tų giesmių pavadinimus: „Neverki, vaikeli“, „Užsimerkė mielos tavo akys“, „Užmigai, mamyte (tėveli)“, „Dar galėjai tu gyventi“, „Užgeso jau širdis tavoji“, „Mamyte miela (Tėveli mielas)“, „Nebematysiu aš mamytės“, „Kas galėtų suprast“, „Nutilo tavo žingsniai“, „Išgirsk, o Dieve, mano maldą“, „Gyvenimo mano žibintas“ (žr. priedą nr. 17). Žvelgdami į šių giesmių turinį matome žaidimą jausmais, sentimentų ir gaudulio iššaukimą vietoj ramybės, susitaikymo ir vilties.

Palangos parapijos informatoriai liudija, jog viena jų kompanijos giesmininkė, Judita-Petronėlė Drungilienė, kuria šermenines giesmes (pvz.: „Nebus jau anaip“, „Trisdešimt dienų vieni“. žr. priedą nr. 17). Anot pačios giesmininkės, ji kuria žodžius konkrečiam atvejui (pvz.: laidotuvėms, trisdešimtinėms, mirties metinėms ir kt.), o melodiją pritaiko.

Žvelgiant į šią religinę liaudies poeziją peršasi keletas išvadų. Krikščioniškoje šermenų tradicijoje giesmininkai buvo labai svarbūs. Jie vadovavo giesmėms, vedė maldas, budėjo, kad nebūtų iškraipomos tradicijos. Šiandien, kai giesmininkai yra samdomi (gauna sutartą atlygį už giedojimą – S. S.), jie praranda dalį savo funkcijų. Taikydami prie laiko sąlygų, nebesaugo tradicijų, jų negina, lengvai įveda naujas tradicijas, atsisako tradicinių šermeninių giesmių, kurios liudija tikėjimą ir viltį, naudoja savo ar kitų parašytas menkavertes dainas-giesmes, tuo

¹³⁴ *Bažnyčios žinios*, 2003, Nr. 11, p. 18.

¹³⁵ *Laidotuvių apeigos*: pagal *Ordo Exsequiarum* 1969 metų pavyzdinį leidinį, Vilnius, 2004, p. 15.

nuskurdindami ir šermenų apeigų kilnumą, tuo pačiu formuoja ir blogą „skonį“ laidotuvių dalyvių, kurie klausosi tų giesmių kaip privalomų, nes giesmininkas juk žino ką daro. Žvelgiant tikėjimo akimis tai yra didelis praradimas ir griovimas tradicijos, kuri išsaugota šimtmečiais, pačių šiandien griauinama, nebranginama, nors ir yra žodinis bei melodinis tautos paveldas bei Bažnyčios turtas. Ieškant priežasčių, kodėl taip lengvai randa vietą šermenų kultūroje banali liaudies kūryba, dera pastebėti, jog Lietuvos Katalikų Bažnyčia per mažai dėmesio skiria šermenų tradicijoms ir visai laidotuvių kultūrai. Vienintelis dokumentas, kalbantis apie laidotuves, išleistas 1996 vasario 22 dieną Lietuvos Vyskupų Konferencijos instrukcija „Laidojimo apeigos“¹³⁶. Šios instrukcijos 3 numeris kalba: „Krikščionys savo mirusiųjų laidojimo apeigomis stengiasi ne tik išreikšti amžinojo gyvenimo viltį, bet ir kreipia dėmesį į savo laiko bei krašto laidotuvių papročius“¹³⁷. To paties dokumento 13 numeris kiek didesnę dėmesį kreipia į giedojimus šermenyse: „Kadangi pamaldose už mirusiųjų Bažnyčia gedėjimui ir vilčiai sužadinti veiksmingai meldžiasi psalmių žodžiais, ganytojai turėtų tikinčiuosius pamokyti, kad jie geriau ir giliau suprastų bent laidojimo apeigų psalmes. Derėtų mokyti ir kitokių, pastoracijos darbui dažnai reikalingų giesmių, kurios atspindėtų gyvą meilę Šventajam Raštui ir atitiktų liturgijos dvasią. Šiuo tikslu dvasininkai tepasitelkia pagalbon bažnytinius chorus, giedotojų ir jaunimo grupes. Parenkant giesmes, dera prisiminti, kad jų turinys ir melodija turi išreikšti tikėjimą ir prisikėlimo viltį“¹³⁸. Šis dokumentas (nors ir trumpai) užsimena apie giedojimus laidotuvėse, primindamas, kad jie turi liudyti Velykų prisikėlimo viltį. Dera pastebėti, jog ir parapijiniame gyvenime mažai skiriama dėmesio katechetiniam tikinčiųjų švietimui, pabrėžiant liaudiškųjų tradicijų vertę ir kokios turėtų būti krikščioniška mintimi persmelktos šermenys.

Evangelijoje pagal Joną rašoma: „Jėzus jai tarė: „Aš esu prisikėlimas ir gyvenimas. Kas tiki mane, nors ir numirtų bus gyvas“ (Jn 11, 25)¹³⁹. Šia mintimi persmelktos tradicinės krikščioniškos šermenų apeigos. Atlikę tyrimus Telšių vyskupijoje galime džiaugtis, kad krikščioniškos tradicijos gyvos. Reikia budėti, kad šis Bažnyčios turtas neišsigimtų, kad būtų perduodamas ateities kartoms per šeimą¹⁴⁰, per parapijinę bendruomenę, per stirpius bendruomeninius ryšius. Būtinai ir mokslinis-

¹³⁶ *Bažnyčios žinios*, 1996, Nr. 5.

¹³⁷ Ten pat.

¹³⁸ Ten pat.

¹³⁹ *Biblija arba Šventasis Raštas*. Vilnius: Lietuvos biblijos draugija, 2001, p. 133.

¹⁴⁰ Juk šeimoje asmuo ne tik gimsta, bet ir auklėjamas įsijungia į žmonių bendruomenę, o per krikštą ir religinį auklėjimą įeina į Dievo šeimą – Bažnyčią. (Jonas Paulius II, *Familiaris consortio*. 1981 11 22.)

http://www.lcn.lt/b_dokumentai/ap_paragimimai/familiaris_consortio.html.

teologinis žvilgsnis į liaudiškojo pamaldumo praktikas organizuojant konferencijas, seminarus šiomis temomis.

IŠVADOS

Atliktas tyrimas leidžia teikti šias išvadas:

1. Žemaičių Kalvarijos Kalnų ir šermeninės giesmės susiformavo iš gavėnios metu giedamų giesmių, kurias tarp žmonių populiario Žemaičių Kalvarijos domininkoniškoji rožančiaus, Žemaičių vyskupijoje veikusi šv. Juozapo Arimatiečio ir šv. Nikodemo brolijos, šv. Pranciškaus tretininkai, o ypač keliaujantys elgetos muzikantai, špitolininkai ir „maldanumių“ gyventojai. Jie buvo pirmieji giesmių liaudies melodijomis giedojimo ir grojimo liaudies instrumentais mokytojai.

2. Muzikos instrumentai į šermenų apeigas atėjo įtakojant išoriniams veiksniams. Liaudies instrumentai, žinomi dar ikikrikščioniškoje tradicijoje, integravosi į katalikiškąją liaudies apeigų kultūrą. Akademiniai muzikiniai instrumentai pradėti naudoti tuo pat metu, kai Lietuvos bajorija, didikai ir dvasininkija Lenkijos diduomenės pavyzdžiu pradėjo steigti samdomas kapelas.

3. Bažnyčia atmeta religinių formų sinkretizmą, bet, nešdama Evangeliją, iškelia tautos vertybes, talentus, papročius, turtus tam, kad kalbėtų vietos kalba turimomis kultūrinėmis priemonėmis. Katalikų Bažnyčia Lietuvoje gražiai prisitaikė prie vietos sąlygų įskiepydama katalikišką dogmatiškumą šermenų apeigose.

4. Visoje Telšių vyskupijos teritorijoje išliko visos tradicinės šermenų apeigų dalys: šarvojimas, budynės, laidotuvės, gedulingi pietūs.

5. Tradicinės šermenų dalys yra identiškos, bet turi vietinės kultūros bruožų: skirtingos maldos šermenyse, įvairus giesmių repertuaras ir kt.

6. Telšių vyskupijoje (išskyrus Klaipėdos kraštą) pagrindinis šermenų maldynas ir giesmynas – Žemaičių Kalvarijos kalnai.

7. Šermeninių giesmių ir maldų kaitą įtakojo svarbios istoriografinės bei kultūrinės priežastys: carinės priespaudos pastangos išnaikinti tautinį-religinį jausmą; ypač didelę įtaką turėjo sovietinės okupacijos sekuliarizacija bei ateizacija (įvestos civilinės vardo suteikimo, santuokos,

laidotuvių apeigos); Katalikų Bažnyčios persekiojimas; susilpnėjimas bendruomeninių, šeimyninių ryšių; religinio-tautinio jausmo išstūmimas iš viešojo gyvenimo.

Pateiktos išvados pagrindžia išsikelta hipotezę, jog šermenų apeigos, maldos ir giesmės Telšių vyskupijoje pakito dėl istorinių ir kultūrinių įvykių.

ŠALTINIAI IR LITERATŪRA

1. 2006–2008 metų lauko ekspedicijų medžiaga iš apklausos anketų „Apeiginis giedojimas“ / *Asmeninis Sauliaus Stumbros archyvas*. 2008. Klaipėdos šv. Kazimiero parapija (Kretingos g. 40, Klaipėda).
2. R. Apanavičius, *Baltų etoinstrumentologija*, „Vydijos“ priedas, Kaunas. 1992.
3. V. Balčytytė-Dačinskienė, *Katalikų laidotuvių giesmių giedojimo tradicijos Lietuvoje* // LKMA Metraštis. T. 11. Vilnius, 1997.
4. *Biblija arba Šventasis Raštas*, Vilnius: Lietuvos biblijos draugija, 2001.
5. J. Boruta, SJ, *Aplinkraštis dėl Velykų tridienio pamaldų tvarkos*, Telšiai, 2003 01 16. Nr. 117.
6. *Code of Canon Law latin-english edition*, Washington: Canon Law Society of America, 1995.
7. S. Daukantas, *Būdas senovės Lietuvių, Kalnėnų ir Žemaičių*, / parengė B. Vanagienė. Vilnius. 1993.
8. *Į amžinatvę lydinti*. Giesmės ir maldos prie ligonių ir mirusiųjų / paruošė ir išleido Julius Sinius, Vilnius, 1936.
9. Jonas Paulius II, Apaštališkasis paraginimas *Familiaris consortio*, 1981. [žiūrėta 2008 m. balandžio 15 d.],
<http://www.lcn.lt/b_dokumentai/ap_paraginimai/familiaris_consortio.html>.
10. A. Kajackas, *Bažnyčia liturgijoje*, Kaunas: Lietuvos katechetikos centras, 1997.
11. S. Kasmauskas, *Laidojimo apeigų praktika, moralinė jų dimensija bei įtaka visuomenės ir kariškos bendruomenės žmogui* // Soter. Nr. 8 (36). Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla, 2002.
12. V. Kašinskas, *Laidojimo apeigos*, *Liaudies kultūra*, 1997, Nr. 5. Vilnius.
13. V. Kašinskas, *Meldžiu lankytoją sukalbėti tris „Amžiną atilsį“*, *Liaudies kultūra*, 1998, Nr. 5. Vilnius.
14. *Katalikų Bažnyčios katekizmas*, Kaunas. 1996.
15. *Katalikų žinynas 2008*, Vilnius: Katalikų pasaulis, 2007.

16. B. Kviklys, *Lietuvos bažnyčios. Telšių vyskupija*, t. 1, Chicago: Amerikos Lietuvių Bibliotekos leidykla, 1980.
17. *Laidotuvių apeigos*: pagal *Ordo Exsequiarum* 1969 metų pavyzdinį leidinį. Vilnius, 2004.
18. Liaudiškojo pamaldumo ir liturgijos vadovas. Dievo kulto ir sakramentų kongregacija, *Bažnyčios žinios*, 2003, Nr. 11. Vilnius.
19. Lietuvos Vyskupų konferencijos instrukcija. Laidojimo apeigos, *Bažnyčios žinios*, 1996, Nr. 5. Vilnius.
20. *Liturginis maldynas*, Vilnius: Katalikų pasaulis, 2007.
21. *Liturginis kalendorius 2006-2007 C*, Vilnius: Katalikų pasaulis, 2006.
22. J. Lebedys, *Senoji lietuvių literatūra*, Vilnius: Mokslas, 1977.
23. I. R. Merkienė. Mirties etika Lietuvos kaimo kultūroje, *Lituanica*, 2005, T. 63. Nr. 3.
24. A. Motuzas, Tautiniai instrumentai ir Kalnų giesmės Žemaičių Kalvarijoje, *Liaudies kultūra*, 1991, Nr. 6. Vilnius.
25. A. Motuzas, *Žemaičių Kalvarijos Kalnai ir Kryžiaus kelias*, Kretinga, 1993.
26. A. Motuzas, *Žemaičių Kalvarijos kalnų giesmių kilmė*, Tiltai, Klaipėda: Klaipėdos universitetas, 1997, Nr. 2.
27. A. Motuzas, *Žemaičių Kalvarijos Kryžiaus kelių (Kalnų) apvaikščiojimo ir šermenų apeigose giedamų Žemaičių Kalvarijos Kryžiaus kelių (Kalnų) giesmių kilmė: sąsajos ir skirtumai*, Tiltai, Klaipėda: Klaipėdos universitetas, 1998, Nr. 1 (3).
28. A. Motuzas, *Lietuvos kalvarių kryžiaus kelių istorija, apeiginiai papročiai ir muzika*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla, 2003.
29. A. Motuzas, *Žemaičių Kalvarijos Kalnai: istorija, apeigos ir muzika*. Religijos mokslo žurnalo „*SOTER*“ priedas Nr.3. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla, 2004.
30. A. Motuzas, *Žemaičių Kalvarijos kalnų giesmių kilmė*, Tiltai Nr. 2. Klaipėda: Klaipėdos universitetas, 1997.
31. A. Motuzas, *Žemaičių Kalvarijos Kryžiaus kelių (Kalnų) apvaikščiojimo ir šermenų apeigose giedamų Žemaičių Kalvarijos Kryžiaus kelių (Kalnų) giesmių kilmė: sąsajos ir skirtumai*, Tiltai Nr. 1 (3). Klaipėda: Klaipėdos universitetas, 1998.
32. A. Motuzas, *Žemaičių ir Zebrzydovskos (Lenkija) Kalvarių Kryžiaus kelių (Kalnų) muzika: sąsajos ir skirtumai*, Tiltai, Klaipėda: Klaipėdos universitetas, 1998, 2–3 (4–5).
33. A. Motuzas, *Lietuvos kalvarių Kryžiaus kelių apeiginiai papročiai: vietiniai savitumai ir kitų tautų lygiagretės*, Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 2001.

34. A. Motuzas, *Katalikų liaudies pamaldumo praktikos Lietuvoje*, Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla, 2005.
35. R. Račiūnaitė, *Krikščioniškos vertybės lietuvių šeimos papročiuose*, Soter, 2004, Nr. 13 (41).
36. J. Ratzinger, *Eschatologija. Mirtis ir amžinasis gyvenimas*, Kaišiadorys, 1996.
37. *Romos katalikų apeigynas Lietuvos vyskupijoms*. II dalis: procesijos, litanijos, laidotuvės, Vilnius-Kaunas, 1966.
38. S. M. Slavočinskis, *Giesmės tikėjimui katalickam priderančios. 1646*, fotografuotinis leidimas, paruošė Jurgis Lebedys, Vilnius: Valstybinės politinės ir mokslinės literatūros leidykla, 1958.
39. Ž. Stonytė, *Lietuviški katalikų giesmynai ir melodiniai-poetiniai giesmių tipai (XVI-XIX a.)*, Vilnius: Lietuvos muzikos akademija, 1994.
40. J. Totoraitis, *Lietuvos Jeruzalė*, Marijampolė, 1936.
41. J. Totoraitis, *Žemaičių Kalvarija*, Marijampolė: Marijonų spaustuvė Marijampolėje, 1936.
42. J. Vaišnora, *Marijos garbinimas Lietuvoje*, Roma, 1958.
43. G. Valančius, *Žemaičių Didysis*, Brooklyn. 1978. D.2.
44. V. Vardys. *Lietuvos Katalikų Bažnyčia ir tautybė XIX amžiuje*, Krikščionybė Lietuvoje. Čikaga, 1997.
45. V. Vardys. *Katalikai ir komisarai: pirmoji pažintis*, Krikščionybė Lietuvoje, Čikaga, 1997.
46. *Vatikano II Susirinkimo Nutarimai*, Vilnius: Aidai, 2001.
47. H. Vorgrimler, *Naujasis Teologijos žodynas*, Kaunas: katalikų interneto tarnyba, 2003.
48. L. Žižliauskaitė, *Mirties ir laidotuvių kultūra senojoje lietuvių pasaulėžiūroje*, [žiūrėta 2008 m. sausio 12 d.], <<http://ausis.gf.vu.lt/mg/nr/2002/04/04mir.html>>.
49. *Žemaičių vyskupija: adresai, telefonai, svarbiausi skaičiai, faktai, datos*, [žiūrėta 2008 m. sausio 12 d.], <<http://postilla.mch.mii.lt/Tevuzeme/zemvyskupija.htm#faktai>>.

PRIEDAI

1 priedas. Skuodo parapija

3 lentelė

Giedojimas ir žmogaus mirtis

Pasirengimas mirčiai. Ką giedodavo kunigo						
Eil. Nr.	Vardas/pavardė	Laukdami	Pasitikdami	Išpažinties, kunijos metu	Išlydėdami	Išlydėję ir likę su ligoniu
1.	Aloyzas Švenčionas	Renkasi ir gieda kaimynai.	„Garbinkime Švč. Sakramentą“.	Nieko.	Nieko.	Nieko.
2.	Aldona Švenčionienė-Baltinaitė	Kaimynai giedodavo.	Tas pats.	Nieko.	Nieko.	Nieko.
3.	Ignas Perkauskas	Kaimynai giedodavo.	Tas pats.	Nieko.	Nieko.	Nieko.
4.	Vanda Kairienė-Augustauskaitė	Kaimynai giedodavo.	Tas pats.	Nieko.	Nieko.	Nieko.
5.	Jūratė Šukienė-Jackutė	Kaimynai giedodavo.	Tas pats.	Nieko.	Nieko.	Nieko.

4 lentelė

Budynės.

Vardas/pavardė	Kiek dienų trunka budynės?	Kokios maldos kalbamos atėjus į budynes?	Kokia giesmė pradedamos budynės?	Ką gieda pirmą ir antrą vakarą?	Kokia giesmė baigiamos budynės?
Aloyzas Švenčionas	2	Poteriai.	„Amžinąjį atilsį“.	Šermenų giesmės, „Karunka“. Pertrauka, Ž. Kalvarijos kalnai, vardai, poteriai. Abu vakarus tas pats.	„Viešpaties Angelas“.
Aldona Švenčionienė-Baltinaitė	2	Poteriai.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Ignas Perkauskas	2–3	Poteriai.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Vanda Kairienė-	2	Poteriai.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.

Augustauskaitė					
Jūratė Šukienė-Jackutė	1–2	Poteriai.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.

5 lentelė

Laidotuvės

Ką gieda?					
Vardas/pavardė	Prieš ateinat kunigui?	Kai laidojama be kunigo?	Išnešant karstą?	Pakeliui į bažnyčią?	Pakeliui į kapus? Ir kapuose palaidojus.
Aloyzas Švenčionas	Šermenų giesmės įvairios, visad „Marija Magdalena“.	Pagal maldyną.	„Sveika, Karaliene“.	„Rūsčią dieną“, „Iš širdies gelmių“.	„Iš širdies gelmių“, „Viešpaties Angelas“, poteriai, „Jėzau mielas“.
Aldona Švenčionienė-Baltinaitė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Ignas Perkauskas	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Vanda Kairienė-Augustauskaitė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	„Iš širdies gelmių“.	Tas pats.
Jūratė Šukienė-Jackutė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.

Giesmininkai

Aldona Švenčionienė-Baltinaitė	Aloyzas Švenčionas	Vardas/pavardė
Tas pats.	Namiškiai ir kaimynai. Prieš mirštant muša į lentą ir kviečia susirinkti. Budynėse gieda giesmininkai.	Kas gieda žmogui mirštant ir budynėse?
3–4	3–4	Kiek žmonių gieda?
Taip.	Taip.	Ar susirinkusieji gieda kartu su giesmininkais?
Tas pats.	Kviesti. Namiškiai.	Kaip ateina giesmininkai? Jei kviečiami, kas kviečia?
8–10	10	Ar yra (buvo) kaime (parapijoje) nuolatiniai giesmininkai? Kiek bent apytikriai?
Tas pats.	Vadovas.	Kas vadovauja giedojimui?
Tas pats.	Pirmininku ir primatoriumi.	Kaip tą žmogų vadina (anksčiau ir dabar)?
Tas pats.	Gera klausa ir balsas, pamaldumas.	Kokios savybės būtinos vadovui?
Tik.	Tik.	Ar giesmes gali vesti tik vadovas?
Tas pats.	Kas moka.	Kas veda giesmes, jei nėra vadovo?
Tas pats.	Jei kviečia, kartu gieda ir šermenų giesmininkai.	Kas gieda bažnyčioje per laidotuvių apeigas?

Jūratė Šukienė-Jackutė	Vanda Kairienė-Augustauskaitė	Ignas Perkauskas
Artimiausi kaimynai susirenka. Budynėse kviešti giesmininkai.	Tas pats.	Mušama lenta, kviečia kaimynus, kurie ir gieda mirštant. Budynėse kviešti giedoriai.
4	4–6	4
Taip.	Taip.	Taip.
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
6	8	6–10
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Giedoriumi.	Tas pats.	Pirmininku.
Gera klausa ir balsas, pamaldumas, bendravimas su žmonėmis.	Gera klausa ir balsas, pamaldumas.	Gera klausa ir balsas, pamaldumas, mokėti daug giesmių.
Tik.	Tik.	Tik.
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.

Giedojimas ir šeima

Vardas/pavardė	Kada šeima giedodavo kartu?	Kuriuo paros metu?	Ką giedodavo?	Kas vedavo giesmes?	Iš ko giedodavo?	Ar dabar šeima kartu meldžiasi? Jei „taip“, kaip ir kada?
Aloyzas Švenčionas	Per gavėnią, per gegužines.	Vakare.	Gegužė – M. Marijos, birželį – Jėzaus Širdies litanijas.	Tėvas ir mama.	Iš maldynų.	Kalbėjo rožančių, kol buvo maži vaikai. Kartu meldžiasi gavėnioje – Kalnus gieda.
Aldona Švenčionienė-Baltinaitė	Per gavėnią, per gegužines.	Vakare.	M. Marijos ir Jėzaus Širdies litanijas.	Tėvai.	Iš maldaknygių.	Kalbėjo rožančių, kol buvo maži vaikai. Kartu meldžiasi gavėnioje – Kalnus gieda.
Ignas Perkauskas	Per gavėnią, per gegužines, sekmadieniais.	Vakare ir vidurdienį.	Kalnus, M. Marijos ir Jėzaus Širdies litanijas, įvairias giesmes.	Tėvai.	Iš maldynų.	Gavėnioje Kalnus gieda.
Vanda Kairienė-Augustauskaitė	Gavėnioje, sekmadieniais, gegužį.	Vakare ir vidurdienį.	Kalnus, įvairias giesmes, M. Marijos litaniją.	Tėvai.	Iš maldynų.	Kalnus gavėnioje gieda.
Jūratė Šukienė-Jackutė	Gavėnioje, gegužyje.	Vakare ir vidurdienį.	Kalnus, M. Marijos litaniją.	Tėvai.	Iš maldynų.	Retai.

2 priedas. Lenkimų parapija

8 lentelė

Giedojimas ir žmogaus mirtis

Pasirengimas mirčiai. Ką giedodavo kunigo					
Vardas/pavardė	Laukdami	Pasitikdami	Išpažinties, kunijos metu	Išlydėdami	Išlydėję ir likę su ligoniu
Petras Varapnickas	Renkasi kaimynai ir gieda „Visų šventųjų“ litaniją.	Klaupiasi ir gieda „Garbinkime Švč. Sakramentą“.	Kalbėdavo poterius.	Nieko.	Nieko.
Stanislava Varapnickienė-Bieliauskaitė	Tas pats.	Tas pats.	Kalbėdavo poterius.	Nieko.	Nieko.
Stanislava Taučienė-Gedrimaitė	Tas pats.	Tas pats.	Kalbėdavo poterius.	Nieko.	Nieko.
Ona Rancienė-Narkutė	Tas pats.	Tas pats.	Kalbėdavo poterius.	Nieko.	Nieko.
Marija Kasparavičienė-Budreckytė	Rinkavosi giedoti kaimynai, tik nepamena ką giedodavo.	Tas pats.	Kalbėdavo poterius.	Nieko.	Nieko.

9 lentelė

Budynės.

Vardas/pavardė	Kiek dienų trunka budynės?	Kokios maldos kalbamos atėjus į budynes?	Kokia giesmė pradedamos budynės?	Ką gieda pirmą ir antrą vakarą?	Kokia giesmė baigiamos budynės?
Petras Varapnickas	2–3	Poteriai.	„Amžinąjį atilsį“.	Šermenų giesmės, I dalį „Švč. Jėzaus Vardo“ rožančiaus, „Švč. Jėzaus Vardo“ litaniją, vardai, „Iš širdies gelmių“, „Karunka“ „Sveika, Karaliene“. Pertrauka, Ž. Kalvarijos kalnai, vardai, poteriai. „Jėzau mielas“, „O Angele, man skirtas“, „Viešpaties Angelas“. II ir III tas pats, tik būna, kad	„Viešpaties Angelas“.

				negieda „Švč. Jėzaus Vardo“ rožančiaus, bet daugiau šermenų giesmių.	
Stanislava Varapnickienė-Bieliauskaitė	2–3	Poteriai.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Stanislava Taučienė-Gedrimaitė	2–3	Poteriai.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Ona Rancienė-Narkutė	2–3	Poteriai.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Marija Kasparavičienė-Budreckytė	2–3	Poteriai.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.

10 lentelė

Laidotuvės

Ką gieda?					
Vardas/pavardė	Prieš ateinat kunigui?	Kai laidojama be kunigo?	Išnešant karstą?	Pakeliui į bažnyčią?	Pakeliui į kapus? Ir kapuose palaidojus.
Petras Varapnickas	Šermenų giesmės, „Marija Magdalena“.	Pagal maldyną.	„Sveika, Karaliene“.	„Visų šventųjų“ litaniją. Kartais „Marijos vardas“.	„Iš širdies gelmių“. „Viešpaties Angelas“, „Marija, Marija“, „Jėzau mielas, pasigailėk“.
Stanislava Varapnickienė-Bieliauskaitė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Stanislava Taučienė-Gedrimaitė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Ona Rancienė-Narkutė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Marija Kasparavičienė-Budreckytė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.

Giesmininkai.

Marija Kasparaviči enė- Budreckytė	Ona Rancienė- Narkutė	Stanislava Taučienė- Gedrimaitė	Stanislava Varapnick ienė- Bieliausk aitė	Petras Varapnickas	Vardas/pavardė
Artimiausi kaimynai susirenka.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Kaimynai. Budynėse – giesmininkai ir kaimynai.	Kas gieda žmogui mirštant ir budynėse?
4 mažiausiai.	4–6	4–5	4–5	4–5	Kiek žmonių gieda?
Taip.	Taip.	Taip.	Taip.	Taip.	Ar susirinkusieji gieda kartu su giesmininkais?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Kviesi. Namiškiai arba kieno iš namiškių ipareigojo žmogaus.	Kaip ateina giesmininkai? Jei kviečiami, kas kviečia?
5	5	6	5	4–5	Ar yra (buvo) kaime (parapijoje) nuolatiniai giesmininkai? Kiek bent apytikriai?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Primatorius, vadovas	Kas vadovauja giedojimui?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Čia vadina „pramatorius“.	Kaip tą žmogų vadina (anksčiau ir dabar)?
Gera klausa ir balsas, pamalduma s. bendravima s su žmonėmis.	Gera klausa ir balsas, pamalduma s.	Gera klausa ir balsas, pamalduma s, mokėtti daug giesmių.	Tas pats.	Gera klausa ir balsas.	Kokios savybės būtinos vadovui?
Tik.	Tik.	Tik.	Tik.	Tik.	Ar giesmes gali vesti tik vadovas?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Geriau žinantis.	Kas veda giesmes, jei nėra vadovo?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Kartu su bažnyčios vargonininku.	Kas gieda bažnyčioje per laidotuvių apeigas?

Giedojimas ir šeima

Vardas/pavardė	Kada šeima giedodavo kartu?	Kuriuo paros metu?	Ką giedodavo?	Kas vedavo giesmes?	Iš ko giedodavo?	Ar dabar šeima kartu meldžiasi? Jei „taip“, kaip ir kada?
Petras Varapnickas	Per gegužines.	Bet kada.	Švč. M. Marijos litaniją, rožančių.	Mama.	Iš „kantičků“, maldynų.	Poterius ir rožančių retai kartu kalba, gavėnioje gieda Žemaičių Kalvarijos kalnus.
Stanislava Varapnickienė-Bieliauskaitė	Per gavėnią, per gegužines, sekmadieniais.	Vakare, vidurdienį.	M. Marijos ir Jėzaus Širdies litanijas.	Mama.	Tas pats.	Tas pats.
Stanislava Taučienė-Gedrimaitė	Per gavėnią, per gegužines, sekmadieniais.	Vakare ir vidurdienį.	Kalnus, M. Marijos ir Jėzaus Širdies litanijas.	Tėvai.	Iš maldynų.	Gavėnioje Kalnus gieda.
Ona Rancienė-Narkutė	Gavėnioje, sekmadieniais, gegužį.	Vakare ir vidurdienį.	Kalnus, įvairias giesmes, M. Marijos litaniją.	Tėvai.	Iš maldynų.	Kalnus gavėnioje gieda.
Marija Kasparavičienė-Budreckytė	Gavėnioje, gegužį.	Vakare ir vidurdienį.	Kalnus, M. Marijos litaniją.	Tėvai.	Iš maldynų.	Tik asmeniškai.

3 priedas. Ylakių parapija

13 lentelė

Giedojimas ir žmogaus mirtis

Pasirengimas mirčiai. Ką giedodavo kunigo					
Vardas/pavardė	Laukdami	Pasitikdami	Išpažinties, kunijos metu	Išlydėdami	Išlydėję ir likę su ligoniu
Justina Litvinienė-Gadeikytė	Giedodavo.	„Garbinkime Švč. Sakramentą“.	Nieko.	Tik atsisveikina.	Kalba poterius.
Aleksandras Pronckus	Tas pats.	Tas pats.	Nieko.	Tas pats.	Tas pats.
Jonas Ličkūnas	Tas pats.	Tas pats.	Nieko.	Tas pats.	Tas pats.
Jadvyga Ličkūnienė-Petrelevičiūtė	Tas pats.	Tas pats.	Nieko.	Tas pats.	Tas pats.
Petras Kristutis	Tas pats.	Tas pats.	Nieko.	Tas pats.	Tas pats.

14 lentelė

Budynės

Vardas/pavardė	Kiek dienų trunka budynės?	Kokios maldos kalbamos atėjus į budynes?	Kokia giesmė pradedamos budynės?	Ką gieda pirmą ir antrą vakarą?	Kokia giesmė baigiamos budynės?
Justina Litvinienė-Gadeikytė	2–3	Poteriai.	„Amžinąjį atilsį“.	Šermenų giesmės, „Karunka“, Ž. Kalvarijos kalnai, vardai, poteriai. Abu vakarus giedama tas pats.	„Viešpaties Angelas“.
Aleksandras Pronckus	2–3	Poteriai.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Jonas Ličkūnas	2–3	Poteriai.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Jadvyga Ličkūnienė-Petrelevičiūtė	2–3	Poteriai.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Petras Kristutis	2–3	Poteriai.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.

Laidotuvės

Ką gieda?					
Vardas/pavardė	Prieš ateinat kunigui?	Kai laidojama be kunigo?	Išnešant karstą?	Pakeliui į bažnyčią?	Pakeliui į kapus? Ir kapuose palaidojus.
Justina Litvinienė-Gadeikytė	Šermenų giesmės, „Marija Magdalena“.	Pagal maldyną.	„Sveika, Karaliene“.	„Iš širdies gelmių“.	„Iš širdies gelmių“. Pagal apeigas. „Viešpaties Angelas“, „Marija, Marija“.
Aleksandras Pronckus	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Jonas Ličkūnas	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Jadvyga Ličkūnienė-Petrelevičiūtė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Petras Kristutis	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.

Giesmininkai

Jadvyga Ličkūnienė-Petrelevičiūtė	Jonas Ličkūnas	Aleksandras Pronckus	Justina Litvinienė-Gadeikytė	Vardas/pavardė
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Kaimynai. Ir namiškiai. Budynėse – giesmininkai ir atėjusieji.	Kas gieda žmogui mirštant ir budynėse?
10–12	10	8–10	10–15	Kiek žmonių gieda?
Taip.	Taip.	Taip.	Taip.	Ar susirinkusieji gieda kartu su giesmininkais?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Kviesti. Namiškiai arba kas igaliojas.	Kaip ateina giesmininkai? Jei kviečiami, kas kviečia?
8	8	5	3–5	Ar yra (buvo) kaime (parapijoje) nuolatiniai giesmininkai? Kiek bent apytikriai?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Pravadninkas, giedorius.	Kas vadovauja giedojimui?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Giedorius.	Kaip tą žmogų vadina (anksčiau ir dabar)?
Gera klausa ir balsas, pamaldumas.	Gera klausa ir balsas, pamaldumas, mokėti daug giesmių.	Tas pats.	Gera klausa ir balsas, pamaldumas.	Kokios savybės būtinos vadovui?
Tik.	Tik.	Tik.	Tik.	Ar giesmes gali vesti tik vadovas?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Bet kas iš giesmininkų.	Kas veda giesmes, jei nėra vadovo?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Vargonininkas ir bažnyčios choristai, atlydėję giesmininkai.	Kas gieda bažnyčioje per laidotuvių apeigas?

Petras Kristutis	Artimiausi kaimynai susirenka. Ir namiškiai. Budynėse kvieisti giesmininkai.ir atėjusieji	10–15	Taip.	Tas pats.	7	Tas pats.	Tas pats.	Gera klausia ir balsas, pamaldumas.	Tik.	Tas pats.	Tas pats.
------------------	---	-------	-------	-----------	---	-----------	-----------	-------------------------------------	------	-----------	-----------

17 lentelė

Giedojimas ir šeima

Vardas/pavardė	Kada šeima giedodavo kartu?	Kuriuo paros metu?	Ką giedodavo?	Kas vedavo giesmes?	Iš ko giedodavo?	Ar dabar šeima kartu meldžiasi? Jei „taip“, kaip ir kada?
Justina Litvinienė-Gadeikytė	Sekmadeniais ir per gavėnią.	Vakare.	Žemaičių Kalvarijos kalnus per gavėnią, M. Marijos rožančių „Visų šventųjų“ ir „Švč. Jėzaus Širdies“ litanijas.	Kas turėjo balsą.	Iš maldynų.	Poterius, o rožančių asmeniškai kalba; gavėnioje gieda Žemaičių Kalvarijos kalnus.
Aleksandras Pronckus	Per gavėnią, sekmadieniais.	Vakare, vidurdienį.	M. Marijos ir Jėzaus Širdies litanijas, Kalnus.	Mama.	Tas pats.	Poterius, Kalnus per gavėnią.
Jonas Ličkūnas	Per gavėnią, per gegužines, sekmadieniais.	Vakare ir vidurdienį.	Kalnus, M. Marijos ir „Švč. Jėzaus Širdies“ litanijas.	Tėvai.	Iš maldynų.	Gavėnioje Kalnus gieda.
Jadvyga Ličkūnienė-Petrelevičiūtė	Gavėnioje, sekmadieniais, gegužyje.	Vakare ir vidurdienį.	Kalnus, įvairias giesmes, M. Marijos litaniją.	Tėvai.	Iš maldynų.	Kalnus gavėnioje gieda.
Petras Kristutis	Gavėnioje, sekmadieniais.	Vakare ir vidurdienį.	Kalnus, M. Marijos litaniją.	Tėvai.	Iš maldynų.	Poteriai, rožančius asmeniškai, Kalnus kartu.

Laidotuvės

Ką gieda?					
Vardas/pavardė	Prieš ateinat kunigui?	Kai laidojama be kunigo?	Išnešant karstą?	Pakeliui į bažnyčią?	Pakeliui į kapus? Ir kapuose palaidojus.
Jonas Litvinas	Keletas šermenų giesmių.	Gieda tą patį.	„Sveika, Karaliene“ ir pradeda „Iš širdies gelmių“.	„Iš širdies gelmių“.	Pagal apeigas. „Viešpaties Angelas“, „Marija, Marija“.
Nijolė Litvinienė-Valužytė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Judita-Petronėlė Drungilienė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Juozas Rupšys	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.

4 priedas. Palangos parapija

19 lentelė

Giedojimas ir žmogaus mirtis

Pasirengimas mirčiai. Ką giedodavo kunigo					
Vardas/pavardė	Laukdami	Pasitikdami	Išpažinties, komunijos metu	Išlydėdami	Išlydėję ir likę su ligoniu
Jonas Litvinas	Nieko.	Nieko.	Nieko.	Nieko.	Nieko.
Nijolė Litvinienė-Valužytė	Nieko.	Nieko.	Nieko.	Nieko.	Nieko.
Judita-Petronėlė Drungilienė	Skaitydavo maldas.	Nieko.	Nieko.	Nieko.	Nieko.
Juozas Rupšys	Sukviesdavo kaimynus ir kalbėdavo maldas.	Giedodavo, bet nepamena ką.	Nieko.	Nieko.	Nieko.

20 lentelė

Budynės

Vardas/pavardė	Kiek dienų trunka budynės?	Kokios maldos kalbamos atėjus į budynes?	Kokia giesmė pradedamos budynės?	Ką gieda pirmą ir antrą vakarą?	Kokia giesmė baigiamos budynės?
Jonas Litvinas	2	Poteriai.	„Amžinąjį atilsį“ ir vardas.	Šermenų giesmės, „Karunka“, Ž. Kalvarijos kalnai. Abu vakarus giedama tas pats.	„Marija Magdalena“, „Viešpaties Angelas“, „O Angele, man skirtas“.
Nijolė Litvinienė-Valužytė	1–2	Poteriai.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Judita-Petronėlė Drungilienė	1–2	Poteriai.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Juozas Rupšys	2	Poteriai.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.

Giesmininkai

	Juozas Rupšys	Judita-Petronėlė Drungilienė	Nijolė Litvinienė- Valužytė	Jonas Litvinas	Vardas/pavardė
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Nėra tokios tradicijos. Budynėse – kviesti giesmininkai.	Kas gieda žmogui mirštant ir budynėse?
4–5	4	4–5	4–5	5, kartais mažiau.	Kiek žmonių gieda?
Taip.	Taip.	Taip.	Taip.	Kartais gieda.	Ar susirinkusieji gieda kartu su giesmininkais?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tik kviesti. Kviečia namiškiai.	Kaip ateina giesmininkai? Jei kviečiami, kas kviečia?
8–10	8–10	Tas pats.	Tas pats.	Yra dvi grupės po 5 žmones.	Ar yra (buvo) kaime (parapijoje) nuolatiniai giesmininkai? Kiek bent
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Vadovė.	Kas vadovauja giedojimui?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Seniau giedoritum, dabar vadovu.	Kaip tą žmogų vadina (anksčiau ir dabar)?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Gera klausa ir balsas, pamaldumas, mokėjimas bendrauti su žmonėmis, mokėti daug giesmių.	Kokios savybės būtinos vadovui?
Tik.	Tik.	Tik.	Tik.	Tik.	Ar giesmes gali vesti tik vadovas?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Kai nėra vadovo tai ir negieda.	Kas veda giesmes, jei nėra vadovo?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Gieda kai nėra vargonininko.	Kas gieda bažnyčioje per laidotuvių apeigas?

Giedojimas ir šeima

Vardas/pavardė	Kada šeima giedodavo kartu?	Kuriuo paros metu?	Ką giedodavo?	Kas vedavo giesmes?	Iš ko giedodavo?	Ar dabar šeima kartu meldžiasi? Jei „taip“ kaip ir kada?
Jonas Litvinas	Per adventą ir gavėnią.	Vakare.	Žemaičių Kalvarijos kalnus per gavėnią, „Švč. Jėzaus Vardo“ rožančių tie, kurie sekmadienį neišeidavo į bažnyčią. Gegužę – M. Marijos litaniją.	Mama, nes buvo gera giedorka.	Iš kantičkų.	Poterius ir M. Marijos litaniją gegužį.
Nijolė Litvinienė-Valužytė	Per adventą, gavėnią, sekmadieniais.	Vakare, vidurdienį.	Kalnus.	Mama.	Tas pats.	Poterius, Kalnus per gavėnią.
Judita-Petronėlė Drungilienė	Per gavėnią, sekmadieniais.	Vakare ir vidurdienį.	Kalnus, M. Marijos litaniją.	Tėvai.	Iš maldynų ir kantičkų.	Gavėnioje Kalnus gieda ir poterius kalba.
Juozas Rupšys	Per gavėnią, sekmadieniais, gegužyje.	Vakare ir vidurdienį.	Kalnus, įvairias giesmes, M. Marijos litaniją.	Tėvai.	Iš maldynų.	Kalnus gavėnioje gieda.

5 priedas. Darbėnų parapija

23 lentelė

Giedojimas ir žmogaus mirtis

Pasirengimas mirčiai. Ką giedodavo kunigo					
Vardas/pavardė	Laukdami	Pasitikdami	Išpažinties, kunijos metu	Išlydėdami	Išlydėję ir likę su ligoniu
Petronėlė Simonavičienė-Vičiulytė	Nieko.	„Garbinkime Švč. Sakramentą“ ir dar kitas, jei reikdavo.	Nieko.	Nieko.	Nieko.
Bronislava Kniežaitė	Giedodavo įvairias giesmes.	„Garbinkime Švč. Sakramentą“, „Jėzau, pas mane ateiki“.	Nieko.	Nieko.	Nieko.
Kazimiera Simonaitienė-Mazalaitė	Tas pats.	Tas pats.	Nieko.	Nieko.	Nieko.
Petronėlė Jurgutienė	Tas pats.	Tas pats.	Nieko.	Nieko.	Nieko.
Emilija Mazalaitienė-Jockutė	Tas pats.	„Garbinkime Švč. Sakramentą“.	Nieko.	Nieko.	Nieko.

24 lentelė

Budynės

Vardas/pavardė	Kiek dienų trunka budynės?	Kokios maldos kalbamos atėjus į budynės?	Kokia giesmė pradedamos budynės?	Ką gieda pirmą ir antrą vakarą?	Kokia giesmė baigiamos budynės?
Petronėlė Simonavičienė-Vičiulytė	2	Pilnus poterius.	„Sveika Karaliene“, „Viešpaties Angelas“.	Būdavo giedamas M. Marijos rožančius, šiandien kalba „Švč. Jėzaus Vardo“ rožančių, po jo šermenų giesmės, Kalnai. Seniau po Kalnų giedodavo Dovydo psalmes – dabar jau ne. Abu vakarus tas pats.	„Sveika, Karaliene“.

Bronislava Kniežaitė	2	Atsiklaupę sukalba poterius.	Potronų giesmės – taip darydavo mama. Dabar „Išėjo siela į tėvynę“. Poteriai.	„Švč. Jėzaus Vardo“ rožančius I dalis pilna, šermenų giesmės, Kalnai, dar „Karunką už mirusius“ iš senų maldynų.	„Viešpaties Angelas“.
Kazimiera Simonaitienė- Mazalaitė	2	Poteriai.	„Amžinąjį atilsį“.	Tas pats.	Tas pats.
Petronėlė Jurgutienė	2	Poteriai.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Emilija Mazalaitienė- Jockutė	2	Poteriai.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.

25 lentelė

Laidotuvės

Ką gieda?					
Vardas/pavardė	Prieš ateinat kunigui?	Kai laidojama be kunigo?	Išnešant karstą?	Pakeliui į bažnyčią?	Pakeliui į kapus? Ir kapuose palaidojus.
Petronėlė Simonavičienė- Vičiulytė	Šermenų giesmės ir būtinai „Marija Magdalena“.	Tas pats.	„Sveika, Karaliene“.	Vardus gieda bei „Visų šventųjų“ litaniją.	„Iš širdies gelmių“, „Viešpaties Angelas“, „Sveika, Karaliene“.
Bronislava Kniežaitė	„Sveika, Marija, Motin mieliausia“, šermenų giesmės.	Tas pats.	Tas pats.	„Visų šventųjų“ litaniją.	„Iš širdies gelmių“, „Viešpaties Angelas“.
Kazimiera Simonaitienė- Mazalaitė	Šermenų giesmės ir „Marija Magdalena“.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Petronėlė Jurgutienė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Emilija Mazalaitienė- Jockutė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.

Giesmininkai

Kazimiera Simonaitienė- Mazalaitė	Bronislava Kniežaitė	Petronėlė Simonavičienė- Vičiulytė	Vardas/pavardė
Kaimynai ir šeima. Budynėse – giesmininkai.	Šeimos nariai, kaimynai. Mirštant barškindavo į lentą, į tvorą. Budynėse kaimynai, giminės, seniau.	Kaimynai, šeima. Budynėse – kviešti giesmininkai, bent vadovas.	Kas gieda žmogui mirštant ir budynėse?
4	Visi dalyvaujantys.	4–6 kartais mažiau.	Kiek žmonių gieda?
Taip.	Jei balsą turi.	Gieda bet sunkiai.	Ar susirinkusieji gieda kartu su giesmininkais?
Tas pats.	Šiandien kviešti. Kviečia namiškiai.	Šiandien kviešti. Seniau patys. Kviečia namiškiai.	Kaip ateina giesmininkai? Jei kviečiami, kas kviečia?
10	Maždaug 8 žmonės	Yra keturios grupės po 5 žmones.	Ar yra (buvo) kaime (parapijoje) nuolatiniai giesmininkai? Kiek bent apytikriai?
Tas pats.	Užveda daugiausia moterys.	Vadovas.	Kas vadovauja giedojimui?
Tas pats.	Pravadininku.	Seniau pirmininku, pravadininku.	Kaip tą žmogų vadina (anksčiau ir dabar)?
Tas pats.	Tas pats.	Gera klausa ir balsas, pamaldumas, mokėjimas bendrauti su žmonėmis, mokėti daug giesmių.	Kokios savybės būtinos vadovui?
Tas pats.	Vadovas, o jei yra pajėgių, gali ir kiti.	Tik.	Ar giesmes gali vesti tik vadovas?
Tas pats.	Kas nors iš senesniųjų.	Vadovas.	Kas veda giesmes, jei nėra vadovo?
Tas pats.	Tas pats.	Vargonininkas.	Kas gieda bažnyčioje per laidotuvių apeigas?

Petronėlė Jurgutienė	Tas pats.	4-5	Taip.	Tas pats.	8-10	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Emilija Mazalaitienė-Jockutė	Tas pats.	4-6	Taip.	Tas pats.	8	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.

27 lentelė

Giedojimas ir šeima

Vardas/pavardė	Kada šeima giedodavo kartu?	Kuriuo paros metu?	Ką giedodavo?	Kas vedavo giesmes?	Iš ko giedodavo?	Ar dabar šeima kartu meldžiasi? Jei „taip“, kaip ir kada?
Petronėlė Simonavičienė-Vičiulytė	Retkarčiais be progos.	Vakare.	Marijos giesmės, M. Marijos litaniją.	Mama, nes mokėjo.	Iš kantičkų.	M. Marijos rožančių retkarčiais, litanijas asmeniškai.
Bronislava Kniežaitė	Sekmadieniais.	Vidurdienį.	M. Marijos rožančių, M. Marijos litaniją.	Tėvas ar mama.	Iš maldynų.	M. Marijos rožančių ir litaniją.
Kazimiera Simonaitienė-Mazalaitė	Per gavėnią.	Vakare ir vidurdienį.	Kalnus, M. Marijos litaniją.	Tėvai.	Iš maldynų.	Gavėnioje Kalnus gieda ir poterius kalba.
Petronėlė Jurgutienė	Per gavėnią, sekmadieniais.	Vakare ir vidurdienį.	Kalnus, M. Marijos litaniją.	Tėvai.	Iš maldynų.	Kalnus gavėnioje gieda, įvairias giesmes.
Emilija Mazalaitienė-Jockutė	Sekmadieniais.	Vidurdienį	M. Marijos rožančių, M. Marijos litaniją.	Mama.	Iš maldynų.	Poterius.

6 priedas. Laukžemės parapija

28 lentelė

Giedojimas ir žmogaus mirtis

Pasirengimas mirčiai. Ką giedodavo kunigo					
Vardas/pavardė	Laukdami	Pasitikdami	Išpažinties, kunijos metu	Išlydėdami	Išlydėję ir likę su ligoniu
Petrė Gedrimienė-Jonušaitė	Nieko.	„Garbinkime Švč. Sakramentą“.	„Prieš taip didį“, „Jėzau, pas mane ateiki“.	Nieko.	Nieko.
Ona Alonderienė-Šideikytė	Tas pats.	Tas pats.	„Jėzau, pas mane ateiki“.	Nieko.	Nieko.
Genovaitė Galdikienė-Želvytė	Tas pats.	Tas pats.	„Prieš taip didį“, „Jėzau, pas mane ateiki“.	Nieko.	Nieko.
Stanislava Saradinienė-Simaitytė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Nieko.	Nieko.
Magdalena Butkienė-Gedrimaitė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Nieko.	Nieko.

29 lentelė

Budynės

Vardas/pavardė	Kiek dienų trunka budynės?	Kokios maldos kalbamos atėjus į budynes?	Kokia giesmė pradedamos budynės?	Ką gieda pirmą ir antrą vakarą?	Kokia giesmė baigiamos budynės?
Petrė Gedrimienė-Jonušaitė	2	Poterius.	Šermenų giesmės.	Šermenų giesmės, karunka, Žemaičių Kalvarijos kalnai, „Viešpaties Angelas“, vardai, „Jėzau, sielų pasigailėk“. Abu vakarus.	„Viešpaties Angelas“.
Ona Alonderienė-Šideikytė	2	Poteriai.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Genovaitė Galdikienė-Želvytė	2	Poteriai.	„Amžinąjį atilsį“.	Tas pats.	Tas pats.
Stanislava Saradinienė-	2	Poteriai.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.

Simaitytė					
Magdalena Butkienė-Gedrimaitė	2	Poteriai.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.

30 lentelė

Laidotuvės

Ką gieda?					
Vardas/pavardė	Prieš ateinat kunigui?	Kai laidojama be kunigo?	Išnešant karstą?	Pakeliui į bažnyčią?	Pakeliui į kapus? Ir kapuose palaidojus.
Petrė Gedrimienė-Jonušaitė	Šermenų giesmės ir „Marija Magdalena“.	Pagal maldyną.	„Sveika, Karaliene“ ir „Amžinąjį atilsį“.	„Iš širdies gelmių“.	„Iš širdies gelmių“. „Viešpaties Angelas“, „Sveika, Karaliene“, poteriai, „Marija, Marija“.
Ona Alonderienė-Šideikytė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Genovaitė Galdikienė-Želvytė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Stanislava Saradinienė-Simaitytė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Magdalena Butkienė-Gedrimaitė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.

Giesmininkai

Stanislava Saradiniųė- Simaitytė	Genovaitė Galdikienė- Želvytė	Ona Alonderienė- Šideikytė	Petrė Gedrimienė-Jonušaitė	Vardas/pavardė
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Namiškiai, kaimynai. Budynėse kvieisti giedoriai.	Kas gieda žmogui mirštant ir budynėse?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	3–6	Kiek žmonių gieda?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Kas moka, jungiasi.	Ar susirinkusieji gieda kartu su giesmininkais?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Kviesti.	Kaip ateina giesmininkai? Jei kviečiami, kas kviečia?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	7	Ar yra (buvo) kaime (parapijoje) nuolatiniai giesmininkai? Kiek bent apytikriai?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Moteris dažniau, bet kartais ir vyras.	Kas vadovauja giedojimui?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Seniau „pramatorka“ . Dabar „pirmininkė“ .	Kaip tą žmogų vadina (anksčiau ir dabar)?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Gera klausa ir balsas.	Kokios savybės būtinos vadovui?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tik.	Ar giesmes gali vesti tik vadovas?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Bet kas iš giesmininkų.	Kas veda giesmes, jei nėra vadovo?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Vargonininkas, bažnyčios choristai, atlydėje giesmininkai.	Kas gieda bažnyčioje per laidotuvių apeigas?

Magdalena Butkienė- Gedrimaitė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
--------------------------------------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------

32 lentelė

Giedojimas ir šeima

Vardas/pavardė	Kada šeima giedodavo kartu?	Kuriuo paros metu?	Ką giedodavo?	Kas vedavo giesmes?	Iš ko giedodavo?	Ar dabar šeima kartu meldžiasi? Jei „taip“, kaip ir kada?
Petrė Gedrimienė- Jonušaitė	Sekmadieniais, gavėnioje.	Vidurdienį.	M. Marijos rožančių, M. Marijos litanią – gegužę.	Mama.	Iš kantičkų ir maldynų.	M. Marijos rožančių spalio mėnesį, litanią gegužę ir kalnus gavėnioje.
Ona Alonderienė- Šideikytė	Sekmadieniais.	Vidurdienį.	M. Marijos rožančių.	Tėvas.	Iš maldynų.	M. Marijos rožančių ir litanią.
Genovaitė Galdikienė-Želvytė	Per gavėnią.	Vakare.	Kalnus.	Mama.	Iš maldynų.	Gavėnioje Kalnus gieda.
Stanislava Saradinienė- Simaitytė	Per gavėnią, sekmadieniais.	Vakare ir vidurdienį.	Kalnus, M. Marijos litanią rožančių.	Tėvai.	Iš maldynų.	Kalnus gavėnioje gieda.
Magdalena Butkienė- Gedrimaitė	Sekmadieniais ir per gavėnią.	Vidurdienį, vakare.	M. Marijos rožančių, Kalnus.	Mama.	Iš kantičkų ir maldynų.	Kalnus gavėnioje.

7 priedas. Tauragės parapija

33 lentelė

Giedojimas ir žmogaus mirtis

Pasirengimas mirčiai. Ką giedodavo kunigo					
Vardas/pavardė	Laukdami	Pasitikdami	Išpažinties, komunijos metu	Išlydėdami	Išlydėję ir likę su ligoniu
Stanislovas Laurinaitis	Ruošia namus, praneša kaimynams.	„Garbinkime Švč. Sakramentą“ suklaupę.	Nieko.	Nieko.	„Trumpas mūsų amžius“ ar kitą giesmę.
Stanislava Ivanauskienė-Balserytė	Praneša kaimynams, tvarko namus.	Tas pats.	Nieko.	Nieko.	Dažniausiai „Trumpas mūsų amžius“.
Salomėja Gedvilienė-Lukošiūtė	Praneša kaimynams, ruošia namus.	Tas pats.	Nieko.	Nieko.	„Trumpas mūsų amžius“ ar kokią eucharistinę giesmę.
Jonas Alasauskas	Tas pats.	Tas pats.	Nieko.	Nieko.	Nieko.
Antanas Petroševičius	Tas pats.	Tas pats.	Nieko.	Nieko.	Nieko.

34 lentelė

Budynės

Vardas/pavardė	Kiek dienų trunka budynės?	Kokios maldos kalbamos atėjus į budynes?	Kokia giesmė pradedamos budynės?	Ką gieda pirmą ir antrą vakarą?	Kokia giesmė baigiamos budynės?
Stanislovas Laurinaitis	2–3	Poterius.	„Viešpaties Angelas“, vardai.	Žemaičių Kalvarijos kalnai, – pirmąjį vakarą, antrąjį – Dovydo psalmės, jei yra trečias vakaras – Kalnai.	„Sveika, Karaliene“.
Stanislava Ivanauskienė-Balserytė	2–3	Poteriai.	Tas pats.	Ž. Kalvarijos kalnai, – pirmąjį vakarą, antrąjį – Dovydo psalmės, jei yra	Tas pats.

				trečias vakaras, vėl giedami Kalnai.	
Salomėja Gedvilienė-Lukošiūtė	2	Poteriai.	Tas pats.	Ž. Kalvarijos kalnai, – pirmąjį vakarą, antrąjį – Dovydo psalmės, bet dažniausiai Kalnus, jei yra trečias vakaras, vėl giedami Kalnai.	Tas pats.
Jonas Alasauskas	2	Poteriai.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Antanas Petroševičius	2	Poteriai.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.

35 lentelė

Laidotuvės

Ką gieda?					
Vardas/pavardė	Prieš ateinat kunigui?	Kai laidojama be kunigo?	Išnešant karstą?	Pakeliui į bažnyčią?	Pakeliui į kapus? Ir kapuose palaidojus.
Stanislovas Laurinaitis	Šermenų giesmės ir „Marija Magdalena“ bei „Viešpaties Angelas“.	Apeigos vyksta įprastai.	Iki mašinos „Marija, Tau tebus garbė“.	„Visų šventųjų“ litaniją.	„Iš širdies gelmių“. „Viešpaties Angelas“, poteriai, „Marija, Marija“.
Stanislava Ivanauskienė-Balserytė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Salomėja Gedvilienė-Lukošiūtė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Jonas Alasauskas	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Antanas Petroševičius	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.

Giesmininkai

Jonas Alasauskas	Salomėja Gedvilienė- Lukošaitė	Stanislava Ivanauskienė- Balserytė	Stanislovas Laurinaitis	Vardas/pavardė
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Šeimos nariai, giminės, kaimynai. Budynėse jei giedanti giminė patys, jei ne kviečia giedorius.	Kas gieda žmogui mirštant ir budynėse?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Apie 8.	Kiek žmonių gieda?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Kas sugėba.	Ar susirinkusieji gieda kartu su giesmininkais?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Seniau nekviesti, dabar kviešti. Kviečia namiškiai.	Kaip ateina giesmininkai? Jei kviečiami, kas kviečia?
Tas pats.	6–8	Apie 8.	6–10	Ar yra (buvo) kaime (parapijoje) nuolatiniai giesmininkai? Kiek bent apytikriai?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Moterų ir vyrų vadovai.	Kas vadovauja giedojimui?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Giedorius, vadovas.	Kaip tą žmogų vadina (anksčiau ir dabar)?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Gera klausia ir balsas.	Kokios savybės būtinos vadovui?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tik.	Ar giesmes gali vesti tik vadovas?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Bet kas iš giesmininkų.	Kas veda giesmes, jei nėra vadovo?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Vargonininkas, jei kviečia, ir giedoriai.	Kas gieda bažnyčioje per laidotuvių apeigas?

Antanas Petroševičius	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
--------------------------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------

37 lentelė

Giedojimas ir šeima

Vardas/pavardė	Kada šeima giedodavo kartu?	Kuriuo paros metu?	Ką giedodavo?	Kas vesdavo giesmes?	Iš ko giedodavo?	Ar dabar šeima kartu meldžiasi? Jei „taip“, kaip ir kada?
Stanislovas Laurinaitis	Neiškiria konkreto meto.	Vakare.	M. Marijos litanią – gegužę, „Švč. Jėzaus Širdies“ litanią – birželyje.	Mama, nes turėjo gerą balsą.	Iš maldynų.	Nėra bedros maldos šiandien.
Stanislava Ivanauskienė- Balserytė	Tas pats.	Vidurdienį.	Tas pats.	Tėvai.	Tas pats.	Tas pats.
Salomėja Gedvilienė- Lukošiūtė	Tas pats.	Vakare	Tas pats.	Mama.	Tas pats.	Tas pats.
Jonas Alasauskas	Tas pats.	Vakare ir vidurdienį.	Tas pats.	Tėvai.	Tas pats.	Tas pats.
Antanas Petroševičius	Tas pats.	Vidurdienį, vakare.	Tas pats.	Mama.	Tas pats.	Tas pats.

8 priedas. Skaudvilės parapija

38 lentelė

Giedojimas ir žmogaus mirtis

Pasirengimas mirčiai. Ką giedodavo kunigo					
Vardas/pavardė	Laukdami	Pasitikdami	Išpažinties, komunijos metu	Išlydėdami	Išlydėję ir likę su ligoniu
Jonas Karinauskas	Nieko.	„Garbinkime Švč. Sakramentą“.	„Jėzau, pas mane ateiki“.	Nieko.	Nieko.
Juozapas Dabulskis	Tas pats	Tas pats	Tas pats.	Nieko.	Nieko.
Stasys Greičiūnas	Tas pats	Tas pats.	Tas pats.	Nieko.	Nieko.
Albina Grabauskienė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Nieko.	Nieko.
Elena Šeputienė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Nieko.	Nieko.

39 lentelė

Budynės

Vardas/pavardė	Kiek dienų trunka budynės?	Kokios maldos kalbamos atėjus į budynes?	Kokia giesmė pradedamos budynės?	Ką gieda pirmą ir antrą vakarą?	Kokia giesmė baigiamos budynės?
Jonas Karinauskas	2	Poterius ir vardus.	„Viešpaties Angelas“.	Žemaičių Kalvarijos kalnai, – pirmąjį vakarą, jei mažai žmonių tai „Švč. Jėzaus Vardo“ rožančių, antrąjį — Kalnai.	„Viešpaties Angelas“ vardai.
Juozapas Dabulskis	2	Poteriai.	Tas pats.	Tas pats	Tas pats.
Stasys Greičiūnas	2	Poteriai.	Tas pats.	Tas pats	Tas pats.
Albina Grabauskienė	2	Poteriai.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Elena Šeputienė	2	Poteriai.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.

Laidotuvės

Ką gieda?					
Vardas/pavardė	Prieš ateinat kunigui?	Kai laidojama be kunigo?	Išnešant karstą?	Pakeliui į bažnyčią?	Pakeliui į kapus? Ir kapuose palaidojus.
Jonas Karinauskas	Šermenų giesmės.	Apeigos vyksta įprastai.	„Marija, Tau tebus garbė“.	„Visų šventųjų“ litaniją.	„Dievas mūsų prieglauda“. „Viešpaties Angelas“.
Juozapas Dabulskis	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Stasys Greičiūnas	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Albina Grabauskienė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Elena Šeputienė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.

Giesmininkai

Vardas/pavardė	Kas gieda žmogui mirštant ir budynėse?	Kiek žmonių gieda?	Ar susirinkusieji gieda kartu su giesmininkais?	Kaip ateina giesmininkai? Jei kviečiami, kas kviečia?	Ar yra (buvo) kaime (parapijoje) nuolatiniai giesmininkai? Kiek bent apytikriai?	Kas vadovauja giedojimui?	Kaip tą žmogų vadina (anksčiau ir dabar)?	Kokios savybės būtinos vadovui?	Ar giesmes gali vesti tik vadovas?	Kas veda giesmes, jei nėra vadovo?	Kas gieda bažnyčioje per laidotuvių apeigas?
Jonas Karinauskas	Namiškai ir jei būdavo kaimynai. Budynėse kviešti giedoriai.	Seniau kiek vietų tiek žmonių, o dabar 5–6.	Galintieji giedoti jungiasi.	Seniau nekviešti, dabar kviešti. Kviečia namiškai.	Yra ir buvo. 5–10.	Vyrų vadovas.	Ir seniau ir dabar giedoriai vadina.	gera klausa ir balsas, pamaldumas, mokėjimas bendrauti su žmonėmis, mokėti daug giesmių	Jei yra galinčių vesti tai dalijasi.	Stengiasi, kad būtų vadovas.	Vargonininkas ir atlydėję giesmininkai.

Elena Šeputienė	Albina Grabauskienė	Stasys Greičiūnas	Juozapas Dabulskis
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Tas pats.	Tas pats.	Iki 10.	Apie 10.
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.

42 lentelė

Giedojimas ir šeima

Vardas/pavardė	Kada šeima giedodavo kartu?	Kuriuo paros metu?	Ką giedodavo?	Kas vesdavo giesmes?	Iš ko giedodavo?	Ar dabar šeima kartu meldžiasi? Jei „taip“, kaip ir kada?
Jonas Karinauskas	Per adventą ir gavėnią.	Vakare.	„Marija Magdalena“, kalbamas M. Marijos rožančius. Gegužės mėn. M. Marijos litanią.	Mama.	Iš maldynų – „Aukso altorius“, „Šaltinis“.	Bendros maldos tik bažnyčioje.
Juozapas Dabulskis	Tas pats.	Vakare.	Kalbamas M. Marijos rožančius. Gegužės mėn. M. Marijos litanią.	Mama.	Iš senų maldynų.	Tas pats.
Stasys Greičiūnas	Tas pats.	Vakare.	Tas pats.	Mama.	Tas pats.	Tas pats.
Albina Grabauskienė	Tas pats.	Vakare ir vidurdienį.	Tas pats.	Tėvai.	Tas pats.	Tas pats.

Elena Šeputienė	Tas pats.	Vidurdienį, vakare.	Tas pats.	Mama.	Tas pats.	Tas pats.
-----------------	-----------	------------------------	-----------	-------	-----------	-----------

9 priedas. Batakių parapija

43 lentelė

Giedojimas ir žmogaus mirtis

Pasirengimas mirčiai. Ką giedodavo kunigo					
Vardas/pavardė	Laukdami	Pasitikdami	Išpažinties, komunijos metu	Išlydėdami	Išlydėję ir likę su ligoniu
Vladislovas Liekis	Kalbami poteriai.	Nieko.	„Garbinkime Švč. Sakramentą“, „Jėzau, pas mane ateiki“.	Nieko.	Nieko.
Danutė Liekienė-Baltišiutė	Tas pats	Tas pats.	Tas pats.	Nieko.	Nieko.
Stefanija Milickienė-Jankauskaitė	Tas pats	Tas pats.	Tas pats.	Nieko.	Nieko.
Stanislava Vilienė-Armonaitė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Nieko.	Nieko.
Stanislovas-Jonas Petraitis	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Nieko.	Nieko.

44 lentelė

Budynės

Vardas/pavardė	Kiek dienų trunka budynės?	Kokios maldos kalbamos atėjus į budynes?	Kokia giesmė pradedamos budynės?	Ką gieda pirmą ir antrą vakarą?	Kokia giesmė baigiamos budynės?
Vladislovas Liekis	2	Poteriai.	„Viešpaties Angelas“.	Pirmąjį vakarą šermeninės giesmės ir Dovydo psalmės, antąjį vakarą jau Kalnai, vardai.	„Viešpaties Angelas“.
Danutė Liekienė-Baltišiutė	2	Poteriai.	Tas pats.	Tas pats	Tas pats.
Stefanija Milickienė-Jankauskaitė	2	Poteriai	Tas pats.	Tas pats	Tas pats.
Stanislava Vilienė-Armonaitė	2	Poteriai.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.

Stanislovas-Jonas Petraitis	2	Poteriai.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
-----------------------------	---	-----------	-----------	-----------	-----------

45 lentelė

Laidotuvės

Ką gieda?					
Vardas/pavardė	Prieš ateinat kunigui?	Kai laidojama be kunigo?	Išnešant karstą?	Pakeliui į bažnyčią?	Pakeliui į kapus? Ir kapuose palaidojus.
Vladislovas Liekis	Šermenų giesmės ir „Marija Magdalena“.	Įprastos apeigos.	„Marija, Tau tebus garbė“.	„Visų šventųjų“ litaniją.	„Iš širdies gelmių“. „Viešpaties Angelas“, vardas, poteriai, „Marija, Marija“, „Verki prie karsto, o siela“.
Danutė Liekienė-Baltišiutė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Stefanija Milickienė-Jankauskaitė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Stanislava Vilienė-Armonaitė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Stanislovas-Jonas Petraitis	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.

Giesmininkai

Stanislava Vilienė- Armonaitė	Stefanija Milickienė- Jankauskaitė	Danutė Liekienė-Baltiūtė	Vladislovas Liekis	Vardas/pavardė
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Šeimos nariai ir kaimynai. Budynėse – kaimynai.	Kas gieda žmogui mirštant ir budynėse?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	15	Kiek žmonių gieda?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Kartais.	Ar susirinkusieji gieda kartu su giesmininkais?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Kviesti. Kviečia namiškiai.	Kaip ateina giesmininkai? Jei kviečiami, kas kviečia?
Tas pats.	Apie 10.	Apie 6–8.	8	Ar yra (buvo) kaime (parapijoje) nuolatiniai giesmininkai? Kiek bent apytikriai?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	4 vyrai ir 4 moterys.	Kas vadovauja giedojimui?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Seniau „vadyrius“, dabar – vadovas.	Kaip tą žmogų vadina (anksčiau ir dabar)?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Gera klausa ir balsas.	Kokios savybės būtinos vadovui?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tik vadovas.	Ar giesmes gali vesti tik vadovas?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Ieško kito vadovo.	Kas veda giesmes, jei nėra vadovo?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Vargonininkas ir bažnyčios choristai, atlydėje giesmininkai.	Kas gieda bažnyčioje per laidotuvių apeigas?

Stanislovas-Jonas Petraitis	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	10	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
-----------------------------	-----------	-----------	-----------	-----------	----	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------

47 lentelė

Giedojimas ir šeima

Vardas/pavardė	Kada šeima giedodavo kartu?	Kuriuo paros metu?	Ką giedodavo?	Kas vedavo giesmes?	Iš ko giedodavo?	Ar dabar šeima kartu meldžiasi? Jei „taip“, kaip ir kada?
Vladislovas Liekis	Sekmadieniais ir per gavėnią.	Vidurdienį ir vakare.	Giesmes iš kantičkų, Kalnus per gavėnią, gegužės mėn. M. Marijos litanija, kalbamas M. Marijos rožančius.	Tėvai.	Iš kantičkų.	M. Marijos rožančių po dalį kartais. Kalnus gavėnioje pasidalija po dalį ir gieda.
Danutė Liekienė-Baltišiutė	Tas pats.	Vakare.	Kalbamas M. Marijos rožančius. Gegužės mėn. M. Marijos litanija, Kalnai.	Mama.	Iš senų maldynų.	Tas pats.
Stefanija Milickienė-Jankauskaitė	Sekmadieniais ir per gavėnią ir gegužę.	Vakare.	Tas pats.	Mama.	Tas pats.	Kalnai, M. Marijos litanija.
Stanislava Vilienė-Armonaitė	Tas pats.	Vakare.	Tas pats.	Tėvai.	Tas pats.	Kalnai, M. Marijos rožančius kalbamas.
Stanislovas-Jonas Petraitis	Tas pats.	Vidurdienį, vakare.	Tas pats.	Mama.	Tas pats.	Tas pats.

10 priedas. Telšių parapija

48 lentelė

Giedojimas ir žmogaus mirtis

Pasirengimas mirčiai. Ką giedodavo kunigo					
Vardas/pavardė	Laukdami	Pasitikdami	Išpažinties, komunijos metu	Išlydėdami	Išlydėję ir likę su ligoniu
Barbora Šopienė-Mickutė	Kalbėdavo rožančių, poterius, M. Marijos litanią.	„Garbinkime Švč. Sakramentą“.	Nieko.	Nieko.	Nieko.
Algirdas Strakšas	Tas pats.	Tas pats	Tas pats.	Nieko.	Nieko.
Irena Petraitytė-Lukošiūtė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Nieko.	Nieko.
Zigmas Valatka	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Nieko.	Nieko.
Petras Petkus	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Nieko.	Nieko.

49 lentelė

Budynės

Vardas/pavardė	Kiek dienų trunka budynės?	Kokios maldos kalbamos atėjus į budynes?	Kokia giesmė pradedamos budynės?	Ką gieda pirmą ir antrą vakarą?	Kokia giesmė baigiamos budynės?
Barbora Šopienė-Mickutė	2–3	Poteriai, dažniausiai treji.	„Viešpaties Angelas“, vardas.	Visus vakarus šermenų giesmės, „Karunką“, Kalnus, Patronų giesmės, vardus.	Šermenų giesmės ir poteriai, „Viešpaties Angelas“.
Algirdas Strakšas	2–3	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats	Tas pats.
Irena Petraitytė-Lukošiūtė	2–3	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats	Tas pats.
Zigmas Valatka	2–3	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Petras Petkus	2–3	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.

Laidotuvės

Ką gieda?					
Vardas/pavardė	Prieš ateinat kunigui?	Kai laidojama be kunigo?	Išnešant karstą?	Pakeliui į bažnyčią?	Pakeliui į kapus? Ir kapuose palaidojus.
Barbora Šopienė-Mickutė	Šermenų giesmės ir „Marija Magdalena“.	Pagal situaciją, jei netikintis, be giesmių, kitu atveju pagal maldyną.	„Sveika, Karaliene“, „Iš širdies gelmių“.	„Visų šventųjų“ litaniją.	„Iš širdies gelmių“. Būdavo ir „Visų šventųjų“ litanija, „Viešpaties Angelas“, „Marija, Marija“.
Algirdas Strakšas	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Irena Petraitienė-Lukošiūtė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Zigmas Valatka	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Petras Petkus	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.

Giesmininkai

Zigmas Valatka	Irena Petraitiienė-Lukošiūtė	Algirdas Strakšas	Barbora Šopienė-Mickutė	Vardas/pavardė
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Šeimos nariai ir kaimynai. Budynėse – kaimo giedoriai, kaimynai, giminės.	Kas gieda žmogui mirštant ir budynėse?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	3–5	Kiek žmonių gieda?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Taip.	Ar susirinkusieji gieda kartu su giesmininkais?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Patys. Kviesdavo tik vadovus kažkas iš namiškių.	Kaip ateina giesmininkai? Jei kviečiami, kas kviečia?
Tas pats.	Apie 10.	Apie 6–8.	Vyrų ir moterų grupės.	Ar yra (buvo) kaime (parapijoje) nuolatiniai giesmininkai? Kiek bent apytikriai?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Vyrų ir moterų vadovai.	Kas vadovauja giedojimui?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Pravadininku.	Kaip tą žmogų vadina (anksčiau ir dabar)?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Gera klausia ir balsas, pamaldumas, mokėti daug giesmių.	Kokios savybės būtinos vadovui?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tik vadovas.	Ar giesmes gali vesti tik vadovas?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Kas kitas iš giesmininkų.	Kas veda giesmes, jei nėra vadovo?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Vargonininkas.	Kas gieda bažnyčioje per laidotuvių apeigas?

Petras Petkus	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	10	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
---------------	-----------	-----------	-----------	-----------	----	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------

52 lentelė

Giedojimas ir šeima

Vardas/pavardė	Kada šeima giedodavo kartu?	Kuriuo paros metu?	Ką giedodavo?	Kas vedavo giesmes?	Iš ko giedodavo?	Ar dabar šeima kartu meldžiasi? Jei „taip“, kaip ir kada?
Barbora Šopienė-Mickutė	Sekmadieniais.	Vidurdienį.	M. Marijos litanija, kalbamas M. Marijos rožančius, šv. Juozapo litanija.	Tėvai, nes turėjo balsus.	Iš maldynų.	Poteriai kalbami asmeniškai, kartu medžiasi švenčių dienomis.
Algirdas Strakšas	Tas pats.	Vakare.	Kalbamas M. Marijos rožančius. M. Marijos litanija.	Tėvai.	Tas pats.	Švenčių dienomis.
Irena Petraitienė-Lukošiūtė	Sekmadieniais ir per gavėnią.	Vakare.	Tas pats.	Mama.	Tas pats.	Tas pats.
Zigmas Valatka	Tas pats.	Vakare.	Tas pats.	Tėvai.	Tas pats.	Tas pats.
Petras Petkus	Tas pats.	Vakare.	Tas pats.	Tėvai.	Tas pats.	Tas pats.

11 priedas. Viešvėnų parapija

53 lentelė

Giedojimas ir žmogaus mirtis

Pasirengimas mirčiai. Ką giedodavo kunigo					
Vardas/pavardė	Laukdami	Pasitikdami	Išpažinties, kunijos metu	Išlydėdami	Išlydėję ir likę su ligoniu
Stefanija Liatukienė-Stulpinaitė	Kalbėdavo maldas.	„Garbinkime Švč. Sakramentą“.	Nieko.	Nieko.	Kalbėdavo maldas, „Miršančiojo“ litanią.
Vladas Perminas	Tas pats.	Tas pats	Tas pats.	Nieko.	Nieko.
Ona Perminienė-Dapkutė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Nieko.	Nieko.
Kazimiera Vaitkevičienė-Jonušaitė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Nieko.	Nieko.
Emilija Jučinskienė-Virketytė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Nieko.	Nieko.

54 lentelė

Budynės

Vardas/pavardė	Kiek dienų trunka budynės?	Kokios maldos kalbamos atėjus į budynes?	Kokia giesmė pradedamos budynės?	Ką gieda pirmą ir antrą vakarą?	Kokia giesmė baigiamos budynės?
Stefanija Liatukienė-Stulpinaitė	1–2 (kai turtingesni).	Kalbėdavo trejus poterus, dabar dažniausiai tik „Amžinąjį atilsį“.	„Viešpaties Angelas“, vardai.	Visus vakarus šermenų giesmės, „Karunką“, Kalnus.	Šermenų giesmės.
Vladas Perminas	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats	Tas pats.
Ona Perminienė-Dapkutė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats	Tas pats.
Kazimiera Vaitkevičienė-Jonušaitė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Emilija Jučinskienė-Virketytė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.

Laidotuvės

Ką gieda?					
Vardas/pavardė	Prieš ateinat kunigui?	Kai laidojama be kunigo?	Išnešant karstą?	Pakeliui į bažnyčią?	Pakeliui į kapus? Ir kapuose palaidojus.
Stefanija Liatukienė-Stulpinaitė	Šermenų giesmės ir „Marija Magdalena“.	Pagal maldyną.	„Sveika, Karaliene“.	„Iš širdies gelmių“ arba „Visų šventųjų“ litaniją.	„Iš širdies gelmių“, „Viešpaties Angelas“, „Marija, Marija“.
Vladas Perminas	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Ona Perminienė-Dapkutė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Kazimiera Vaitkevičienė-Jonušaitė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Emilija Jučinskienė-Virketytė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.

Giesmininkai

Kazimiera Vaitkevičienė- Jonušaitė	Ona Perminienė-Dapkutė	Vladas Perminas	Stefanija Liatukienė- Stulpinaitė	Vardas/pavardė
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Namiškiai ir kaimynai. Budynėse – kaimynai.	Kas gieda žmogui mirštant ir budynėse?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	4–5	Kiek žmonių gieda?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Taip.	Ar susirinkusieji gieda kartu su giesmininkais?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Seniau patys. Dabnar vadina ypač vadovus kažkas iš namiškių.	Kaip ateina giesmininkai? Jei kviečiami, kas kviečia?
Tas pats.	Apie 10.	Apie 6–8.	3–4	Ar yra (buvo) kaime (parapijoje) nuolatiniai giesmininkai? Kiek bent apytikriai?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Vyrų ir moterų vadovai.	Kas vadovauja giedojimui?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Pravadninku.	Kaip tą žmogų vadina (anksčiau ir dabar)?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Gera klausia ir balsas, pamaldumas.	Kokios savybės būtinos vadovui?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tik vadovas.	Ar giesmes gali vesti tik vadovas?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Kas sugėba.	Kas veda giesmes, jei nėra vadovo?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Vargonininkas.	Kas gieda bažnyčioje per laidotuvių apeigas?

Emilija Jučinskienė-Virketytė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	10	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
-------------------------------	-----------	-----------	-----------	-----------	----	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------

57 lentelė

Giedojimas ir šeima

Vardas/pavardė	Kada šeima giedodavo kartu?	Kuriuo paros metu?	Ką giedodavo?	Kas vedavo giesmes?	Iš ko giedodavo?	Ar dabar šeima kartu meldžiasi? Jei „taip“, kaip ir kada?
Stefanija Liatukienė-Stulpinaitė	Per gavėnią.	Nenurodo konkretaus.	Šeštadieniais gavėnioje giedodavo Kalnus. Gegužinė sir birželinės pamaldos.	Tėvai ir seneliai.	Iš maldynų.	Šiandien nėra bendros maldos.
Vladas Perminas	Tas pats.	Vakare.	Kalbamas M. Marijos rožančius.	Tėvai.	Tas pats.	Rožančius kalbamas.
Ona Perminienė-Dapkutė	Tas pats.	Vakare.	Kalnus.	Tėvai.	Tas pats.	Tas pats.
Kazimiera Vaitkevičienė-Jonušaitė	Tas pats.	Vakare.	Tas pats.	Tėvai.	Tas pats.	Nieko.
Emilija Jučinskienė-Virketytė	Tas pats.	Vakare.	Tas pats.	Tėvai.	Tas pats.	Nieko.

12 priedas. Nevarėnų parapija

58 lentelė

Giedojimas ir žmogaus mirtis

Pasirengimas mirčiai. Ką giedodavo kunigo					
Vardas/pavardė	Laukdami	Pasitikdami	Išpažinties, komunikacijos metu	Išlydėdami	Išlydėję ir likę su ligoniu
Justinas Sobutas	Nieko.	„Garbinkime Švč. Sakramentą“.	„Dievo Avinėli“, „Prieš taip didį“, „Jėzau, pas mane ateiki“.	Nieko.	Nieko.
Zuzana Strazdauskienė-Klevaitė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Nieko.	Nieko.
Ieva Klevienė-Zubavičiūtė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Nieko.	Nieko.
Pranas Montrimas	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Nieko.	Nieko.
Adomas Kačinskis	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Nieko.	Nieko.

59 lentelė

Budynės

Vardas/pavardė	Kiek dienų trunka budynės?	Kokios maldos kalbamos atėjus į budynes?	Kokia giesmė pradedamos budynės?	Ką gieda pirmą ir antrą vakarą?	Kokia giesmė baigiamos budynės?
Justinas Sobutas	1–2 naktis.	Poteriai.	„Viešpaties Angelas“.	Abu vakarus šermenų giesmės, „Karunka“, Kalnai.	Šermenų giesmės, „Viešpaties Angelas“.
Zuzana Strazdauskienė-Klevaitė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Ieva Klevienė-Zubavičiūtė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Pranas Montrimas	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Adomas Kačinskis	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.

Laidotuvės

Ką gieda?					
Vardas/pavardė	Prieš ateinat kunigui?	Kai laidojama be kunigo?	Išnešant karstą?	Pakeliui į bažnyčią?	Pakeliui į kapus? Ir kapuose palaidojus.
Justinas Sobutas	Šermenų giesmės ir „Marija Magdalena“.	Pagal maldyną.	„Sveika, Karaliene“.	„Visų šventųjų“ litanija.	„Iš širdies gelmių“. „Viešpaties Angelas“, poteriai, „Marija, Marija“.
Zuzana Strazdauskienė-Klevaitė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Ieva Klevienė-Zubavičiūtė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Pranas Montrimas	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Adomas Kačinskis	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.

Giesmininkai

Pranas Montrimas	Ieva Klevienė-Zubavičiūtė	Zuzana Strazdauskienė-Klevaitė	Justinas Sobutas	Vardas/pavardė
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Namiškiai ir kaimynai. Budynėse – kviesti giedoriai.	Kas gieda žmogui mirštant ir budynėse?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Iki 10.	Kiek žmonių gieda?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Taip.	Ar susirinkusieji gieda kartu su giesmininkais?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Dabar vadina kažkas iš namiškių.	Kaip ateina giesmininkai? Jei kviečiami, kas kviečia?
Tas pats.	Apie 10.	Apie 6–8.	Apie 10.	Ar yra (buvo) kaime (parapijoje) nuolatiniai giesmininkai? Kiek bent apytikriai?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Vyrų ir moterų vadovai.	Kas vadovauja giedojimui?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Pravadninku.	Kaip tą žmogų vadina (anksčiau ir dabar)?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Gera klausia ir balsas, mokėti daug giesmių.	Kokios savybės būtinos vadovui?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tik vadovas.	Ar giesmes gali vesti tik vadovas?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Taip nebūna.	Kas veda giesmes, jei nėra vadovo?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Vargonininkas, atlydėję giesmininkai ir choristai.	Kas gieda bažnyčioje per laidotuvių apeigas?

Adomas Kačinskis	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	10	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
---------------------	-----------	-----------	-----------	-----------	----	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------

62 lentelė

Giedojimas ir šeima

Vardas/pavardė	Kada šeima giedodavo kartu?	Kuriuo paros metu?	Ką giedodavo?	Kas vesdavo giesmes?	Iš ko giedodavo?	Ar dabar šeima kartu meldžiasi? Jei „taip“, kaip ir kada?
Justinas Sobutas	Sekmadieniais, gavėnioje, advente.	Vidurdienį.	Marijai skirtas giesmes. Gavėnioje ir advente vakarais – „Jėzus buvo nuliūdęs“. Gegužinės pamaldos.	Mama.	Iš maldynų, dažniausia tik vadovas temokėjo skaityti.	Gavėnioje Kalnai.
Zuzana Strazdauskienė- Klevaitė	Tas pats.	Vakare.	Kalbamas M. Marijos rožančius, Kalnai.	Mama.	Iš maldynų.	Rožančius kalbamas, Kalnai.
Ieva Klevienė- Zubavičiūtė	Sekmadieniais ir gavėnioje.	Vakare.	Kalnus.	Tėvai.	Tas pats.	Tas pats.
Pranas Montrimas	Tas pats.	Vakare.	Kalnai, gegužinės.	Tėvai.	Tas pats.	Rožančius, Kalnai, M. Marijos litanija.
Adomas Kačinskis	Tas pats.	Vakare.	Tas pats.	Mama.	Tas pats.	Kalnai.

13 priedas. Šilutės parapija

63 lentelė

Giedojimas ir žmogaus mirtis

Pasirengimas mirčiai. Ką giedodavo kunigo					
Vardas/pavardė	Laukdami	Pasitikdami	Išpažinties, kunijos metu	Išlydėdami	Išlydėję ir likę su ligoniu
Juozapas Kosas	Kalba maldas.	„Tegul būna garbinamas“.	„Jėzau, pas mane ateiki“ ir poteriai.	Nieko.	Nieko.
Zinaida Biesevičienė-Judžentytė	Tas pats.	Tas pats	Tas pats.	Nieko.	Nieko.
Ona-Danutė Povilianskienė-Kučinskaitė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Nieko.	Nieko.
Ksavera Paulienė-Bukauskaitė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Nieko.	Nieko.
Antanina Vasiliauskiene-Baltikauskytė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Nieko.	Nieko.

64 lentelė

Budynės

Vardas/pavardė	Kiek dienų trunka budynės?	Kokios maldos kalbamos atėjus į budynes?	Kokia giesmė pradedamos budynės?	Ką gieda pirmą ir antrą vakarą?	Kokia giesmė baigiamos budynės?
Juozapas Kosas	2–3	Poteriai 1–5.	„Iš širdies gelmių“.	Abu vakarus šermenų giesmės, „O Angele, man skirtas“, „Karunka“, Kalnai, dar pagiedama šermeninių giesmių.	„Viešpaties Angelas“.
Zinaida Biesevičienė-Judžentytė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Ona-Danutė Povilianskienė-	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.

Kučinskaitė					
Ksavera Paulienė-Bukauskaitė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Antanina Vasiliauskienė-Baltikauskytė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.

65 lentelė

Laidotuvės

Ką gieda?					
Vardas/pavardė	Prieš ateinat kunigui?	Kai laidojama be kunigo?	Išnešant karstą?	Pakeliui į bažnyčią?	Pakeliui į kapus? Ir kapuose palaidojus.
Juozapas Kosas	Šermenų giesmės, kartais Marijos rožančius, „Marija Magdalena“.	Pagal maldyną.	„Sveika. Karaliene“.	„Iš širdies gelmių“.	„Iš širdies gelmių“. „Viešpaties Angelas“, poteriai.
Zinaida Biesevičienė-Judžentytė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Ona-Danutė Povilianskienė-Kučinskaitė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Ksavera Paulienė-Bukauskaitė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Antanina Vasiliauskienė-Baltikauskytė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.

Giesmininkai

Ona-Danutė Povilianskienė-Kučinskaitė	Zinaida Biesevičienė- Judžentytė	Juozapas Kosas	Vardas/pavardė
Tas pats.	Tas pats.	Giminės ir kaimynai. Budynėse – kaimynai.	Kas gieda žmogui mirštant ir budynėse?
Tas pats.	Tas pats.	Būrys.	Kiek žmonių gieda?
Tas pats.	Tas pats.	Kas moka.	Ar susirinkusieji gieda kartu su giesmininkais?
Tas pats.	Tas pats.	Kviesti, vadina namiškiai.	Kaip ateina giesmininkai? Jei kviečiami, kas kviečia?
Apie 10.	Apie 6–8.	Apie 10–15.	Ar yra (buvo) kaime (parapijoje) nuolatiniai giesmininkai? Kiek bent apytikriai?
Tas pats.	Tas pats.	Vadovas ir vadovė.	Kas vadovauja giedojimui?
Tas pats.	Tas pats.	Pravadninkas, pramatorius, giedorius.	Kaip tą žmogų vadina (anksčiau ir dabar)?
Tas pats.	Tas pats.	Gera klausa ir balsas, pamaldumas.	Kokios savybės būtinos vadovui?
Tas pats.	Tas pats.	Vadovas, nors kartais kas meldė, tas ir intonuoja.	Ar giesmes gali vesti tik vadovas?
Tas pats.	Tas pats.	Bet kas iš giesmininkų.	Kas veda giesmes, jei nėra vadovo?
Tas pats.	Tas pats.	Jei kviečia, eina giedoti kartu.	Kas gieda bažnyčioje per laidotuvių apeigas?

Ksavera Paulienė- Bukauskaitė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Antanina Vasiliauskiene- Baltikauskytė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	10	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.

67 lentelė

Giedojimas ir šeima

Vardas/pavardė	Kada šeima giedodavo kartu?	Kuriuo paros metu?	Ką giedodavo?	Kas veddavo giesmes?	Iš ko giedodavo?	Ar dabar šeima kartu meldžiasi? Jei „taip“, kaip ir kada?
Juozapas Kosas	Gavėnioje, adventė.	Vakare.	Iš kantičkų giesmes per gavėnią šeštadieniais, ir per adventą taip pat, Kalnus per gavėnią.	Tėvai, seneliai.	Iš atminties, iš kantičkų.	Gavėnioje Kalnai.
Zinaida Biesevičienė- Judžentytė	Tas pats.	Vakare.	Kalnai.	Mama.	Iš maldynų.	Tas pats.
Ona-Danutė Povilianskienė- Kučinskaitė	Gavėnioje.	Vakare.	Kalnus.	Tėvai.	Tas pats.	Tas pats.
Ksavera Paulienė- Bukauskaitė	Tas pats.	Vakare.	Tas pats.	Tėvai.	Tas pats.	Tas pats.
Antanina Vasiliauskiene- Baltikauskytė	Tas pats.	Vakare.	Tas pats.	Mama ir seneliai.	Tas pats.	Tas pats.

14 priedas. Priekulės parapija

68 lentelė

Giedojimas ir žmogaus mirtis

Pasirengimas mirčiai. Ką giedodavo kunigo					
Vardas/pavardė	Laukdami	Pasitikdami	Išpažinties, komunijos metu	Išlydėdami	Išlydėję ir likę su ligoniu
Kazimieras Norvilas	Kalba poteries.	„Garbinkime Švč. Sakramentą“.	Nieko.	Nieko.	Nieko.
Elvyra-Justina Jašmontaitė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Nieko.	Nieko.
Rūta Stirblienė-Žadeikytė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Nieko.	Nieko.
Petras Idzelis	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Nieko.	Nieko.
Romualdas Marozas	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Nieko.	Nieko.

69 lentelė

Budynės

Vardas/pavardė	Kiek dienų trunka budynės?	Kokios maldos kalbamos atėjus į budynes?	Kokia giesmė pradedamos budynės?	Ką gieda pirmą ir antrą vakarą?	Kokia giesmė baigiamos budynės?
Kazimieras Norvilas	2 arba 1 naktis.	Poteriai.	„Viešpaties Angelas“.	Šermeninės giesmės, „Karunka“, Kalnai, „Viešpaties Angelas“, vardai. Abu vakarus tas pats.	„Viešpaties Angelas“.
Elvyra-Justina Jašmontaitė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Rūta Stirblienė-Žadeikytė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Petras Idzelis	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Romualdas Marozas	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.

Laidotuvės

Ką gieda?					
Vardas/pavardė	Prieš ateinat kunigui?	Kai laidojama be kunigo?	Išnešant karstą?	Pakeliui į bažnyčią?	Pakeliui į kapus? Ir kapuose palaidojus.
Kazimieras Norvilas	Šermenų giesmės, „Marija Magdalena“.	Pagal maldyną.	„Sveika, Karaliene“.	„Iš širdies gelmių“, kartais „Dievas mūsų prieglauda“.	„Iš širdies gelmių“, „Viešpaties Angelas“, vardai, „Marija, Marija“.
Elvyra-Justina Jašmontaitė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Rūta Stirbienė-Žadeikytė	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Petras Idzelis	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Romualdas Marozas	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.

Giesmininkai

Romualdas Marozas	Petras Idzelis	Rūta Sturbiienė-Žadeikytė	Elvyra-Justina Jašmontaitė	Kazimieras Norvilas	Vardas/pavardė
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Namiškiai ir kaimynai. Budynėse – giedoriai.	Kas gieda žmogui mirštant ir budynėse?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	6	Kiek žmonių gieda?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Kas gali.	Ar susirinkusieji gieda kartu su giesmininkais?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Kviesiti, vadina namiškiai.	Kaip ateina giesmininkai? Jei kviečiami, kas kviečia?
10	Tas pats.	Apie 10.	Tas pats.	10–15	Ar yra (buvo) kaime (parapijoje) nuolatiniai giesmininkai? Kiek bent apytikriai?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Vyrų vadovas ir moterų vadovė.	Kas vadovauja giedojimui?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Giedoriai.	Kaip tą žmogų vadina (anksčiau ir dabar)?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Gera klausa ir balsas.	Kokios savybės būtinos vadovui?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Jei gali, kiti ir veda, nebūtinai vadovas.	Ar giesmes gali vesti tik vadovas?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Yra keli žmonės, kurie gali tai daryti.	Kas veda giesmes, jei nėra vadovo?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Vargonininkas ir bažnyčios choristai, atlydėje giesmininkai.	Kas gieda bažnyčioje per laidotuvių apeigas?

Giedojimas ir šeima

Vardas/pavardė	Kada šeima giedodavo kartu?	Kuriuo paros metu?	Ką giedodavo?	Kas vedavo giesmes?	Iš ko giedodavo?	Ar dabar šeima kartu meldžiasi? Jei „taip“, kaip ir kada?
Kazimieras Norvilas	Sekmadieniais, gavėnioje	Vidurdienį ir vakare.	Kalnus per gavėnią.	Tėvai.	Iš kantičkų ir maldynų.	Poteriai asmeniškai.
Elvyra-Justina Jašmontaitė	Tas pats.	Vakare.	Kalnai.	Mama.	Iš maldynų.	Tas pats.
Rūta Stirbienė-Žadeikytė	Gavėnioje.	Vakare.	Kalnus.	Tėvai.	Tas pats.	Tas pats.
Petras Idzelis	Tas pats.	Vakare.	Tas pats.	Tėvai.	Tas pats.	Tas pats.
Romualdas Marozas	Sekmadieniais.	Vakare.	Tas pats.	Tėvai.	Tas pats.	Tas pats.

15 priedas. Giedojimo būdas

73 lentelė

Giedojimo būdas

Viešvėnai	Telšiai	Ylakiai	Lenkimai	Skuodas	Parapija (kolektyvas)
2-4	2	2-4	2	2	Kelias balsais giedama?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Pakaitom: vyrai, moterys.	Kaip giedama: visi drauge ar pakaitom?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Vadovas.	Kas sprendžia, kokia eile ir ką giedoti?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Dūdomis.	Ar seniau buvo grojama?
Tas pats.	Tas pats. Jei nėra giedorių, gieda.	Trubos, vargonėliai, kanklės.	Tas pats.	Dūdos, elektriniai vargonėliai.	Ar dabar grojama?
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Taip. Pakaitomis.	Gieda, jei nėra giedorių. Giedama pakaitomis, nors priklauso ir nuo	Ar muzikantai gieda? Kaip derinamas grojimas su giedojimu?
Tas pats. Ne.	Tas pats. Dar naudojamas savas spausdintas. Būna, kad trumpina dėl laiko.	Tas pats. Ne.	„Liturginis maldynas“. Ne.	„Liturginis maldynas“, kun. J. Tilvytis „Giesmynas“. Ne.	Giesmių tekstų šaltiniai? Ar keičiami žodžiai?
Tradicija. Stengiasi laikytis.	Tradicija. Reikia laikytis.	Tradicija. Priklausomai nuo giedoriaus keičiasi	Tradicija. Būtina laikytis.	Tradicija. Nebūtina laikytis, keičia, kuri labiau patinka.	Melodijų šaltiniai. Ar būtina laikytis melodijos?
Po šermenų ir „Karunkos“. Pasivaikštoma.	Ne.	Tas pats.	Tas pats.	Taip. Po „Karunkos“, arbitėlė.	Ar daromos pertraukos per budynes? Kada? Kas veikiama?

Palanga	Batakliai	Skaudivilė	Tauragė	Nevarėnai
2	2	2-4 (moterys kartais 3)	2-4	2
Visi kartu.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Vadovas.	Vadovas, nors kartais tariai ką giedoti.	Sava giesmių tvarka.	Tas pats.	Tas pats.
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Dūdos.	Dūdos ir tik lauke.
Elektriniai vargonėliai, smuikas, kanklės.	Vargonėliai.	Vargonėliai, kanklės.	Elektriniai vargonėliai, smuikas, kanklės.	Tas pats.
Jei nėra giedorių. Su dūdomis pakaitomis, su kanklėmis kartu.	Taip. Derina kartu.	Gieda. Pakaitomis kas posmelį.	Jei nėra giesmininkų patys. Pakaitomis kas posmelį.	Tas pats.
Tas pats. Ne.	„Liturginis maldynas“, savas giesmynėlis. Ne.	„Liturginis maldynas“, savas giesmynėlis, autorystė neaiški, iš rankų į rankas. Ne.	„Liturginis maldynas“, savas maldynas, surinktas iš kitų giesmininkų, jų nėra maldyne. Trumpina, kai prašo namiškiai.	Tas pats. Ne.
Derinamos bažnytinės ir tradicinės melodijos. Keičiama pagal vadovą.	Tradicija. Keičia tik įvairovės dėlei.	Tradicija, bet keičia į naujesnę, dėl grožio.	Tradicija. Kartais keičia, taikydami prie žodžių.	Tradicija. Negalima keisti.
Taip. Po baigiamųjų Kalnų giesmių. Dažniausiai ilsimasi, kartais pasiūlo arbatos.	Taip. Prieš „Visų šventųjų“ litanią. Sėdima savo vietose.	Dabar jau ne.	Ne.	Tas pats. Vaikštoma, vaišinamasi.

Klaipėda I	Priekulė	Šilutė	Laukžemė	Darbėnai
3	4	6	2	2-3
Drauge.	Tas pats.	Pakaitomis: vyrai, moterys.	Pakaitomis: moterys, vyrai.	Pakaitomis: vyrai, moterys.
Sprendžiama pagal mirusiojo amžių, susirinkusiųjų nuotakas.	Tas pats.	Vadovas.	Iprastinė tvarka.	Po įprastų giesmių, jei kas dar pasiūlo.
Tas pats.	Dūdomis.	Seniau iš vis negrojo.	Tas pats.	Tas pats.
Dūdomis, kanklėmis, vargonėliais, smuiku, fleita.	Kanklės, vargonėliai, dūdos retai.	Kanklės, vargonėliai, o dūdos palydėjimui į kapines.	Dūdos, kanklės.	Elektriniai vargonėliai, smuikas, kanklės, dūdos.
Taip. Su dūdomis pakaitomis, su kanklėmis pritariant.	Taip. Kanklėmis pritariant, dūdomis – pakaitomis.	Taip. Pakaitomis. Su kanklėmis pritariant.	Taip. Pakaitomis.	Taip. Jei yra giedoriai, tik groja, o kanklininkai patys ir gieda. Pakaitomis.
„Liturginis maldynas“, „Giedokime visi“, Kalnai trumpinami pagal artimųjų prašymą.	„Liturginis maldynas“, yra modernios, savos kūrybos. Ne.	Seniau „Kantičkos“, dabar „Liturginis maldynas“. Ne.	„Liturginis maldynas“. Ne.	Tas pats. Ne.
Tradicija, bažnyčioje girdėtos, spausdintos natos, klasikos kūriniai, bažnytinis repertuaras. Melodijos laikomasi.	Tradicija. Laikosi.	Tradicija. Nekeičia.	Tradicija. Keičia norėdami palenkovinti	Tradicinės, liaudies ir bažnyčioje girdėtos. Keisti galima, kad tik visi mokėtų.
Taip. Po „Karunkos“. Pasivaikščiama, vaišinamasi.	Kartais. Po „Karunkos“. Vaišinamasi.	Ne.	Ne.	Taip. Po šermeninių giesmių, „Karunkos“. Einama pasivaikščioti.

Klaipēda III	Klaipēda II
3	3
Tas pats.	Tas pats.
Repertuārs renkamas laisvai.	Vadovas.
Tas pats.	Tas pats.
Vargonēļi, kanklēs, fleita.	Vargonēļi, kanklēs, smuikas, fleita, dūdas retai.
Taip. Pritariant instrumentui.	Taip. Pakaitomis su dūdomis, su kanklėmis kartu.
„Liturginis maldynas“, ir surinktas iš bažnytinio-chorinio repertuaro. Savo nuožiūra išmeta niūrius tekstus. Jei užsakovai prašo trumpina ilgiausias giesmes.	„Liturginis maldynas“, ir surinktas iš daugelio. Trumpina, kai prašo greit baigti.
Tradicija, bažnyčioje girdėtos.	Tradicija ir girdėtos melodijos.
Taip. Po „Karunkos“. Vaisinasi, jei vaisinga.	Ne.

16 priedas. Giedojimo vieta ir būdas

74 lentelė

Giedojimo vieta ir stambių formų giedojimo būdas

Giedojimo vieta					Kaip giedamos stambios formos?			
Teišiai	Ylakiai	Lenkimai	Skudas	Parapija (kolektyvas)				
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Gretimame prie spec. padengto stalo.	Kambaryje, kur karstas, ar gretimame kambaryje?				
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Giesmininkai ir tie, kurie gieda.	Kas sėdi prie stalo?				
Tas pats.	Apdengtas balta staltiese, dega 2 žvakės, dedamas kryžius, vanduo.	Balta staltiesė, kryžius, vanduo, mėtiniai saldainiai (seniau dėdavo cukraus ir karčiųjų pipirų).	Apdengtas balta staltiese, dega 2 žvakės, dedamas kryžius, vanduo.	Kaip atrodo stalas, prie kurio giedama?				
Ne.	Ne.	Ne.	Ne.	Ar baigus giedoti, kryžius siunčiamas per rankas				
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Maldavimai giedami, giesmės pakaitomis: vyrai-moterys.	Žemaičių Kalvarijos kalnai: maldavimai, giedojimo būdas?				
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Kas posmelis ir kas pusę posmelio. Pakaitomis su muzikantais.	Kaip keičiasi, kaip derinama su muzikantais?				
Skaitinius bet kas iš giesmininkų. Giedama pakaitomis: vyrai, moterys, vadovas ir visi kiti.	Skaitinius bet kas iš giesmininkų. Giedama pakaitomis: vyrai, moterys.	Skaitinius bet kas iš giesmininkų. Giedama pakaitomis: vyrai, moterys, vadovas ir visi kiti.	Skaitinius bet kas iš giesmininkų. Giedama pakaitomis: vyrai, moterys.	Kryžiaus kelias: skaitinių skaitovas, giedojimo būdas?				
Negieda.	Negieda.	I dalis, renkasi pagal namiškių prašymą. Visos maldos giedamos pakaitomis.	Negieda.	Švč. Jėzaus Vardo rožančius: kelios dalys giedamos, kas lemia pasirinkimą? Maldų ir giesmių kalbėjimo-giedojimo būdas?				

Palanga	Bataklai	Skaidvilė	Tauragė	Nevarėnai	Viešvėnai
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Giesmininkai ir galintys giedoti.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Apdengtas balta staltiese, dega 1–2 žvakės, dėdamas kryžius, mėtiniai saldainiai, vanduo.	Apdengtas balta staltiese, dega 1–2 žvakės, dėdamas kryžius.	Apdengtas balta staltiese, dega 1–2 žvakės, dėdamas kryžius, vanduo, saldainiai.	Apdengtas balta staltiese, dega 1–2 žvakės, dėdamas kryžius, vanduo. Jei padeda valgių prašo nunešti.	Apdengtas balta staltiese, dega 2 žvakės, dėdamas kryžius, vanduo, mėtiniai saldainiai.	Tas pats.
Ne.	Ne.	Ne.	Ne.	Ne.	Ne.
Maldavimai giedami. Giedama kartu.	„Garbiname Tave“ – vadovas. Maldavimus gieda tik moterys.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.
Viskas kartu.	Keičiasi kas eilutė; pakaitomis su muzikantais.	Keičiasi kas posmelis; pakaitomis su muzikantais.	Keičiasi kas pusė posmelio.	Tas pats.	Tas pats.
Skaitinius bet kas iš giesmininkų. Giedama kartu.	Skaitinius tik vargonininkas. Giedama pakaitomis: vyrai, moterys.	Skaitinius vadovas, giedama kartu.	Tas pats.	Skaitinius skaito vadovas, gieda pakaitomis: vyrai, moterys.	Tas pats.
Negieda.	Negieda.	Kaip pageidauja namiškiai. Maldavimai giedami, maldos ir giesmės moterys pakaitomis.	Pirmąjį vakarą, I dalį, maldavimus gieda, maldos ir giesmės pakaitomis.	Negieda.	Negieda.

Klaipėda III	Klaipėda II	Klaipėda I	Priekulė	Šilutė	Laukžemė	Darbėnai
Tas pats.	Tas pats.	Tas pats.	Tame pačiame ir gretimame, prie stalo.	Jei gedulo namai, būna ir tame pačiame kambaryje, o šiaip – gretimame, prie stalo.	Tas pats.	Tas pats.
Mieste tik giesmininkai, nes nėra vietos kitiems; kaime visi kartu sėdi.	Tas pats.	Prie stalo sėdi tik giesmininkai, giesmininkai ir tie, kur gieda.	Tas pats.	Tas pats.	Giesmininkai ir tie, kurie gieda.	Prie stalo sėdi tiek, kiek yra vietos.
Balta staltiesė, kryžius, 2 žvakės, vanduo, sausainiai.	Apdengtas balta staltiese, dega 1–2 žvakės, dedamas kryžius.	Priklauso nuo žmonių.	Balta staltiesė, kryžius, 2 žvakės, vanduo, saldainiai.	Balta staltiesė, kryžius, 2 žvakės, vanduo.	Balta staltiesė, kryžius, vanduo, mėtiniai saldainiai	Balta staltiesė, kryžius, o per Kalnus ir 2 žvakės, vanduo.
Ne.	Ne.	Ne.	Ne.	Seniau siūsdavo dabar ne.	Ne.	Ne.
Tas pats.	Tas pats.	Maldavimai giedami; giedama kartu.	Tas pats.	Maldavimai giedami, gieda pakaitomis: vyrai, moterys.	Maldavimai giedami; giesmės pakaitomis: moterys, vyrai.	Maldavimai giedami, gieda pakaitomis: vyrai, moterys.
Nesikeičia, viskas kartu.	Keičiasi kas posmelis ir kas pusę posmelio; pakaitomis su muzikantais.	Nesikeičia. Kai dūdos kas posmelis keičiasi.	Keičiasi kas pusę posmelio; pakaitom su muzikantais.	Keičiasi kas pusę posmelio.	Keičiasi kas pusę posmelio; pakaitomis su muzikantais.	Keičiasi pagal giesmę; su muzikantais pakaitomis.
Tas pats.	Skaitinius bet kas iš giesmininkų; gieda kartu.	Skaitinius vadovas, giedama kartu.	Tas pats.	Skaitinius bet kas iš giesmininkų; gieda kartu.	Skaitinius vadovas. Gieda pakaitomis: moterys, vyrai.	Skaitinius bet kas iš giesmininkų, giedama pakaitomis: vyrai, moterys.
Negieda.	Viena arba visos, kaip nori namiškiai; prašo kilę iš Aukštaitijos. Viskas giedama pakaitomis.	Negieda.	Negiedamas.	Negiedamas.	Giedodavo visus. Viskas giedama buvo; pakaitomis.	Vieną dalį, jei laiko daug visas. Maldavimai giedami, maldos ir giesmės pakaitomis.

17 priedas. Naujos šermeninės giesmės

Nutilo Tavo žingsniai mama mielas
Paliko žemėj nebaigti darbai.
Pasišaukė Tave aukščiausias,
Tu visam laikui šiandien išėjai.
/ Iš mūsų /.

Nurimo Tavo darbščios rankos,
Širdyje liko nebaigta malda.
Aplinkui tyliai dega žvakės,
Ir girdisi širdžių tyli rauda.
/ O širdyse gili skaudi žaizda /.

Neraudoje, žinok paguoda,
Ir ašaros juk niekam nepadės.
Tokia valia yra jau Dievo ,
Pas Jį kas miela šiandien palydės.

O Dieve Tėve mylimiausias,
Jisai jinai dabar jau Tavo globoje.
Lai pailsės mūsų brangiausias /- ia/,
O mes lankysim jį tik maldoje.

Sonata Palenskienė P. Gruš 2008-02-02

*Išgirsk, o Dieve, mano maldą,
Maldauju aš Tave karštai,
**Giesmės aidai skrieja į dangų,
Iš kur žmonių vargus matai.***

*Palaimink mano darbus, norus,
Visus, kurie patinka tau.
**Sušvelnink erškėčiuotą kelią,
Kurį aš prieš save matau.***

*Ar ilgas, ar visai gal trumpas,
Tas mano kelias, nežinau,
**Tiktai prašau, o Dieve, geras,
Kad man kentėti būtų lengviau.***

*Dangau priimki mano maldą,
Suaustą žodžių ir kančių,
**Ir siūsk palaima mano sielai,
Niokotai vėtrų didelių.***

*Dvasia pakyla- vien galingos,
Tavo malonės dvelkime,
**Todėl palaima gailestinga,
Lydėk mane globok mane.***

*Dangau pakėlęs žvilgsnį savo,
Tavo malonės laukiu aš,
**Jinai tegu atėjus veda,
Mane šviesoj ir per miglas.***

Sonata Palenskienė

Prunys

2008-02-02

*Kas galėtų suprast šitą skausmą netekus žmogaus,
Kas galėtų suprast šitą skausmą netekus brangaus.
**Kas paguos, kas priglau Dieve tų,
Kurs paliko šioj žemėj širdy su gėla.***

*Ar diena ar naktis, rodos žvilgsnį nuoširdų regiu,
To žmogaus kur gyvenime buvom visuomet kartu.
**Dieve, vieno prašau-nors sapne,
Lai aplanko mane ir pabūna drauge.***

*O, Marija, kur rasti, paguodą patart tu gali,
Matė juk žmonija, kaip sūnaus tu netekus kenti.
**O Marija, koks skausmas baisus,
Nes brangiausiai žmogus, jau paliko namus.***

*Dieve mano ir Jėzau, mieliausias o Dievo sūnau,
Kai sunku Jūs viltis, maldoje aš tik jūsų prašau,
**Šiam pasauly neklysti sunku-
Teismo dieną už jį / ją/ užtarimo meldžiu.***

Gonata Palenskienė *Prun* 2008-02-02

*Kai apgaubia naktužės tyluma,
Ir žvaigždynų maldą išgirstu,
O, gyvenime, Dievo dovana,
Dabar aiškiau tave aš suprantu.*

***O Dieve, o mano Viešpatie,
Man atleisk jei kartais suklupau,
O, Dieve, o dėkoju iš širdies,
Kad pas Tave vėl kelią suradau.***

*Taip vingiuotu gyvenimo keliu,
Kilt aukštyn dangaus arų erdve,
Aš pavargęs daugiau nebegaliu,
Bet kančioje tikiuos pasiekt Tave.*

***O Dieve, neteiski Tu manęs,
Jei kartais ir buvo nuodėmė,
Tu mano troškimą juk žinai,
Tik Tavo noriu būti amžinai.***

Sonata Palenskienė P. Prus 2008-02-02

*Gyvenimo mano žibintas
Užgeso klajonių Laive.
O Dieve, o Viešpatie Šventas,
Dabar ateinu pas tave.*

*Gyvendamas (a) daug nusidėjau,
Nes klaidūs pasaulio takai.
O Kristau žmonių atpirkėjau,
Tikju ir mane atpirkai.*

*Nors nuodėmių žaizdos negyja,
Atleisk man Aukščiausias, atleisk,
Į meilės tiesos karalystę,
Pakfydusių sielą įleisk.*

*Kad ji sukurtą tavo rankų,
Ten atilsį rastų Tavy,
Atverk man o Viešpatie dangų,
Kur būsim per amžius gyvi.*

Gonata Palenskienė

[Signature]

2008-02-02

Neverki vaikelį

„Neverki vaikelį, nes tau neramu

Tikėkis Marijos tik jos gerumu.

Ji tave išgelbės nors būt dar baugiau.

Neverki tad vaikelį, neverk tad daugiau

Neverk, neverk nes Marija tur savoį

Vaikelių širdyje.

Turbūt tave slegia našta nuodėmių
Pas motiną bėk tad naikinti jų dėmių.
Ak, priebėga ji nusikaltusių jau,
Neverk, tad vaikelį, neverk jau daugiau.

Gal tave atstūmė pikta žmonija,
Neliūsk, nes priglaus dar tave Marija.
Ji moka paguosti už žmones geriau,
Neverk tad, vaikelį, neverk jau daugiau.

Aš tave nuvesiu, kur aš gyvenu
Nėra ten pas Dievą vargų nei vienu,
Ten džiaugsies per Amžius mylėjęs mane.
Neverk tad, vaikelį, neverk gi jau ne.“

Už mirusius tėvus (trumpas)

„Užsimerkė mielos tavo akys,
Užmigai tu amžinu miegu.
Užmigai, sudiev man nepasakius,
Ir negrįši Tėviškės taku.

Mama (tėti) mano, mama (tėti) mylimoji (-asis),
O kodėl su saule išėjai,
Palikai mane tu sutemoje
Ir širdyje skausmą palikai.

Tu juk moki ašaras nušluostyt,
Kūdikystės džiaugsmą sugražint.
Tu juk nori vėl mane paguosti
Ir kaip mama širdį nuramint.

Ten aukštai pas Dievą amžinybėj
Siūsk už mus mamyte tu maldas.
Ir dangaus bekraštėje linksmybėj
Tiesk į mus savos globos rankas.“

Užmigai mamyte (tėveli)

„Užgesai mamyte, lyg žvaigždė bevardė,
Nesulaukus žemėj kvepiančių žiedų.
Liko neužbaigtos maldos ir svajonės
Užgesai netarus niekam, išeinu.

Išėjai į kelią, kuriuo nieks negrižta,
Kapo gelsvą smėlį vėjas tik pustys,
O prie kapo kryžius gėlės ir smilgelės
Meilę begalinę Tau tiktai sakys.

Dieve, mūsų Dieve, Motina skausminga
Veskite jos vėlę amžinon švieson.
O šventi globėjai, tarpininkais būkit,
Imkite jos sielą amžinon globon.

Kai žydės vėl kvapios rožės ir alyvos,

Pušys kapinyno maldoje paskęs.
Lankys tavo kapą sūnūs ir dukrelės,
Bet jau niekad, niekad nesulauks tavęs.“

Dar galėjai tu gyventi

„Kai ruduo pakando rožę,
Ir nuvyto jos žiedai,
Taip mirtis negailestinga
Mus išskyrė amžinai.

Kai pavasaris atėjo
Ir pražydo jau žiedai,
Taip mirtis negailestinga mus išskyrė amžinai.

Kiek vargelio iškentėjai,
Šiame žemės kelyje,
Bet šiandieną tu laiminga (-gas),
Nes pas Viešpatį eini.

Tavo mielos geros rankos
Nebeglostys niekada,
Bet širdis ta rūpestinga
Aplankys dar nors sapne.

Dar galėjai tu gyventi,
Bet išsivedė mirtis.

Mums paliko (paliksi) tiktai kapą
Skausmo plėšomas širdis.

Danguje surasim žvaigždę
Mes šviesesnę už kitas,
Ir tikėsime, kad pas Dievą
Ši žvaigždelė mus nuves.

Pailsėki, mylimoji (-asis)
Tu nuo žemiškų audrų,
Mes dangun surasim kelią
Ir gyvensime kartu.

O dabar tegul nevysta
Tavo kapas niekada,
Mūsų meilė tepražysta
Tau gražiausiąja malda.“

Atsisveikinimo giesmė

„Užgeso jau širdis tavoji,
Mamyte (tėvėli) mylimas
Kelionėn žemės paskutinėn
Palydime tave.
Mama mamyte (tėti tėvėli) sudiev, sudiev.

Vargai tu ir kentėjai

Kol mus užauginai.
Gyvenimą aukojai savo,
Kad džiaugtųsi vaikai.

Glamonė tavo mus lydėjo
Dabar tavęs nebus.
Jau niekad mūsų nepašauksi
Sugrįžti į namus.

Ilsėkis, miela motinėle,
Pailsus nuo darbų,
Prie pilko akmeno granito, ramybėje kapų.“

Mamyte miela (tėveli mielas)

„Mamyte miela palikai mus
Palikai tu skausmą ašaras, vargus.
Į mūsų šauksmą nebeatsakai
Mamyte miela, kam mus palikai?

Mūsų našlaičių ašaros rauda,
Nebeprišauks tavęs, tavęs niekada.
Tad tegul tave linksmina dangus
Mums liks atiminimas mamytės brangios.

Ilsėkis ramybėj, žemelėj šventoj
Tu po Kristaus kryžium, kapų tylumoj.

O mums namuos visad trūks tavęs,
Nuolat širdies skausmas pas tave atves.

Tavo rūpestingos rankos nepakils,
Mus varge paguosti lūpos neprabils.
Kai gerasis Dievas mus visus pašauks,
Gal tada mamytė kur nors mūsų lauks.

Viešpatie, tebūna tavoji valia,
Žinom tas, kas gimė ir mirtis lemta.
Mūsų mirtingumas dieviška tiesa,
Tad apviešk jo sielą Amžina šviesa.“

Nebematysiu aš mamytės

„Nebematysiu aš mamytės,
Kokia skaudi man ši žaizda.
Aplinkui vien gėlės, žvakės švyti
Ir girdis liūdesio rauda.

Užmerktos akys, lūpos šaltos,
Rankutės, kuriomis mane supai.
Gal kuo buvau tau prasikaltus,
Atleisk, mamyt, labai prašau.

Lyg žaibas, lyg griaustinis trenkė
Tik vakar dar kalbėjom mes.

Gal pamyluoti tavo ranką,
Kaip rožantėlio nenumest.

Nejaugi viskas čia tikrovė
Gal sapnas koks, gal jis praeis.
Mirtis tave iš mūs išrovė,
Kaip liksiu aš su svetimais.

O kiek kaimynų giminaičių
Su širdgėla užjaučia mus.
Tave visi liūdni išleidžia,
Nejau negrįši į namus.

Ir eina paskui karstą minios
Gėlių vaininkais nešini,
Širdis man verkia ir kankinas,
Mamyt, kodėl tiek daug nešei?

Vainikai, kaspilai ir gėlės,
Jie liūdi su mumis kartu.
Tik liko žemės kauburėlis,
O man gerklytėje kartu.“

Nē bus jau anaip

1) Būvo ramu šilta ir jauka
Kot visa šeima luvomē kartā
- Zīnau, kad tiks taip
Nēbus jau anaip

Todēl i Niespatj kreipuos
šaukuos:

Pagaileeki mīrusio (sio)

Pagaileeki jo^(sio) sielos

2) Kai išeja taip trūksta
trūbelej keltj jau

likomj vietj

- Zīnau, kad tiks taip
Nēbus jau anaip

Todēl i Niespatj
kreipuos šaukuos:

Pagaileeki mīrusio (sio)

Pagaileeki jo^(sio) sielos

3) Likom vienj skausmo
vēxiame

amigē sarge
Būdēk netoli

Drumņiķe nē Rudita Petronel
Gihalees Kerimāz Plavindos tā

- 2007. 10. 12

LT

- 108 -

- Zīnau, kad tiks taip
Nēbus jau anaip

Todēl i Niespatj kreipuos
šaukuos:

Pagaileeki mīrusio (sio)

Pagaileeki jo^(sio) sielos

4) Visi atsakj tai mūs lēmtis
Mūs likimj valdē

u zieme mirtis

- Zīnau, kad tiks taip
Nēbus jau anaip

Todēl i Niespatj kreipuos
šaukuos:

Pagaileeki mīrusio (sio)

Pagaileeki jo^(sio) sielos

5) Klousiam liek. pās mūs
gyvens lēmtis

ibet lēmtj matuos
šekpēm mirtis

- 112-
- 7) Šventoji Motina Marija
Atstark, atstark šio šventę
kad bekačių, nevėstų, ir
pas visą galį Dievui
 - 8) Jau trisdešimt dienų vieni
Gal siela dar keliau
šiandienai skirta maldai
Nuo mus visų testamība

Deimoshienė Leokadija Patonėlė
Užrašė šios maldos, Gintautas Kucinskas

2007.10.17

— 2 —

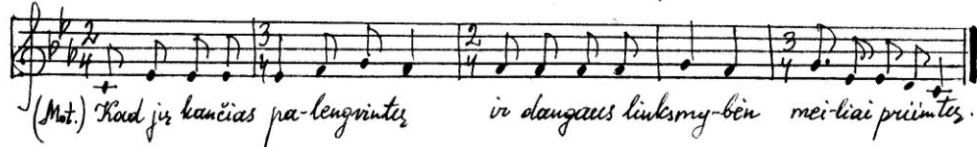
Trisdešimt dienų vienai

- 1) Jau trisdešimt dienų vieni
Jotai gal dar keliau
šiandienai tau skirta maldai
kartu kelių testamība
- 2) Stovėjome liudni visi
Nichtes vaxpaams sustaambus
Ne savo noru išėjai
Gal Niespačiūni pasiračius
- 3) Likai, likai mūsų širdy
Mes žinom kad negyvi
Tada stovėjome visi
Sude sudeie ištauti
- 4) Mes likom su stausim vieni
Otu gal tebe keliau
Siela sustos siela saly
Kur Dievas virespaudauja
- 5) Mes amžiną atlygį
Je amžiną šviesą
Tau ant sparnų uždėjome
Takely kadai nusivirestų
- 6) Jei kelyje dar ~~is~~ kengai
Jis Niespačiūni pasiračius
O amžina šviesa kely
Te aptenkia netaikmes

18 priedas. Maldų vainikėlis mirusiems

Maldų vainikėlis mirusiems

Anslautino religiozo

2. Mes tai drąsios mūsų mylimų,
Mūsų tėvų, brolių, genčių artimų.
O taipogi draugų tų, kuriuos mylėjom
Ir ant jų kapo ašaras liejom.
3. Ta mūsų meilė neturi pranykt,
Bet jiems mus apleisius, oar skaitesnė likt.
Šelpit juos ne vainikais, ne ašaromis,
Bet darbaiis maldingais, Mišis, aukomis.
4. Tos pagalbos nesulaukdami,
Jie ir mumis šaukias aimanuodami:
„Oi, jūs mūsų giminės, gentys,
Kodėl tokia trumpa jūsų atmintis?”
5. Kodėl mumis mirtit taip retai
Ir savo maloloje užmirštāt visai?
Juk taip pigiai galit joms mums padėt
Mums kančias sumokint ir net išgelbēt.
6. Ši pagalba dėlto galima,
Kad Bažnyčia yra mūsų Motina;
Mes jos esam mylimi vaikai,
Kristaus draisiškojo Reino sėnarijai.
7. Šventi dangų, o jūs žemėje,
Mes drauge skaistykloj visi rišamės.
Jūsų malolos, aukos, šventi nuopelnai,
Tai bendri Bažnyčios Motinos tiurtai.
8. Iš to iādo sėmė malonė
Ir Dievo teisybei atsilyginė.
Kuomet jau i dangų būsim paimti,
Kaužimūsim jūsų tėnai užtariti.
9. Toki šauksmą mes girdėdami
Ir, artimo meilę širdij įausdami,
Siųskime prie Dievo karštus meldimus
Svarbiausiai už mūsų mirusius tėvus.
10. Jie mylėjo mus ir augino,
Ir garbinti Dievą, šorai mokino,
Jie dėl mūsų vargo ir kamavosi
Ir lyg mirsiant laimei mūsų darbarosi.
11. Akmeninę širdį reik turēt,
Gimdytojų savo, kad nesigailēt.
Taigi niekad jų neapleiskim
Ir Dievo malonės jiems nuolat meliskim.

12. Neuzmirškim ir mūsu broļus,
seseris ir genčus, ir draugus gerus.
Jiems vā gera maldom atsimokēkim,
O kas bēvo bēga, to nemiņēkim.
13. Melskim Dievu, ir vā kunigus,
vā mūsu valdovus, dorus, vyskupus.
Jē mums rōde tikrus, takus dorybes,
Taisē mūsu klaidas, zādēis teisybes.
14. Melskim Krīstis, vā geradarius,
vā mūsu kaimynus ir neprietelius;
Tegul Dievas visus juos glaudīia
Ir, jēi prasikalto, kaltes atleidīia.
15. Melskim karštai vā daugybē tu,
Kurie gyvi juokēs is daiktis šventis.
Kurie apakime platino klaidas,
Miekiņo Bānījēis, apleido malolos.
16. Melskim ir vā nelaimingiausius,
Kuris mēks neatmen, staigiai mirusius.
Vā tuos, kur ilgāusisai tūri kenteti,
Kurims tiktai Dievas tegal padēti.
17. Mēs visus juos nūn mīnēdami
Ir jēms tikros laimes dangij troksēdami.
Meldīiam Tave, Tēve Aukščāusias
Būh jēms mōdōnigas, o mums mīchāusias,
18. Duok mums Tavo patīnt teisybē,
Nuodēnēs kiekriēnos didīia, gjaurybē.
Duok suprast, kad dangij, kur gyven' šventi,
Negali sēti kaltem sūtēti.
19. Jēzau, mūsu Bganytojau,
Ismokyk mūs bēgti nuodēnēs labiau.
Duok mums Tavo mokslo, šventai pildyti,
Kad nereiktis mirus ilgai kenteti.
20. O Marija, mūsu Motina,
Mums ir mirusiesiems neški pagalba.
Išmelsk mums laimingai Krīstij numirti
Ir amīnāi dangij Tave reģēti. A.

19 priedas. Šarvojimo, giedojimo vietos, laidotuvių atributai

Varpelis „Laiminga mirtis“ („čiąstliva smerte“). Lenkimai.

Šarvojimo salė Klaipėdos šv. Kazimiero laidojimo namuose.

Laidotuvių procesija kapuose.

Giesmininkai laidotuvių procesijoje.

Giesmininkai šermenyse prie specialiai padengto stalo.

20 priedas. Anketa „Apeiginis giedojimas“

APEIGINIS GIEDOJIMAS

I. *Giedojimas ir žmogaus mirtis*

1. Pasirengimas mirčiai:

Ką giedodavo (išvardyti) kunigo

Laukdami

Pasitikdami

Išpažinties, komunijos metu

Išlydėdami

Išlydėję ir likę su ligoniu

2. Mirties valanda:

a) Kokias giesmes giedodavo (išvardinti paeiliui):

Žmogui mirštant

Žmogui mirus

b) Kokias maldas kalbėdavo mirties momentu ir žmogui mirus?

3. Budynės:

a) Kiek dienų trunka budynės (šermenys)

b) Kokios maldos kalbamos atėjus į budynes?

c) Kokia giesmė pradedamos budynės?

d) Ką gieda

Pirmą

Antrą

Trečią (naktį)

e) Kokia giesmė baigiamos budynės?

4. Laidotuvės:

a) Ką gieda

Prieš ateinant kunigui

Kai laidojama be kunigo

Išnešant karstą

Pakeliui į bažnyčią (I kapus)

Pakeliui iš bažnyčios į kapus

Bažnyčioje

Kapuose:

Kai laidotuvių apeigoms vadovauja kunigas

Kai laidojama be kunigo

Palaidojus (užkasus duobę)

5. Gedulingi pietūs:

a) Kas giedama, kai pietus sudaro 2 dalys:

Prieš pradedant valgyti

Pietų metu

Baigiant pietus

b) Kas giedama, kai gedulingus pietus sudaro 3 dalys:

Pirmą kartą susėdus prie stalo

Tarp priešpiečių ir pietų:

Tik giesmės (kokios?)

Tik rožančius (koks, kurios dalys?)

Giesmės ir rožančius (kokie?)

Kokia giesmė baigiami geduliniai pietūs?

Ar kalbamos maldos (jei kalbamos kokios?) už kitus šeimos narius ir giminės mirusiuosius?

II. *Giesmininkai*

1. Kas gieda (šeimos nariai, giminės kaimynai, kviesti giesmininkai):

Žmogui mirštant

Budynėse

2. Kiek žmonių paprastai gieda? _____

3. Ar susirinkusieji gieda kartu su giesmininkais? _____

4. Kaip ateina giesmininkai (patys, kviesti)? _____

5. Kas kviečia giesmininkus?

6. Ar yra (buvo) kaime (parapijoje) nuolatiniai giesmininkai? Kiek jų buvo ir yra (bent apytikris skaičius)?

7. Kas vadovauja giedojimui (kas veda giesmes)?

8. Kaip tą žmogų vadina (anksčiau ir dabar): pirmininku, pravadnyku, primatoriumi ar kitaip?

9. Kokios savybės būtinos vadovui: gera klausa ir balsas, pamaldumas, mokėjimas bendrauti su žmonėmis, mokėti daug giesmių, kita?

10. Ar giesmes gali vesti tik vadovas ar ir kiti giesmininkai? Nuo ko tai priklauso: nuo aplinkybių (kai vadovas nedalyvauja), visi pajėgūs vesti, nuo tarpusavio susitarimo, vadovo nurodymo?

11. Kas užveda giesmę, jei nėra vadovo: bet kas iš giesmininkų, yra keli žmonės, kurie gali tai daryti?

12. Kas gieda bažnyčioje per laidotuvių apeigas: atlydėję giesmininkai, vargonininkas, vargonininkas ir bažnyčios choristai, atlydėję giesmininkai ir choristai. Ar įsijungia į giedojimą kiti laidotuvių dalyviai?

III. Giedojimo būdas

1. Keliais balsais giedama?

2. Kaip giedama: visi drauge, pakaitom: vyrai, moterys, moterys, vyrai, dviem mišriom grupėm?

3. Nuo ko priklauso pasiskirstymas grupėmis: nuo giesmės pobūdžio, taip visada giedama, taip lengviau ar kita?

4. Kas sprendžia, ką kokia eile ir kaip giedoti: vadovas, tas, kuris veda giesmę, yra įprastinė tvarka, priklauso nuo to, kas susirenka?

5. Ar seniau būdavo grojama? Jei taip, tai kuomi: dūdomis, kanklėmis, kitais instrumentais (kokiais)?

6. Ar dabar grojama? Kokiais instrumentais?

7. Ar muzikantai gieda?

8. Kaip derinamas grojimas su giedojimu: giedama, pritariant instrumentui, pakaitom. Kodėl?

9. Kaip giedamos stambios formos:

a) Žemaičių Kalvarijos kalnai:

Maldavimai – skaitomi, giedami;

Giesmės – visi, pakaitom: vyrai, moterys, moterys, vyrai;

Keičiasi – kas posmelis, kas pusė posmelio;

Pakaitom su muzikantais

b) Kryžiaus kelias:

Skaitinius skaito – vadovas, būtinai vyras, bet kuris iš giesmininkų:

Giedama – kartu, pakaitom: vadovas – visi kiti, vyrai-moterys, moterys-vyrai;

c) Švč. Jėzaus Vardo rožančius:

Giedama – visos dalys, viena (kada, kuri?)

Kas lemia, vieną ar visas dalis giedoti?

Maldavimai – skaitomi, giedami (visi, pakaitom)

„Tėve mūsų“, „Sveika, Marija“ – visi kartu, pakaitom

„Jėzau, Sūnau Dovydo...“ – visi kartu, pakaitom

10. Giesmių (tekstų) šaltiniai:

- a) „Kantičkos“;
- b) „Liturginis maldynas“;
- c) Savas giesmynėlis (ranka rašytas, mašinėle spausdintas – aprašyti jo turinį, jeigu žinomi, ir giesmių autorius):

- d) Kiti giesmynai, maldynai (kokie?):

- e) Religinė poezija (kieno sukurta?):

- f) Parapijos vargonininko, giesmininkų kūryba:

11. Melodijų šaltiniai: tradicija (taip seniau giedodavo, bažnyčioje girdėtos melodijos), spausdintos natos (kokios, kieno leistos?), patys prisitaiko prie žodžių (kokių?), kita

12. Ar būtina griežtai laikytis melodijos, ar galima ją keisti? Jei keičiama, tai kodėl?

13. Ar keičiami žodžiai? Kaip (trumpinami tekstai, išmetami pasenę, kita...)?

14. Giedama: iš knygų, iš atminties, ir taip, ir taip.

15. Kurios giesmės giedamos iš atminties?

16. Ar daromos pertraukos giedant budynėse? _____

17. Kiek laiko (kokias giesmes) pagiedojus, daroma pertrauka?

18. Kas veikiama ilsintis: sėdima savo vietose, pasivaikštoma, vaišinamasi, kita

19. Giedojimo vieta. Giedama:

- a) Tame pačiame kambaryje, kur stovi karstas;
- b) Gretimame kambaryje: susėdus prie specialiai parengto stalo, nebūtinai prie stalo;
- c) Prie stalo sėdi – tik giesmininkai, giesmininkai ir tie, kurie kartu gieda, kiti

20. Kaip atrodo stalas, prie kurio giedama:

Apdengtas balta staltiese; padėta žvakė (kiek?); žvakė ir kryžius; gėrimai (vanduo, sultys, alus, kita);

Valgiai (saldainiai, vaisiai, kita)

21. Ar baigus giedoti, kryžius siunčiamas per rankas bučiuoti?

IV. Giedojimas ir šeima

1. Kada šeima giedodavo kartu: kasdien, sekmadieniais, šventadieniais, per adventą, per gavėnią, retkarčiais – be progos?
2. Kuriuo paros metu giedama: rytą, vakarą, vidurdienį?
3. Kas giedama:

a) Giesmės (kokios?)

b) Rožančius (koks?)

c) Švč. Mergelės Marijos valandos

d) Litánijos (kokios?)

4. Kas vedavo giesmes? Kodėl?

5. Iš ko giedama:

a) Iš atminties;

b) Iš „Kantičků“;

c) Iš maldynų (kokių?)

d) Iš kitų šaltinių (giesmynų, savų, naminių giesmynėlių ir t.t.):

6. Kaip dabar (be giedojimo) šeima drauge meldžiasi:

a) Kalba poterius

b) Rožančių (kokį?)

c) Litanijas (kokias?)

d) Kita (išvardyti)

7. Kada bendrai meldžiamasi: kasdien, sekmadieniais, šventadieniais, advente, gavėnioje, kitu metu (kokiu?)

8. Ar gieda šeimos nariai pavieniui ir kas : tėvas, motina, seneliai, vaikai?

9. Ką gieda pavieniui? Kada?

V. Giedojimas ir kaimo/miesto bendruomenė

1. Ar renkasi (rinkdavosi) kaime/mieste giedoti (ne per šermenis)? _____

2. Kuriuo metų laiku renkasi: bet kada, sekmadieniais, šventadieniais, per adventą, per gavėnią, gegužės mėnesį (gegužinės), Vėlinės, Kryžiaus dienas, kitu metu

3. Ar yra nustatytas giedojimo laikas? Koks? Kodėl?

4. Kas ateina (ateidavo) giedoti: visas kaimas-miestas, tik giesmininkai, giesmininkai ir kaimo-miesto bendruomenė, artimesni kaimynai _____

5. Kur (pas ką) renkiasi? Kodėl?

6. Giedama vienoje kurioje nors vietoje ar keliose vietose?

VI. Žinios apie pateikėją (-jus)

Jei užrašinėjama vienu metu iš kelių pateikėjų, duomenis pateikti apie kiekvieną, dalyvavusį pokalbyje.

1. Vardas, pavardė (moteriai – ir mergautinė), tėvo vardas

2. Gyvena (tikslus adresas, telefonas)

3. Gimimo metai

4. Gimimo vieta

5. Šioje vietoje gyvena nuo

6. Giesmių išmoko iš

Anketą parengė S. Stumbra

Užpildė (vardas, pavardė, adresas, telefonas)

200____m. _____mėn. _____d.

SUMMARY

Lithuania for more than 600 years is a catholic country. Thanks to national character and the way of living here had settled some particular catholic folk piety forms that are alive even today and are performed in churches, church feasts, funeral and other religious events and also during pilgrimages.

Funeral chantings, prayers and ceremonies play very important role in all catholic folk piety practices. During funeral there are lots of various chantings, prayers and ceremonies in all ethnographical regions of Lithuania. For example in Dzūkija (the southern part of Lithuania) aside from lamentations people use to chant *Officium defunctorum* (psalms for the dead) and pathological mournings, remembering the Passion of Christ; in Suvalkija (south western part of Lithuania) is chanted the Rosary of The Name of Jesus; in Aukštaitija (the eastern part of Lithuania) is chanted the Way of the Cross (with 14 stations) and in Žemaitija (the western part of Lithuania) are chanted 20 stations of Calvary, called Samogitian Calvary way. In areas that border with protestant or orthodox traditions, there are performed *Officium defunctorum* quite often. And all the regions of Lithuania are unified by the ceremonies of funeral and funeral chantings.

The most rich funeral traditions are found in Žemaitija region (western part of Lithuania). Here the first mentioned christian funeral with chantings are dated back to XVI century. As here at that time functioned jesuits and dominicans, those congregations had a great influence for christian funeral traditions in the diocese of Samogitia. Thanks to them, funeral ceremonies were settled. Mainly they were compiled from Samogitian Calvary way's prayers and chantings.

The relevance of topic. There is not much known about funeral prayers and chantings development in different ethnographical regions of Samogitia. As we seek to reveal this process, we divided the diocese of Telšiai into five regions and took three parishes from each as an examples. The parishes of Skuodas, Lenkimai and Ylakiai will represent northern part of Samogitia; the parishes of Telšiai, Viešvėnai and Nevarėnai will be described as the middle part of Samogitia; the southern part of Samogitia would be parishes of Tauragė, Skaudvilė and Batakliai; the western part

of Samogitia will be represented by parishes of Palanga, Darbėnai and Laukžemė; and finally the region of Klaipėda will be described by parishes of Šilutė, Priekulė and Klaipėda.

This particular data about funeral chantings of Telšiai diocese from the standpoint of ethnology and ethnomusicology is represented for the first time, so it is unique and new. This research has a high importance for all regions of Lithuania and may become a key for similar researches in other dioceses, priest seminaries, faculty of Theology at VDU, Lithuania's theatre and music academy and Klaipėda's university as well.

The problem of research: preservation of the funeral chantings and ceremonies in Telšiai diocese. **The aim of study:** to reveal the development of funeral chantings and its reasons in Telšiai diocese. **The goals of study:** firstly – to analyze and then produce the genesis of funeral chantings and music. Here we made references to published historical, ethnological and ethnomusicological material and also to data that was personally collected during some summer expeditions; secondly – to show the historical development of such music in the context of ethnomusicology; thirdly – to determine peculiarities of funeral music and ceremonies, while comparing them with similar data from different ethnographical regions of Samogitia. It is also important to reveal their connections. Fourthly – regarding to collected material and conclusions that follow, it is important to reveal the reasons, why those chantings have changed.

The methods of research: questioning, interviews, analysis, synthesis and retrospection.

The accomplished research allows us to produce such conclusions:

1. The Samogitian Calvary way's chantings and other funeral chantings formed from the Lent chants, that were propagated by fraternity of Rosary of dominicans in Žemaičių Kalvarija, also fraternities of st. Joseph from Arimathea, of st. Nikodem, the laymen of st. Francis of Assisi. The special role in propagating those chants played wandering beggars musicians and inhabitants of various „prayer house“ or parish house. They were the first who taught to play national instruments and to chant chantings with folk melodies.

2. The influence from outside made that musical instruments were began to use during funeral ceremonies. National instruments, that were known before Christianity came to Lithuania, were integrated into folk culture of catholic ceremonies. Academic musical instruments were began

to use at the same time as the noblemen and clergy of Lithuania began to hire the groups of musicians as it was done in Poland.

3. The Catholic Church deny syncretism of religious forms, but at the same time while disseminating Gospel, it elevates the valuables, talents and customs of the nation in order to speak the local language by the local cultural means. The Catholic Church adjusted itself well to local conditions here in Lithuania and engrafted catholic dogmatism into funeral ceremonies.

4. There are preserved all parts of traditional funeral ceremonies in all territory of Telšiai diocese. They are: reposing the dead person and getting ready for three day vigil, the vigil itself, funeral itself and funeral dinner.

5. The main funeral prayer book and chant book in Telšiai diocese was the Samogitian Calvary way. (Except Klaipėda's region).

6. The development of funeral chants and prayers was influenced by important historiographical and cultural reasons: the tsarist oppression aimed to eliminate national and religious feelings; especially high importance had the secularization of occupation period of soviet and atheism. There were established civil ceremonies of name giving, marriage and funeral. It was the period when The Catholic Church was persecuted, when relations of communities and families were weakened, also national religious feelings were eliminated from public life.

The results of research justify our hypothesis that funeral ceremonies, prayers and chants in the diocese of Telšiai developed and changed due to historical and cultural events.